פרשת **ויחי** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתכ"ח שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים ~ לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש י-אל-ה לו' ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
פינת יקרת ..... ו
חוקים להורותם ..... ז
שעשועי תורה ..... ח
לוח ההילולא ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שבת ..... יא
למען ציון לא אחשה ..... יב
פשולחן מלכים ..... יג

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

זבולון לחוף ימים ישכון

מלחמה כבידה פרצה בין שתי מדינות גדולות אשר שכנו זו ליד זו, ריח של פצצות ועשן מילאו את רחובותיהם ואוירה של מתיחות ריחפה בחללה, היה זה אחרי כמה שנים של מריבות קשות על גבולות המדינות וכאשר יצא הקצף יצאו למלחמה אחד על השני.

צבא של חיילים עם כלי מלחמה בידם הלכו בראש הגדוד, ועל צבאם עמד חייל אמיץ וחזק אשר הוא היה הגיבור שבהם והוא הגבר אשר השליך עצמו מנגד להילחם עם שונאי המלך בחירוף נפש.

מלמולי זיעה נטפו על פניו המיוגעות בעת אשר גבר האוייב ובכל כוחו היה זורק עליהם חצים ובליסטראות עד השמדם, בגודל מסירותו להמלך היה החייל מכין בעצמו גם את החיצים למלחמה, פעם אחת באמצע המלחמה אזלו החיצים שהכין לו.

בצר לו פנה אל חברו ושאל לו אם יוכל עכשיו להשתמש בחיצים שלו, צחק עליו חברו והביט עליו בתמהון: וכי מה איכפת לי אם תשתמש בהחצים שלי, והרי כל החצים של חיילי המלך מיועדים לתפקיד אחד להכניע את האוייב, ואם כן בוודאי שכאשר אזלו החצים מאמתחתך אתה יכול לקחת ממנו, ובלבד שתנצח המלחמה.

משל זו המשיל החפץ חיים כאשר דיבר במעלת גודל חשיבות מחזיקי תורה ותומכיה, כל ימי האדם אשר חי על האדמה הינם ימים של מלחמה ארוכה, המלחמה ביצר הרע.

התורה הקדושה ומצוותיה הן המה החיצים המסייעים להאדם להלחם עמו וכמו שאחז"ל בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין כנגדו, אכן כאשר אזלו החצים מאמתחתו ומוכרח הוא לעזוב את כותלי ביהמ"ד בכדי להביא טרף לביתו, האם יעלה על הדעת שכאשר יקח את החצים שהכין חבירו – דהיינו לימוד התורה של הישכר – נחשב בעצמו כלומד שהרי בזכותו מתרבה לימוד התורה בעולם, וכאשר תסתיים המלחמה בנצחון, וודאי שהנצחון ייחשב גם על שמו.

והוא הדבר אשר בירך יעקב את בניו ואמר "זבולון לחוף ימים ישכון" ופרש"י "שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא וממציא מזון לשבט יששכר והם עוסקים בתורה" ובזה חלק בחלק יאכלו בזכות לימוד התורה של יששכר, שהרי גם הוא עומד על המשמר כגיבור מלחמה מול היצה"ר, רק שהוא משתמש בחציו של חבירו.

יגיעה בסור מרע, שוה לעבודה נעלה בכונות ויחודים

ויחי יעקב בארץ מצרים וגו', ע"פ הפסוק "**זמרו כבוד שמו שימו כבוד תהלתו**". נראה פירוש, היות התחלת אדם בעבדות הבורא ב"ה בוודאי אינו יכול תיכף בהתחלתו לעלות במדרגת עליונים, **כי עדיין מכבוהו זרים במחשבתו הדבוקה בעוה"ז השפל והבליו.** אבל צריך אדם מקודם לפנות מחשבתו ולזמר עריצים המה הקליפות המבלבלים אותו מעבודתו, **ולזה צריך עבודה רבה.** ואחר כך יפנה עצמו לעלות במחשבות קדושים ביחודים וכוונות עליונים, ואז **נחשב לו אותה העבודה שעבד בתחילתו, והיא לזמר עריצים, כאותה העבודה החשובה העיקרית שעולה בה לתכליתו כיון שכוונתו הכל לשם שמים והכל אחד.** וזהו "**זמרו כבוד**" כו' פירוש כנ"ל שהעבודה של זמיר עריצים הוא חשוב כמו "**שימו כבוד תהלתו**" ש"תהלה" נקרא המדריגה הגדולה של הצדיק שמאיר לעולמות עליונים, ו"תהלה" הוא לשון אור כמו "עטישותיו תהל אור".

וזהו ג"כ הפירוש כאן: "**ויחי יעקב בארץ מצרים**" ששם היה עבודתו במדרגת קטנות מחמת שהיה בארץ מצרים מקום הקליפות, **והיה עיקר העבדות לזמר עריצים, אעפ"כ היה נחשב לו זה כשאר שנותיו שחיה עובד בהם במדריגות גדולות.** וזהו "**ויחי ימי יעקב שני חייו**" פירוש **שזה היה נחשב לו במנין שאר שנותיו בשוה** כנ"ל.

נועם אלימלך

אין בכח שכלינו להשיג תכלית ענין ירידת יעקב במצרים, גלות וגאולת מצרים, וחיזוק גדול העולה מזה

ויחי יעקב בארץ מצרים וגו', וברש"י: "למה פרשה זו סתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו, נסתמו עיניהם ולבן של ישראל". ובמדרש אי' עוד טעמים לסתימת הפרשה. **ויש לומר עוד טעם:** דהנה בריש פר' ויקרא מובא ברש"י "**זמה חיו הפסקות משמשות, ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה, ובין ענין לענין**". ומשמע דבמקום שיש ריוח, ופתוחה הפרשה בס"ת, שם המקום לעמוד ולהתבונן במהות הפרשה, ענינה וטעמה על בוריה. ובפרשתן 'ויחי יעקב' נרמז שעיקר חיותו של יעקב היה בארץ מצרים, ארץ נכריה, ושם הושלמה קדושתו ושלימות כנסת ישראל. וכן זרעו דוקא כשהיה גר בארץ לא לו, פרו ורבו לששים רבוא נפשות קדושות אשר אח"כ הוציאם הש"י גוי מקרב גוי לקבל תורה מסיני. ענין זה עמוק הוא מכדי שנבין אפס קצהו. ונשגב סודו מבינת אנוש. **ועל כן סתומה הפרשה, לומר שאין לך להתבונן במה שאין ביד שכלך לחשוג. "ועכ"פ מרומז לנו בזה שלא ימס לבבינו מאשר אנחנו בעקבתא דמשיחא ובכל דור הנפשות מתקטנים ואיך נזכה לגאולה, כי ריאים אנחנו מה שקרה לאבותינו בגלותם, אשר דייקא מתוך הגלות הגיעו וזכו לגאולה, כי כן רצונו ית'.**

תודה"ק בספר **פרי צדיק** בפרשתן

בך יברך ישראל, שהקטן לא יקנא, והגדול לא יתגאה

ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה. יש להתבונן, מה יתרון יש באפרים ומנשה שישראל יברכו את בניהם רק בהם, ולא יאמרו ישימך אלקים כראובן ושמעון כו'. ועוד, למה לא אמר זאת לעיל בברכתם, אחר "המלאך הגואל וגו' יברך את הנערים", והמתין בברכה זו עד אחר ששם את אפרים לפני מנשה. "והנראה, דהנה ידוע דכל התורה כלולה בעשרת הדברות (ראה רש"י שמות כד, יב:), ועשרת הדברות כלולים בדיבור האחרון, הוא '**לא תחמוד וכו' וכל אשר לרעך**' (שמות כ, יג. ראה פסיקתא רבתי כא, יז: "העובר על לא תחמוד כאילו עובר על עשרת הדברות"), **והוא להתרצות בגזירותיו ית' אשר מנע ממנו הטוב החוא הניתן לחבירו, ולחשוב כי הוא ית' הוא לבדו היודע הטוב והנאות לכל אדם, ולא יקנא את חבירו. וכבר ידעת שהקנאה, התאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם** (אבות ד, כא) **והוא כאשר ישפיע הש"י טובה אל האדם, לא יבקש בזה תאוה וכבוד, ויבא להתגאות על חבירו בזאת הטובה, רק אדרבא יכנע לפני בוראו ויחשוב כי הוא מצד החסד מבוראו עליו".** והנה, יעקב אבינו כאשר שם את אפרים לפני מנשה, וראה שאפרים לא נתגאה בזה, וכן ראה שמנשה לא נתקנא באפרים על כך, **לפיכך אחר שראה זאת בירכם: "בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים" מבלי גאות "וכמנשה" מבלי קנאה על טובת חבירו.**

אגרא דכלה

העונות הם מסמאין עיני האדם מלהאמין בצדיקים

הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם. "הורה דרך האמת, מה שהרבה בני אדם מדברים על צדיק אמיתי ומגנים אותו כי לא יבינו אותו ואת הנהגתו, '**כי הוא רחוק מאוד מהם, ע"כ נדמה להם כי הוא רחוק מדרך הנכון ואתם האמת**', והסיבה לזה המה חטאות נעורים אשר הלכו עמו בקרי, ולא עשו תשובה, וע"י זה טח עיניהם מראות האמת, ואומרים לטוב רע ולרע טוב. (וכמו שפי' בספה"ק ד'**שלח ידיו בשלומיו**' הוא מחמת כי '**חלל בריתו**', כי הוא ענין אחד '**פגוד צדיק**') וזה: '**הקבצו**' שיעשו תשובה ויקבצו הנצוצות הנדחים הנפזרים בין הקליפות, וע"ז נופל לשון 'קיבוץ' כמ"ש 'מקבץ נדחי עמו ישראל', ואח"כ '**ושמעו בני יעקב**' לשון הבנה, יהיה להם הבנה להבחין בין טוב לרע, כי עתה נהפוך הוא והשקר הוא להם לאמת, וממילא '**ושמעו אל ישראל אביכם**' תבינו את הצדיק הנקרא בשם 'ישראל' (וה"ק ח"ג עג ע"א) **והוא 'אביכם'**, כמו שכתוב (מ"ב ב, יב) "**אבי אבי רכב ישראל**".

דברי צדיקים

[זאלקווא תקפ"ו, להרה"ק מוה"ר דוב בעריש מאושפיצין זללה"ה, תלמיד הרבי הקודש מלובלין זללה"ה]

תורה ותפילה

זהרורי אורה מספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות אלהיהם, בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תפילה

אף מי שכבר נעשה ח"ו כסוס לפני היצה"ר הרוכב עליו, עכ"ז בכח תפילה ותחנונים לפני הש"י יפילו ממנו

יְהִי דָן נָחָשׁ עָלֵי דֶּרֶךְ שְׁפִיפֹן עָלֵי אֹרַח הַנֹּשֵׁךְ עְקְבֵי סוּס וַיִּפֹּל רֹכְבוֹ אָחוֹר,לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה'. יְהִי האדם דָן בקרב לבו דבר זה, אשר ה'נָחָשׁ' הוא היצר הרע, כהו כנחש שאין ממית בודאי, וזאת הוא כאשר האדם עדיין בבחי' 'עָלֵי דֶּרֶךְ' דייקא, דהיינו שמסתכל בהיצה"ר והולך מיד הנה אז כחו רק כנחש. אמנם 'שְׁפִיפֹן' היינו היצה"ר נושך וממית וודאי כאשר מתנהג אדם עמו 'עָלֵי אֹרַח' שמארח אותו בביתו היינו שהולך אחר עצתו הנבערה אז וודאי ממיתו כמאמר חז"ל (ברכות יח:) רשעים בחייהם קרויים מתים וכו'. והדר מפרש תחבולות היצר וזה אומרו 'הַנֹּשֵׁךְ' בתחלה רק 'עְקְבֵי' היינו עבירות שאדם דש בעקביו, ועל ידי זה נעשה לו האדם 'סוּס' לרכוב על צואריו להכשילו ר"ל.

ואם תאמר איש אשר אלה לו הנה אבד תקותו ולא יחליף עוד מדרכו הרעה הזאת, לזה אמר הנה וודאי 'וַיִּפֹּל רֹכְבוֹ' זה היצר הרע 'אָחוֹר' בזמן אשר אדם קונה לב ומבקש ומתחנן לפניו יתברך ואומר 'לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה' אז השי"ת יסייע אותו שיוכל האדם להפיל את רֹכְבוֹ זה יצר הרע לאחורי הגדר, ודו"ק.

אור פני משה (פר' שופטים)

השגתינו בגדלו וטובו ית"ש, הוא מזה שחביב ואהוב עליו ית' תפילתנו ועבודתינו, אף מדיוטא תחתונה

יהודה אתה יודוך אחיך כו', כי ידוע **שכל אדם צריך להתחזק בלבו אמונה זאת שבוודאי אין הקב"ה מואס ח"ו בשום תפילת עמו ישראל כו' ויקר בעיניו דיבורים של עמו ישראל אפילו ממי שהוא חס ושלום בדיוטא תחתונה אף על פי כן מגיע מזה תענוג לחבורא יתברך.** ואל יחשוב אדם אם כן גדול כל כך מדת טובו של הקב"ה מה לי להתפלל בלב נשבר ונדכה בלא זה גם כן הקב"ה מקבל התפלה, אסור לאדם לחשוב כך, **כי ראוי לכל אדם שיחשוב הדברים ההם קודם כל תפלה, דהיינו כמה מלאכים יש לו אשר כל מלאך הוא שליש עולם וחם כגרגיר החרדל בפני אופן אחד כו', מעתה יחרד האיש וילפת בעמדו להתפלל לפני מלך גדול כזה ומחראוי להחזדעזע בכל אבריו** כו', ומזאת התפילה מגיע להבורא ב"ה תענוג הוא הגורם שפע בכל העולמות, כי הכל תלוי במעשה תחתונים על ידי תפילתינו ושירות ותשבחות שלנו.

ונמצא מזה ניכר גודל טובתו ית' שאע"פ שהוא מלך גדול, אע"פ כן יקר בעיניו מאוד דיבורנו כו', וכמו שיסד הפייט 'אשר אומץ תהילתך ואבית תהילה וכו' והיא תהלתך'. ומזה ניכר גודל אהבתו בנו יתברך. וגם ראה עוד אהבתו שקראנו אחים כנאמר 'למען אחי ורעי', **ונמצא בזה המדה הוא מושג אצלינו ועל זה שייך מלת 'אתה' ובמה 'יודוך אחיך' שחביבין עליו ית' הודאתינו ותפילתינו.**

קדושת לוי

תורה

תיקון ימי השובבי"ם ע"י תורה תפילה וצדקה, "ובעיקר ע"י לימוד תורה שבע"פ בכונת הלב ויראת שמים"

ויקרא יעקב אל בניו וגו' האספו וגו'. יש לרמז בכאן בהעיר לב ושום שכל. הנה ידוע דה' (ראשונה משם הוי"ה ב"ה) הוא בינה. ובינה לבא ובה הלב מבין. ומשם ההבל יוצא דרך שית עזקין דקנה אל ה' מוצאות הפה שהוא בחי' ה' תתאה. בסוד מלכות פה ותורה שבע"פ קרינן לה. וכשאחד מישראל פוגם ח"ו בה' מוצאות הפה כו' כמ"ש בזוה"ק על פסוק נצור לשונך מרע. ודריש 'מרע' לשון מרעין בישין יעו"ש, וכולא הוא בגין דה' תתאה הוא כביכול בפרודא מבעלה. וה' עילאה אינה משפעת משפעה אליה. ומזה נמשך כל הרעות ר"ל. וגם הפגם של ברית המעור בא מפגם ברית הלשון ר"ל. ועל פגם הברית תקנו קדמונינו ז"ל להתענות ולעשות תשובה בימי פרשיות של שובבי"ם כידוע מספה"ק. והנה הגם שנתמעטו כעת כח הדורות בעונותינו הרבים ואינם יכולים לעשות סיגופים ותעניות כראוי, עכ"ז מי שנוגע יראת ה' בלבבו צריך להתאמץ בכל יכלתו ולעשות תשובה על זה החטא כי גדול הוא מנשוא. ובפרט בימי פרשיות של שובבי"ם המסוגלים לכך. ומהראוי לומר ברכת תקע בשופר גדול. בכוונות הראויים כמבואר בסידור האריז"ל. גם היהי רצון הכתוב שם קודם התימת הברכה. והכל ביראת ה' וברעותא דלבא.

ועיקר התשובה הוא ע"י תורה ותפלה וצדקה. כל אחד ואחד לפי יכולתו, **ובפרט בלימוד תורה שבע"פ ולברר הלכה בליבון וברור יפה בזה הוא מקבץ חלקי הטוב והניצוצין קדישין ומברר אותן מתוך הקליפות להוציא בולעם מפיהם. בסוד חיל בלע ויקיאנו** (איוב כ, טו) **וזהו עיקר התיקון של פגם הברית. כי לימוד תורה שבע"פ בכוונת הלב וביראת שמו ית' הנכבד והנורא. וכש"כ מי שזוכה ללמוד תורה לשמה ממש וע"י תשובה כראוי מאפף ומייחד כל חלקי הטוב והניצוצין קדישין למקורן ולשורשן לה' תתאה ומייחד אותה בבעלה.** ולאשר שאחר כוונת הלב הן הן הדברים לזה מייחד לבא לפומא. היינו ה' עילאה לה' תתאה שהם בחי' לב ופה כביכול, ועפ"ז יש לפרש ולרמז כאן, **האספו** היינו ה'–אספו שתייחדו ותקשרו הה' [ההי"ן] וכנ"ל. אזי **ואגידה לכם.** מלשון אגד וקשר היינו שאקשר ואגין עליכם מכל הגזירות קשות ר"ל. **אשר יקרא** גו' אקשור ואסתום לבל יצא עליכם כלל. ואפילו אם יצאו ח"ו לא יוכלו להזיק ולהרע לכם כלל כו' והבן.

אוהב ישראל

ויאמר אליהם יוסף אל תיראו כי התחת אלקים אני. ונראה לפרש בהקדם דברי הגמי רי"ע כי מטי להאי קרא בכי כתיב אישה הפרם והי יסלח לה, במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה והיתה שותה יין ומטמאה למתים, ללמדך שאפילו המתכוין לאכול בשר חזיר ועלתה בידו בשר טלה צריך כפרה, וביאר בנזהי"ק מה דבכי רי"ע בהאי קרא, דרי"ע ידע שהוא יהיה נתפס בעון מכירת יוסף, ואי הוי אמרינן דהמתכוין לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה פטור מהדין דלא הוי ליה רק כמחשבה בעלמא, אי"כ גם הוא פטור מחטא מכירת יוסף דאף שחשבטים חשבוהו בהמכירה לעשות רע מי"מ השיית חשבה לטובה, אולם מהאי קרא מוכח דחייב אף על המחשבה לכך בכה, עייש, אכן כל זה בדיני שמים, אבל בדיני אדם בכהי"ג פטור, והנה השבטים חששו לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו בעצמו את כל הרעה, עי"ז השיב להם יוסף אל תיראו ממנו כי התחת אלקים אני, דרק השיית הוא מחייב בדיני שמים גם על המחשבה כנ"ל, ומאחר שאתם חשבתם עלי רעה ואלקים חשבה לטובה לא חטאתם רק במחשבה ופטור מדיני אדם ואינו ראוי להעניש אתכם.

(ישמח משה)

☆

האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים. יבואר לפי"מ שפיי ביערות דבש הכי בבוקר תאמר מי יתן ערב וגו' ופחדת יומם ולילה, ובזוהר כי דדא רזא דפורקנא, כי בהיות האדם חושב באמת שאין לו חיות רק אותו יום, מי פתי שלא לשימו רק בעבודת ה', ואם הוא על בחינה זו כל ימיו כמו שארז"ל ישוב היום שמא וכו' בודאי הוא צדיק גמור, והנה הפסוק מעיד על ישראל שיהיו במדריגה זו, ואז בודאי יהיו נגאלים ע"כ, וזייש ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם ענין הגאולה, באחרית הימים, עי"י שיחשוב על אדם בכל יום אולי הגיע אחרית ימיו וישוב היום שמא וכו', אז בוודאי יהיו נגאלים.

(ייטב לב)

ויאמר האלקים אשר התהלכו אבותי לפניו וגו' המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים. יי"ל לפי מה שהביא בספר דברי אברהם שפע"א בא לבית מרן החת"ס והתמרמר לפניו החת"ס שהוא טרוד בהנהגת הקהילה והישיבה ועי"ז אין לו פנאי להשגיח על בניו, והשיב לו הלא נאמר כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה, דקאי על מי שמלוה ונותן את כל היום שלו לאחרים להרביץ תורה ויראה, שהוא זוכה כי וזרעו לברכה דאף שאין לו פנאי להשגיח על בניו, השיית ישגיח עליהם שיהיו לברכה, ונהנה רבו ואמר נחמתני בני נחמתני, והנה האבות חקי היו בבחינה זו להיות חונן ומלוה את כל היום לצורך אחרים כמאמרם זי"ל מימיהן של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם, ונתקיים בהם ברכת וזרעו יהיה לברכה, וזה שבירך יעקב את יוסף האלקים אשר התהלכ"ו אבותי לפניו היינו שהביאו לכך שאחרים ילכו בדרך ה', ומפני כך זכו לברכת זרעו לברכה, זכות זו

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

יעקב אבינו אשר מידתו אמת ודאי גילה להם הקץ, אלא שלא היה בבחינת 'זה הדבר', כיון דהגאולה האחרונה צריך להיות תלוי בתשובה

הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם, אמרו חז"ל (פסחים דף נ"ו.) ביקש יעקב לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה, אמר שמא ח"ו יש במיטתי פסול וכו', אמרו לו בניו שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד, כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבינו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. **והנה שמעתי מפי הגאון הקדוש מאוהעל זללה"ה** (עיין ביש"מ פרשת מקץ ד"ה ויהי מקץ), **דלכאורה קשה האיך יתכן לומר שיעקב אבינו דמדתו הוא מדת אמת, יאמר שיגלה להם, ולבסוף לא יגלה. ותירץ הוא ז"ל שבודאי גילה להם,** רק לכן נסתלקה ממנו השכינה דידוע דגלות האחרון יתוקן דוקא על ידי התשובה, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין דף צ"ז:) 'כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה', וידוע (עיין זוהר הקדוש ח"ג דף רל"ב.) שמשה רבינו ע"ה היתה שכינה מדברת מתוך גרונו. והנה יעקב אבינו היה לו גם כן מדריגת משה רבינו, כמבואר בזוהר הקדוש (תיקוני זהר דף כ"ט.) משה מלגאו ויעקב מלבר, וממילא היה גם כן שכינה מדברת מתוך גרונו, ואם היה אומר להם אז זמן הגאולה, אז היה מוכרח להיות כן, והיו מוכרחים לעשות תשובה, ולא היה מועיל להם התשובה, כי הידיעה אינו מכריח הבחירה, אבל הדיבור בודאי הוא מכריח, ולכן נסתלקה ממנו השכינה כדי שיהיה יכול לגלות להם. אמנם הוא סבר שהוא מחמת שיש פסול בזרעו, אבל כשאמרו שמע ישראל וגו' פתח ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, דהיינו אדרבה שזה היה כדי שיהיה הגאולה, **עד כאן דבריו, דברי פי קדוש.**

אך פרי תבואה (בפרשתן)

תעמוד ליוסף אשר גם הוא כל היום חונן ומלוה לאחרים, ולכן המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים, שיתקיים בהם וזרעו לברכה.

(ברך משה)

☆

המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים. יתבאר על פי מה שכתב בערוגת הבושם אמרו עליו על הרה"ק מראפשיץ זלה"ה שהיה מסתופף פע"א בצל קדשו של הרה"ק הרבי רי מנחם מענדל מרימנוב זללה"ה בראש השנה, וכששב הרה"ק מרימנוב מאמירת תשליך פגע בהרה"ק מראפשיץ שהיה הולך לשם לומר תשליך, שאלו הרה"ק מרימנוב להיכן אתה הולך, והשיב אני הולך ללקט את המצות שהשליך אדומיו למצולות ים, הענין כי מדי שנה בשנה הוסיף הרה"ק מדרגה יותר גבוה, והיה אצלו כל המצוות שעשה בשנה העברה בבחינת חטאים, וזה שאמר צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ, דע"ז איכא שכר גם בהאי עלמא ע"כ, וז"ש יעקב אבינו המלאך הגואל אותי מכ"ל רע, כי שלא היה כהוגן, ודרשו חז"ל כל לרבות חצי שיעור, ויעקב אבינו כאשר דקדק במעשיו בדיקה אחר בדיקה, מצא לו תמיד כל שהוא לזה אמר המלאך הגואל אותי מכל רע היינו אפילו כל שהוא רע, וממילא איכא ע"ז שכר וידגו לרוב בקרב הארי"ץ דעל מצות הללו איכא שכר גם בהאי עלמא.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

הד"ת שאמר מרן הגה"ק הייטב לב זי"ע בשמחת השלום זכר של מרן הגה"ק העצי חיים זי"ע

המלאך הגואל אתי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ. סיפר מרן רביה"ק בעל **ברך משה** זללה"ה בענין החידו"ת שהביא מר אביו הגה"ק בעל **עצי חיים** בספרו הק' בריש פרשת נשא מה ששמע מפ"ק אביו בעל **קדושת יום טוב** זללה"ה שאמר משמיה דאביו מרן בעל **ייטב לב** זללה"ה, לפרש הכתוב מה שבירך יעקב אבינו ע"ה את מנשה ואפרים ויקרא בהם שמי ושם אבותי, דהכוונה כי הנה מדרך העולם, אם הבן הוא אב בחכמה ומפורסם בעולם לשם ולתהלה יותר מאביו, אזי האב מתייחם ונקרא על שם בנו, ר"ל שאומרים זהו אביו של פלוני וכו', וכן אם אביו הוא יותר מפורסם ונודע טבעו יותר מהבן, אזי הבן נקרא על שם אביו. והיינו שבירך יעקב אבינו ע"ה את נכדיו ויקרא בהם שמי, היינו אשר שמו של יעקב יקרא על שם בניו, וכלום אב מתקנא בבנו, ור"ל אשר בניו יהיו חשובים ונקראים בעולם יותר ממנו, והוא יקרא בהם, עכ"ד.

והנה כותבי קורות הדורות אמרו שהתורה הזאת אמר מרן הייט"ל בליל שב"ק בסעודת השלום זכר כשנולד מרן העצי חיים, אלא שהעצי חיים ז"ל מרוב ענוותנותו לא גילה מתי אמר זאת הייטב לב. אולם מצאתי כן מפורש בכת"י של זקיני הגה"ח רבי יעקב חיים דייטש ז"ל תלמיד ותיק של מרן הייטב לב זללה"ה, בספר "שם אהרן" מאת דודי מו"ח הרה"ח מוה"ר שמואל אהרן דייטש ז"ל הי"ד ממישקאלץ, נרשם דבר תורה מה ששמע אביו ה"ה זקני הגה"ח מוה"ר יעקב חיים דייטש זצ"ל, מרבו הקדוש בעל הייטב לב זי"ע, לפרש הפסוק המלאך הגואל אותי וגו' ויקרא בהם שמי ושם אבותי, ודקדק מאי היא הלשון ויקרא בהם הול"ל ויקרא עליהם שמי, ופירש דהנה בנוהג שבעולם שדור הולך ודור בא והדורות מתמעטים והולכים, וע"כ כל אחד מתייחם עם אבותיו ואבות אבותיו, כי הבנים הם מיוחסים אחריהם ובשבילם. ועל כן אם רוצים לייחס איש אומרים נתקררה דעתו בזה שהוא יהי' יותר מבניו, אדרבה חפצו היה שבניו יהיו טובים ויפים ויותר קדושים וטהורים ממנו, וכמ"ש חכמז"ל (סנהדרין דף ק"ה:) בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו, ואם הבנים יהיו יותר גדולים וחשובים וספונים מהאבות יהי' נקרא שם יעקב ע"י הבנים, דהיינו שיאמרו שזה הוא אביו של אותו צדיק וגדול, וז"ש ויקרא בהם שמי על ידיהם יקרא גם שמי לחשיבות, עכלה"ק.

ונרשם בצדו: **"זה אמר מרן הייט"ל בעת לידת נכדו היושב כעת על כסא קדשו ה"ה אדמו"ר הגאון הקדוש מרן חיים צבי ט"ב אבד"ק סיגעט** (שליט"א) **זצ"ל זי"ע בליל שב"ק על סעודת שלום זכר".**

בוצינא קדישא (ח"א, דף כ"ו)

יעקב אבינו צוה לבניו שלא ידחקו את הקץ ויעלו בחומה טרם הזמן

האספו ואגידה לכם אשר יקרא אתכם באחרית הימים וגו', י"ל דלשון 'יקרא אתכם' הוי לשון קריאה, 'אחרית הימים' היינו קץ הגאולה. אצ"ג נא דברי תורה אשר זכיתי לשמוע מפ"ק אדמו"ר הגה"ק מרן יואל טייטלבוים זי"ע אבדק"ק סאטמאר, והן המה דברים אשר לא נדפסו עדיין. שפי' פסוק זה דיעקב אבינו ע"ה צוה לבניו אחריו, כי באחרית הימים לא ידחקו את הקץ ויעלו בחומה טרם הזמן, **רק את אשר יקרא אתכם, כאשר תתעורר האהבה והקב"ה יקרא אתכם, רק אז תהי' הגאולה האמיתית. ואמר מרן זי"ע בקול חוצב להבות אש, בזעקה ובבכי:** עס וואלט שוין לאנג געווען די גאולה, ווען נישט דע, וואס האבן אליין געוואלט ברענגען די גאולה... נאר דעמאלטס וועט זיין די גאולה, ווען דער אייבערשטער וועט אליין וועלן... און עס איז נאך דא א סאך שומרי תורה ומצות וואס גיינען נאך מיט זיי... **האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם וגו', וועו דער אייבערשטער וועט אונז אליין רופן באחרית הימים וגו'.**

אמרי דבש (פרק י"ז, דף ק"ל)

יעקב אבינו גילה לבניו שבאחרית הימים הקב"ה 'יקרא' אותנו בלשון חבה

האספו ואגידה לכם אשר יקרא אתכם באחרית הימים וגו'. שמעתי מכ"ק הגה"ק מרן יואל טייטלבוים (שליט"א) **[זללה"ה], אב"ד סאטמאר,** בפרשת ויחי שנת תשכ"א, פירש הפסוק 'אשר יקרא אתכם באחרית הימים', ודייק דהול"ל את אשר 'ימצא" אתכם, או 'יקרה' עם "הא", ופי' מרן ז"ל, דרש"י עה"פ ויקרא (ויקרא א, א) פירש, דקריאה הוי לשון חיבה לשון שמלאכי השרת משתמשין בו, אבל לגבי או"ה תמצא לשון ויקר כו', **ולפי זה י"ל דה"פ דיעקב אבינו ע"ה ניבא על אחרית הימים דהקב"ה 'יקרא' אותנו בלשון חבה, והיינו את אשר 'יקרא' אתכם באחרית הימים, ודפח"ח וש"י.**

בית אולפנא

ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף וגו' (מז, כט). לכאורה הוא דבר פלא, כי אם רצה יעקב להיות נקבר בארץ ישראל, מדוע לא נסע בעצמו שמה כשהיה עדיין בחיים חיותו, ובפרט כי בנו יוסף היה משנה למלך, אם כן בודאי היה סיפק בידו לעשות כן, ולמה המתין על כך עד שהלך לעולמו, ובשביל כך הוצרך להטריח את יוסף שיעלהו שמה. אלא מכאן נוכל ללמוד, כי כל זמן שעדיין לא הגיע הזמן לעלות אל ארץ ישראל, לא רצה יעקב בעצמו לעלות לשם, וכיון שבעת ההוא עדיין לא הגיע הזמן, על כן לא עלה לשם, והגם שהיה לו בעיקר יותר לעלות שמה בחיים חיותו.

(ליל שב"ק ויחי תשט"ז אצל שולחן הפירות)

שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת (מז, כט). פירש"י חסד שעושין עם המתים הוא חסד של אמת שאינו מצפה לתשלום גמול. ונראה לפרש בדרך נחות, דמתרמי לפעמים כשאדם עושה חסד עם ריעו, כי במקום שרעיו ישלם לו טובה בעבורו, הוא משלם לו רעה תחת טובה, אך כשעושין חסד עם המתים, אז אין לתשוש שיקבל בעבורו שום רעה, לפי שאינם הלז כבר אינו בחיים, וממילא אינו יכול לשלם לו עוד שום רעה. וזהו שפירש"י חסד שעושין עם המתים שאינו מצפה לתשלום גמול, היינו שאין לו לנפות שישלם לו רע, מה שאין כן חסד שעושין עם החיים, יש מקום לתשוש שישלם לו רעה תחת טובה.

(בעיר סאטמאר יצ"ו)

המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וידגו לרוב בקרב הארץ (מח, טז). ויש להבין הסייכות דברכת הנערים עם המלאך הגואל אותי מכל רע.

ויש לומר על פי מה דאיתא במדרש (בר"ר פרשה סג, ג) מברהם לא נילוד מכבשן האש אלא בזכותו של יעקב. ובילקוט נמוד הקודש דמן הדין כל מי שמוסר נפשו על קדושת השם אינו ראוי שיילוהו ה', כי טוב לו השלימות הגדול הזה, ולכן מברהם מלד עלמו היה מן הדין שיברף, כי זהו הטוב והרחוי לו, אך ניצול מפני משך זרע טהור שעדיין לא יצא ממנו, והיינו בזכות יעקב ובניו, עכ"ד.

ועל דרך זה יתכן לפרש גם אלל יעקב אבינו, כי יעקב אבינו היה בסכנה גדולה מעשו ומלבן, ועשה לו הקב"ה נסים גדולים והנילו משניהם, ולכאורה למה עשה הקב"ה נסים להנלתו, הא בודאי היה לו מועלת יתירה אילו נהרג על ידיהם, אלא היה מגיע לשלימות הרחוי, אך כל זה היה בשביל שיוכל להעמיד את הכלל ישראל.

וזהו שרמז כאן בכתוב 'המלאך הגואל אותי מכל רע' על ידי נסים גדולים, וכל זה היה בשביל תכלית הגדלה כדי שימשך ממנו זרע טהור להעמיד את הכלל ישראל, על כן היא הנותנת שמלאך הלזה "יברך את הנערים שיקרא בהם שמי ושם אבותי וגו'", שיהיו מחזיקים בדרך המורשה להם מהאבות הקדושים, ושיהיו רלויים להקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק, כדי שיגיע התכלית הגדלה מהנלתי.[1]

(דרשה ג' ויחי תשי"ד)

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (מט, א). ויש לעיין על לומרו 'יקרא' אתכם, וכי זהו מקרה, הלא אין שום מקרה בעולם רק הכל הוא בהשגחת הבורא יתברך, ואם כן היה לו לומר את אשר יהיה לכם.

---

1. וכמו כן עלינו להתבונן, למה עשה ה' ככה להציל אותנו בניסי נסים, הלא לשלימות נפשינו היה טוב לנו אילו לא ניצלנו, כי אותן שנהרגו על קידוש השם נתעלו להיות בגן עדן העליון. אלא ודאי הוא בשביל תכלית הנרצה להעמיד דורות ישרים כאן במדינתינו, על כן עלינו להתאמץ ביותר לגדל דורותינו על דרך ישראל סבא, על דרך זו שהיה מלפנים במדינותינו, ולא על הדרך שהיה נהוג כאן עד עכשיו.

ונראה לפרש כי יעקב אבינו רמה גרוע קדשו את תוקף הגלות בעיקבתא דמשיחא, ואת הנסיונות הגדולים שבימינו אלה, אשר הנסיונות הקשים ביותר הם בענין המטע הילוד. ועל זה אמר להם 'ואגידה אתכם', היינו שאודיעכם 'את אשר 'יקרא' אתכם', על דרך שאמר הכתוב (דברים כה, יח) 'אשר קרך בדרך', ודרשו ז"ל (תנחומא תצא, ט) שטימאך בטומאת קרי. 'באחרית הימים', כי באחרית הימים יתגבר הס"מ ברו של עולם (זוה"ק תצא רפח ע"ג) במיוחד בעת היסוד, והנסיונות הקשים ביותר יהיו בעת ההיא זו.[2] ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, והס"מ יעזור שנזכה לשמירת עיניים כראוי, ולשמירת הלשון והמחשבות שלא נגוע לידי עבירה חלילה, ונזכה לתקן כל מה שפגמנו.[3]

(ס"ג ויחי תשט"ו, וס"ג ויחי תשי"ח)

בן פורת יוסף בן פורת עלי עין (מט, כב). פירש בתרגום אונקלוס בני ליסגי יוסף. פירוש לשון ריבוי, שהיה לו יותר מאחיו. ולריך ביאור, במה גדלה מעלת יוסף הצדיק יותר מזולתו.

ויש לומר על דרך שפירש בקדושת לוי (בראשית השנה ד"ה והנה להגיון) הפסוק (תהלים פה, ח) 'הראנו ה' חסדך', כי יהוא דלפעמים אין האפע הטוב יורד בתגלגלין, אלא מחמת גמוך הרע, ולזה התפלל דוד המלך ע"ה 'הראנו' ה' חסדך, דכשיהוא האפע יתגלה אלי מיד, עכ"ד.

והנה האבות הקדושים היו רוב ימיהם בצער ורדיפות, ולא זכו לחסדים מגולים מאת ה', וכן אמר יעקב אבינו על עצמו (בראשית מז, ט) 'מעט ורעים היו ימי שני חיי'. זולת יוסף הצדיק, אף שגם הוא סבל רדיפות רבות, וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף (רש"י בראשית לו, ג), מכל מקום אחר כל התלאה נתעלה לרוס המעלה בעולם הזה, 'ויוסף הוא השליט הוא המשביר לכל עם הארץ' (מב, ו), אשר לא נראה גדולה כזו בעולם הזה אפילו אצל האבות הקדושים.

ולזה אמר יעקב אבינו 'בן פורת יוסף', וכתרגומו בני ליסגי יוסף, כי אצלו היה מלה טובה מרובה מזולתו, והוא בזה שהיה 'בן פורת עלי עין', שהיו אצלו חסדיו יתברך שמו מגולים למראה העין.

(פרשת לך מכתי"ק, ולקט ששנ"ה תרצ"ו גליון ח סימן פה)

וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים (נ, כו). נוהגים לסיים אחר כך חזק חזק ונתחזק. ואפשר לרמז בזה, כי בעת שאדם גדול הולך לעולמו, נשארים בני דורו בלי משען ומשענה, ואין לנו מי יורה דעה ומי יבין שמועה, אל יאמרו נואש בנפשם, רק ירבו להתחזק ולהחזיק מעמד. ולכן אחר שקוראין את הכתוב וימת יוסף וגו', מסיימין ואומרין 'חזק חזק ונתחזק', לרמז שגם אחר פטירת הצדיק לריכים להתחזק.

(פרשת שלח תש"א בעיר וואדקערט יצ"ו בהספד על הגה"צ ר' ישעיה פאללאק ז"ל אב"ד דשם)

---

2. וכענין הזה אמר רבינו בהזדמנות אחרת (ס"ג וארא תשכ"ג): 'איינמאל דורכצוגיין אויף די גאס, איז שוין א נסיון ס'זאל זיין יציאתו כביאתו'.

ופעם אחרת אמר רבינו: 'אויב מ'היט זיך נישט די אויגן, קען מען גייענדיג פון די מקוה ביז צום בית המדרש אנקומען אין שאול תחתית רח"ל' (בבית המדרש הישן של רבינו (550 בעדפארד עוו.) היה המקוה בבנין הסמוך לבית המדרש, ועל המרחק הקטן שהיו צריכים לילך על הרחוב מהמקוה להבית המדרש אמר רבינו דברים חריפים הללו (מפי הגה"צ ר' משה דוב ווייזבערגער ז"ל אב"ד פאיע, ששמעו מרבינו ז"ל).

ומענין הזה כדאי לציין מה שהובא בספר שיח זקנים (ח"ט עמוד רנא) בזה הלשון: סיפר לי הרה"ח ר' אהרן יודא שווארץ נ"י, ששמע פעם בסעודה שלישית מהרה"ק מסאטמאר זצ"ל, הנה בהעושה תשובה מיראה זדונות נעשים כשגגות, ובתשובה מאהבה נעשים זכיות (יומא פו ע"ב). והקשה הרה"ק, מדוע באמת כן הוא שבתשובה מיראה נעשים רק כשגגות, הלא הוא עושה תשובה מיראת השי"ת. ותירץ הרה"ק, שבתשובה בעינן שיעשה תשובת המשקל (רוקח הל' תשובה ס"א-ס"י), וממילא נגד מה שחטא ברצון בא לעשות תשובה מאהבה שהוא גם כן מרצון, מה שאין כן תשובה מיראה מקרי תשובה מאונס. וסיים הרה"ק, אבל בזמנים הללו שהוא דור המבול ודור הפלגה ר"ל, 'מ'קען נישט ארויסגיין אויף דער גאס, מ'קען פון דער מקוה ביז'ן בית המדרש אנקומען ביז'ן שאול תחתיות, איז מען אן אונס, איז זיכער אז יעדן קרעכץ פון א איד איז מען מקבל'.

3. 'ווי דער זיידע [הישמח משה] זכרונו לברכה פלעגט אייביג צו זאגן, אז מעלה זיין ניצוצין הקדושים פון די מקומות הקליפות קען מען נאר מיט אידישע טרערן, אז מ'לאזט אמת'דיגע טרערן ברענגט מען ארויף' (עיין בישמח משה לר"ה אות יג ואות חי, ובדרשת כל נדרי אות ג, ועיין עוד בייטב פנים להו"ר על החרוז קרים לורמה). ועיין עוד באור פני משה (פרשת משפטים עה"פ מלאתך).

חיי"ם וברכה
למשמרת שלום

חן וחסד יתן ה' עלי ראש ידידינו האי גברא יקירא, מסור בלו"נ למוסדותינו תדיר"א
ידיו רב לו בהתמסרות נאמנה ועצומה את קרן מוסדות יטב לב לרומם ולהגדי"ל
ישלם ה' פעלו על אשר מטיב עמנו עשות ע"כ נודה לשמו ומזמור לתודה לו נרי"ע
מוכתר בכתר שם טוב אציל הנפש ועדין הרוח מידותיו מוזהבות כפנינים וכפ"ז
חיי"ם שיש בו כל מעלה ומידה נכונה שמו הטוב משבחים ומהללים בכבוד ובפאר

הרבני החשוב הנעלה והנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר חיים אלעזר קליין הי"ו

רו"ח וחבר הנהלת מוסדות יטב לב עיה"ב לאנדאן יע"א

לרגל שמחתן הגדולה, בעזר עורא עלילה

בנישואי בתן המהוללה שתחי'

בסימן טוב ובמזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

וצרופה ברכתינו המרובה, בהודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת,
מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו
הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה אסירי התודה והברכה
ידידיו מוקיריו השמחים אתו בשמחה

הנהלת מוסדות סאטמאר

בני ברק יצ"ו

ואקברה שם בדרך אפרת

ידוע העובדא [עי' בשער יששכר מא' תקע בשופר אות כ"ח, ובד"ת ח"א קי"ח] מרביה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע מליזענסק שקודם פטירתו מהעולם הי' גדול כוחו לבטל כל הגזירות שיצאו על כלל ישראל, ואחר פטירתו לחיי עולם הבא יצאו הגזירות לפועל שעכבם בחיים חיותו, ואז נסעו תלמידיו הק' להתפלל על ציון המצוינת בליזענסק והרעישו שם על הגזירות שבאו, ולא נענו, אשר על כן הצטערו מאד, כי הלא חכז"ל אמרו גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, ומדוע אינו עומד שם ומשמש כמו כאן, אחר כך נתגלה לתלמידו הרה"ק הרבי ר' מנחם מענדל מרימנאב זי"ע ואמר לו, דע לך כי לא כמו שנראה למטה נראה הענין למעלה, כי למטה נראה שהיא רעה ועל כן צועקים לבטל הגזירה, אבל שם במרומים רואים שהכל לטובה ולכן אינו יכול להרעיש על זה ולבטלו, אמנם אתם שעדיין אתם נמצאים בעולם הזה וכפי הבנתכם אינו לטובה, אתם יכולים להרעיש ולהרבות פלל נגד הגזירה ולבטלה.

ומעתה אולי יש לומר, שרחל אמנו זכתה שתוכל לרדת לעולם הזה ולהתלבש בגופה, ועל ידי זה תוכל לפעול לבטל הגזירה, מה שלא תוכל לעשות כן בעודה בנשמתה גרידא כמו שאר כל הצדיקים. - וזה שכתב רש"י ודייק "יצאת רחל על קברה", היינו שנשמתה ירדה לעולם השפל הזה ונתלבשה בגופה, ויצאה אחר כך על קברה וכך התפללה.

ובדברינו יש לבאר הפסוק שם בירמי' (ל"א י"ד) שהביאו רש"י כאן, כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם וגו' ויש תקוה לאחריתך נאם ה' ושבו בנים לגבולם. - ולכאורה מה החידוש ברישא דקרא קול "ברמה" נשמע, שנשמע בשמים קולה, דהרי די שיאמר הכתוב קולה של רחל נשמע מאנה להנחם. - ולפי דברינו חידוש גדול יש כאן, כי אחר שרחל ירדה כאן על הארץ ומכאן התפללה, מחדש הכתוב ואומר, שקולה נשמע במרום בשמים, הגם שלא היתה שם. (אבני חפץ)

ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל בדרך

סיפר הגה"ק בעל מנחת אלעזר זי"ע "מעשה אמת המקובל בידינו": שרי המלוכה בגלילות מלכות רוסיא, לקחו את הגה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע והושיבוהו במאסר ל"ע, ומחמת שהשר השופט הי' רשע גדול, לא יכלו אוהביו לפעול ולהוציאו משם, ורק אחר רוב השתדלות יכלו לפעול שיכניסו לו שם טלית ותפילין מאכל ומשתה וכדו', זאת ועוד, שמכיון שהיה רגיל לחלק צדקה לעניי עירו בכל יום ה' לצרכי שבת, סידרו שיאפשרו לו להמשיך בעבודתו זו, ובאו העניים סמוך לבית המאסר, ודרך חלון הקטן אשר בפתחו, נתן לכל אחד חלקו לשבוע כפי הרגלו, ולנשים עניות הניח דרך החלון מטבעות שיקחו להם, פע"א באה אשה אחת להחלון, ואמרה כי אינה צריכה למעות רק לשאול שאלה אחת: אמרו חז"ל (בבא קמא נ.) מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור גדול, באו והודיעו את ר' חנינא בן דוסא אמר להם עלתה וכו', אמרו לו וכי נביא אתה, אמר להם לא נביא אנוכי ולא בן נביא אנוכי, אלא כך אמרתי דבר שאותו צדיק נצטער יכשל בו זרעו, ובכן, אחרי שאביכם הגה"ק ר' נחום מטשערנאבל עסק בפדיון שבויים, וגם אתה עסקתם בפדיון שבויים, איך יכשל בו זרעו, שאתם נתפסתם לשביה בבית הסוהר, השיב הגה"ק מטשערנאביל זי"ע: שאלה גדולה שאלת בתי, וגם בעיני יפלא זאת, השיב האשה ואמרה: אני מברככם שתצאו מיד לחפשי מהשביה, ואכן באותו יום בא שר בית הסוהר וציוה לו לילך לביתו, מבלי ידע מאין בא זאת, הגה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל הבין כי לא דבר פשוט הוא ועשה פעולות בתפילות, עד שגילו לו מן השמים, כי זו היתה רחל אמנו שבאת לשאול השאלה מהגמ' כדי לעורר רחמים ובברכתה הועילה שיצא מיד לחירותו.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה. ויש לומר בדרך הלצה: דהנה כתיב (שבת קנב.) זקני תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתן מתוספת עליהם, וזקני עמי הארצים להיפוך, והנה ביוסף היה אפרים חשוב יותר, מסתמא, שאז יוסף היה גדול יותר, כדרך ת"ח שמזקינין, וזה בך יברך ישראל במה שיאמרו ישימך אלקים כאפרים וכמנשה ממילא שאתה ת"ח. **זאת זכרון**

ראובן בכורי אתה כחי וראשית אוני. י"ל בדרך צחות ע"פ דברי המדרש, מובא ברש"י ז"ל פרשת קרח, אשר עדת קרח ר"נ ראשי סנהדראות רובן היו משבט ראובן, אך און בן פלת מבני ראובן ניצול מהם כידוע דרשת חז"ל (סנהדרין קט:). וזה שרמז לו יעקב ראובן בכורי אתה, הגם שאתה הוא הבכור ובכור הוא חביב, עם כל זה כחי וראשית אונ"י, היינו הראשית והמובחר שבבניך הוא אונ"י, רומז על או"ן בן פלת יען שניצול מעדת קרח. וראשית מלשון מובחר כמ"ש (דברים יח, ד) ראשית דגנך, וזהו ראשית אונ"י דייקא.

עטרת ישועה

באותות הוקרה והודאה, נברך בזה מעומקא דליבאה, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה,
משמי מרומא עילאה, קדם מע"כ ידידינו האי גברא יקירא, רב פעלים לתעודה ולתודה,
עומד לימין קהילתינו המעטירה, מוזיל זהב מכיסו למען הרחבת גבולי קדשינו תדירא,
מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו ברוח נדיבה ומסורה, חן וחסד על פניו שורה

מוה"ר אלימלך שמשון וויים הי"ו

מגדולי עסקני קהילתינו הק' בעיה"ב לאנדאן יע"א

ברא כרעיה דאבוה של ידידינו האי גברא יקירא, איש חי ורב פעלים תדירא,
הוא הגבר אשר נתמנה ע"י רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע לנהל מוסדותינו המעטירה,
וזה רבות בשנים עומד על הפקודים בתפארה, בונה ומקים עולמות של תורה,

הרה"ח ר' משה חיים וויים שליט"א

מנהל מוסדותינו הק' פה בני ברק יצ"ו

לרגל שמחת היכנס בנו - נכדו ני"ו לעול התורה והמצוות

יה"ר שיזכה לראות ולדוות ממנו ומכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה,
במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהודא נפישא, אושר ועושר
והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות, תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

הנהלת הקהילה

פה בני ברק יצ"ו

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם וגו', וברש"י בקץ לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה, ובמס' פסחים ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה, אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול, אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. וי"ל בהקדם מה שהקשו המפורשים למה לא היו ישראל רק רד"ו שנה בארץ מצרים בגלות, ותירצו משום דאחי יוסף פגמו בשם של הקב"ה כשמכרו את יוסף, שצירפו לזה השכינה, ושמו של הקב"ה הוא אהי"ה שמספרו כ"א, וי' פעמים כ"א הוא כמנין רד"ו, – ובזה יתורץ הפסוק וירא ה' כי סר לראות, דלכאורה קשה למה כתיב לשון ס"ר, אלא דמשה רבינו היה סבור שאחי יוסף פגמו בשם הוי"ה ב"ה שמספרו כ"ו, וי' פעמים כ"ו עולה כמנין ס"ר, ואם כן לא הגיע עדיין זמן גאולתם, וזהו כי ס"ר לראות, שמשה רבינו ראה מספר ס"ר שצריכין להיות בגלות מצרים. אך יעקב אבינו ידע שלא פגמו רק בשם אהי"ה העולה כ"א, אך זה לא ידע שהצטרפו השכינה עמהם, ואם כן כיון שהשבטים שהיו במכירת יוסף לא היו רק תשעה אם כן לא היו ישראל צריכים להיות במצרים רק קפ"ט שנים, כי ט' פעמים כ"א הוא קפ"ט, ובשנת ק"ץ יהיה זמן גאולתם, וזה כוונת המדרש ביקש יעקב לגלות את הק"ץ, דהיינו שבשנת ק"ץ יהיה זמן גאולתם, ונתן מדרש טעם לדבר למה חשב יעקב שבשנת הק"ץ תהיה הגאולה לזה אמר ונסתלק"ה ממנ"ו שכינ"ה, דהיינו שנעלם ממנו מיעקב שבניו צירפו עמהם השכינה, אך כשראה בנבואה שלא יהיה זמן גאולתם בשנת הק"ץ חרד יעקב ואמר שמא יש פסול בכם דהיינו שמא עשיתם עון עוד אחר חוץ ממכירת יוסף, לזה ענו ואמרו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, דהיינו ה' הוא אחד מהמנין, משום שצירפנו אותו במכירת יוסף, ואם כן מספרם היה עשרה, על כן לא נשלם זמן הגלות בשנת ק"ץ כי אם רד"ו.

(ניצוצי שמשון)

דורש טוב

אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל וגו'. לכאורא צריך ביאור קישור הענינים, מה ענין מיתת רחל לזה שעשה אפרים ומנשה לשני שבטים. **עוד צריך ביאור** במה שכתב רש"י אע"פ שאני מטריחך להוליכיני להקבר בארץ כנען ולא כך עשיתי לאמך וכו', דע שעפ"י הדיבור עשיתי כן, **וקשה** דלכאורה היה לו ליעקב אבינו לומר זאת בעת שציוה ליוסף 'ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם' שאז היה לו להצדיק את עצמו על מה שלא קבר את רחל בחברון, ולא עתה.

ונראה דמקודם לא עלה על לב יוסף להתרעם על זאת שלא נקברה אמו במערת המכפל, כי ידע שהיא נקראת קרית ארבע על שם שהיה שם מקום לארבע זוגות בלבד ואל יותר, ומכיון שלאה היתה אשת יעקב הראשונה, על כן הדין נותן שתקבר עמו במערת המכפלה, אבל עתה כשאמר לו יעקב אשר אפרים ומנשה יהיו נחשבים לשני שבטים, והיינו מפני שנתן עי"ז פי שנים ליוסף כי נחשב לבכור הנוטל פי שנים, א"כ מוכח שרחל היא באמת עקרת הבית, **ומעתה נתעורר השאלה אמאי לא נקברה רחל במערת המכפלה, לזה אמר לו כעת יעקב שהדבר היה עפ"י הדיבור.**

(אמרי נועם)

באופן אחר יש לבאר הסמיכות של אפרים ומנשה וגו' למיתת רחל, **דהנה** בענין קבלת יוסף פי שנים בא"י כבכור, **קשה** דהא 'אין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק', היינו שאין נוטל פי שנים במה שראוי ועתיד לבא, והכא עדיין לא היתה א"י שלהם, **אלא בהכרח לומר דהיינו משום דא"י מוחזקת לנו מאבותינו,** וכבר היתה שלהם אז.

והנה כתב הרמב"ן דמה שהאבות שמרו את התורה, זה היה רק בא"י, ולכן נשא יעקב שתי אחיות בחו"ל, וטרם בא לא"י מתה רחל כדי שלא יבא לא"י עם שתי אחיות. אך זה י"ל רק אי ס"ל דא"י מוחזקת לנו מאבותינו, וכבר היתה לה קדושת א"י, אזי מובן שלא שמרו את התורה רק בא"י המקודשת, **אבל אם עדיין לא היתה שייכת לאבותינו** ולא היה לה שום קדושה עדיין, אז אין סברא לחלק בין א"י לחו"ל, אלא ששמרו התורה בכל מקום.

וזה שאמר יעקב 'אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי' ויטלו פי שנים, והיינו משום דא"י 'מוחזקת' ואינה בבחינת 'ראוי', **ואם תאמר** דמנין שהיא מוחזקת **לזה אמר** 'ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל בדרך', ואמאי מתה הרי זהו כדי שלא אבוא לא"י עם שתי אחיות, כי בא"י חייב אני במצוות מכיון שיש לה קדושת הארץ, וזה ע"כ משום דמוחזקת היא ולא רק ראוי, **ולכן שפיר תטול פי שנים בארץ.**

(זכרון יעקב – להג"ר יעקב אב"ד פיורדא ז"ל, תק"י לפ"ק)

ע"נ ע"י הרב שמעון יואל בראך, מח"ס כתיבה תמה כהלכתה

פינת יקרת

ידיעות נהוגות בענינים שונים
בהלכה ובאגדה אמורים ושנונים

פרשה זו סתומה

ג֣שן וי֤אחזו בה֙ ויפ֣רו וירבו֔ מאד׃ ויזל֙ יעק֔ב בא֖רץ
מצ֑רים שבע֥ עשרה֙ שנ֔ה ויה֗י ימ֛י יעק֥ב שנ֖י חיי֑ו

ובו יבואר: פרשת ויחי אין הפסק לפרשה הקודמת, והרי היא נראית כפרשה אחת עם הפרשה שלפניה / מנלן דפרשת 'ויחי' היא פרשה חדשה, דילמא באמת פרשה אחת היא עם פרשת ויגש / הפולמוס בענין אופן כתיבת 'פרשת והיה אם שמוע' בפרשיות שבתפילין - שצריכה להיות פרשה סתומה / ועל מה יש ליזהר כשבא לקנות פרשיות תפילין או כששואל תפילין מאחר / כל זה במאמר שלפנינו:

ברש"י (ד"ה ויחי יעקב) **"למה פרשה זו סתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם. דבר אחר, שבקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו, בבראשית רבה** (צו א)**".**

ביאור הדברים ששאר פרשיות הסתומות שבתורה יש ריווח של ט' אותיות ביניהם, ונקראת סתומה משום שמתחלת באותה שורה עם פרשה שלפניה [משא"כ פרשה פתוחה מתחלת בתחילת שורה אח"כ, עיין לקמן]**, ואילו פרשה זו נשתנית מכולם שאין שום חילוק בינה לבין פרשה שלפניה, ונראית כפרשה אחת.**

אולי פרשת ויזל המשך מפרשת ויגש

הנה רבים מקשים מנא לן דאיכא כאן פרשה כלל, דילמא באמת פרשה אחת היא עם הפרשה שלפניה. וכתב הרא"ם שסדר הפרשיות קבלה בידינו מפי עזרא שהיה סופר מהיר בתורת משה, ובודאי מחמת סיבה גזר ה' למנוע רווח זה. והנה בספר גן רוה הביא מחידושי בכור שור (מס' פסחים י) **ליישב דבסוף פרשת ויגש כתיב ויפרו וירבו מאד. וידוע מה דאיתא במדרש רבה שהריבוי נתהוה אז כשהתחילו המצרים לשעבדם כמו שכתוב, וכאשר יענה אותו כן ירבה. גם מבואר במדרש וברש"י שלפנינו דהשיעבוד לא הותחל רק אחר מיתת יעקב. ואם כן לכאורה קשה מה נזכר ויפרו וירבו** (סו"פ פרשת ויגש) **קודם מיתת יעקב** (פרשת ויחי)**. וצריכין לומר משום דאין מוקדם ומאוחר בתורה כמבואר בגמרא פסחים** (דף ו:)**, אך קשה הרי בחד עניינא דהיינו פרשה אחת יש מוקדם ומאוחר בתורה. ומה דמוקדם ומה דמאוחר מאוחר, וע"כ צריכים לומר דויחי יעקב היא פרשה אחרת והוה שפיר תרי עניני, ויפה הקשו למה פרשה זו סתומה שאין כאן הפסק פרשה כלל, עכתו"ד.**

אופן כתיבת פרשיות תפילין

נחלקו גאוני עולם באופן כתיבת הפרשה הרביעית - פרשת 'והיה אם שמוע' - שבתפילין, שדינה שצריכה להיות פרשה סתומה, ונשנו בזה כמה שיטות, ויש אופנים שכשר לחד ופסול לאידך, וצריך בזה זהירות כשבא לקנות פרשיות תפילין שידע איך הסופר כותב כאיזה שיטה, וכן כשבא לשאול תפילין מאחר, צריך לדעת באיזה אופן הוא נכתבה, שיכול להיות שלהמשאיל יהיה תפילין כשרות, אבל להשואל יהיה תפילין פסולות ולא יצא בזה.

[והיינו חוץ מעצם הכתב שצריך לבדוק האם הוא כתב אר"י או כתב ב"י, שאע"פ שמסקנת רוב הפוסקים ששפיר יוצאין בשני הכתבי"ם כאחד, מ"מ בוודאי שלכתחילה כ"א יש לנהוג לאותיו"ת לבית אבות"ם. וכבר הייתי נוכח שאנשים באו להתייעץ בבית ההוראה עם ב' פרשיות איזה כתב יותר מהודר, ואחד היה כתב ב"י והשני היה כתב אר"י, ובוודאי יש ליזהר בזה].

בראש ובראשונה נתחיל בלשון השו"ע (או"ח סימן לב סעיף לו)**, ואח"כ נבארם בעזהשי"ת בטוטו"ד, עם טבלאות, כדי שירוץ בו הקורא, ויבין דבר דבור על אופנו.**

כתב בשו"ע (שם) **"יעשה כל פרשיותיה פתוחות, חוץ מפרשה אחרונה הכתובה בתורה שהיא 'והיה אם שמוע' שיעשנה סתומה, ואם שנה פסול. הגה. ויש מקזיזים כלפי פתוחות, וכמדינות אלו נוהגים לפי פרקה והיה אם שמוע כרמץ השיטה כקמ"ר הפרקיות. ולכן נהגו שפרשת 'קדש לי' 'והיה כי יבאך' ופרשת 'שמע' מתחילין בראש שיטה, ובסוף 'קדש לי' ובסוף 'והיה כי יבאך' מניחים חלק כדי לכתוב תשע אותיות, ובסוף שמע אין מניחים חלק, ואם מניחים הוא פחות מכדי לכתוב תשע אותיות. ופרשת 'והיה אם שמוע' מתחילים באמצע שיטה עליונה, ומניחים לפניה חלק כדי לכתוב תשע אותיות. ונמצא ששלשה פרשיות הם פתוחות בין להרמב"ם בין להרא"ש, ופרשה אחרונה היא סתומה לדעת הרמב"ם"**, עכ"ד השו"ע.

הנה כדי שיוכל הקורא להבין הדק היטב, נקדים הקדמה קצרה: הנה בתורה יש פרשיות סתומות, ויש פרשיות פתוחות. פרשת פתוחה היא, שהיא פתוחה לעצמה ואינה נמשכת למעלה. ופרשת סתומה היא שנמשכת לענין שלמעלה, אלא שניתן רווח ביניהן כדי שיתבונן משה בין פרשה לפרשה (מחצה"ש סימן לו ס"ק מח). ונחלקו הרמב"ם והרא"ש האיך עושים פרשיות פתוחות וסתומות. והנה לכו"ע צריך להיות בין פרשה לפרשה רווח בשיעור ט' אותיות, בין בפתוחה ובין בסתומה, ודין זה הוא לעיכובא, שאם לא הניח רווח של ט' אותיות בין פרשה לפרשה **פסולה** (פמ"ג סימן לב משב"ז ס"ק כו).

דעת הרמב"ם (הל' ס"ת פ"ח) שפרשה **פתוחה** היינו שמתחילה הפרשה בתחילת השורה (ציור יא), וצריך רווח בשורה שלפניה, וזה יתכן או על ידי שמניח בסוף השורה הקודמת חלק ט' אותיות (ציור יב), או שמניח חלק את כל השורה (ציור יג), ופרשה **סתומה** היינו שמתחלת באמצע השורה (ציור יד) או בסופה.

אבל דעת הרא"ש (הל' ס"ת סימן יג) **שסתומה** היינו שיש רווח באמצע השורה, ומב' צידי הרווח כתוב (ציור טו), והיינו שהפרשה הקודמת נגמרה באמצע השורה, ומניח רווח ט' אותיות, ושוב מתחיל באותה שורה הפרשה סתומה, אבל אם הניח חלק את כל תחילת השורה (ציור טז), הוי פתוחה. ולשיטתו כל שהרווח בתחילת השורה או בסופה נחשב **פתוחה**, ואם הניח שורה שלמה חלק (ציור יז) הוי סתומה. דחשבינן כל השלש שורות, שורה שסיים בה פרשה ראשונה, ושורה הפנויה, ושורה שתחתיה שהתחיל בה הפרשה, כאילו הן שורה אחת, והאויר הפנויה הוא באמצע השיטה דמקרי סתומה כנ"ל.

יא

והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה

יב

וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך
והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה

יג

וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך
והיה אם שמע תשמעו אל מצותי

יד

והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר
אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ידוד אלהיכם ולעבדו

טו

ביתך ובשעריך והיה אם שמע תשמעו

טז

והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר
אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ידוד אלהיכם ולעבדו

יז

וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך
והיה אם שמע תשמעו אל מצותי

יח

וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפת בין עיניך
וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך

והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי
מצוה אתכם היום לאהבה את ידוד אלהיכם
ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקש

ועכשיו נבוא לבאר דעת השו"ע, שלשה פרשיות ראשונות צריכה להיות פתוחות, ופרשה אחרונה סתומה. ולכן יתחיל ג' הפרשיות הראשונות בראש שיטה, וכן יסיים אותן באמצע שיטה חוץ מפרשה שלישית שיסיים בסוף השיטה. ובזה הוא פתוחה לדברי הכל. ופרשה אחרונה יתחיל לאחר שישאיר חלק כשיעור ט' אותיות, ואז חשובה פרשה אחרונה סתומה לדעת הרמב"ם, [כיון שלא מתחיל בתחילת השורה], אף שלדעת הרא"ש אינה נחשבת סתומה אלא פתוחה. והטעם כיון שאי אפשר לכתוב את שתי הפרשיות בשטה אחת, כדי לעשותה סתומה לדברי הכל, לא מיבעיא בשל ראש דכ"א מהפרשיות נכתב בקלף בפני עצמו, אלא אפילו בשל יד, שהרי כל פרשה צריכה להכתב בעמוד אחר, ואם ישאיר שיטה חלק, ויתחיל בראש שיטה השניה חשובה היא פתוחה לדעת הרמב"ם, ואם יתחיל את הפרשה אחר ט אותיות, חשובה פתוחה לפי הרא"ש, לכן הכריע השו"ע כשיטת הרמב"ם, שדברי הרמב"ם עיקר בזה. וכן היה המנהג.

אמנם (בט"ז שם ס"ק כו) כתב עצה לעשות את הפרשה סתומה בין לדעת הרמב"ם ובין לדעת הרא"ש, ע"י שיניח בסוף הפרשה השלישית, וגם בראש הפרשה האחרונה ריוח פחות מט' אותיות (ראה ציור יח), באופן שרק ע"י צירוף הריוח של שתי הפרשיות, תהיה ט' אותיות, ועי"ז תיחשב הפרשה האחרונה פרשה סתומה, וכ"כ הגר"א ועוד אחרונים.

אמנם השו"ע הרב (שם סעיף נב) והמאמר מרדכי (שם) ועוד אחרונים כתבו לפקפק על דברי הט"ז, וכתבו שבאופן זה לא חשוב פרשה כלל, כיון שצירוף לא מהני, ואין כאן לא סתומה ולא פתוחה, כיון שריווח ט' אותיות בין פרשה לפרשה הרי הוא לעיכובא. וראה עוד בביאור הלכה (שם ד"ה לדעת הרמב"ם), וכן משמע מהשו"ע שלא כתב עצה זו.

והנה רוב בני אשכנז נהגו לכתוב את הפרשה הרביעית לפי דעת הט"ז, ולכן אין לבני ספרד להניח תפילין אלו, כיון שלדברי השו"ע נראה שאין הפרשיות כשרות, ורק מהנוהגים כשיטת שו"ע הרב [חסידי חב"ד] הכותבים את הפרשיות כשיטת הרמב"ם, יכולים בני ספרד לקחת תפילין אלו. אבל בני אשכנז רשאים להניח תפילין של בני ספרד, כיון שהם כשרים אף להסוברים כהרמ"א, שהרי דעת הרמ"א שאם הפרשה הרביעית פתוחה כשר, ודו"ק.

לזכות הילד מרדכי אהרן בן ריזל דבורה
לרפואה שלימה

רב ברכות
ושובע שמחות

ברגשי הוקרה והודאה, נשגר בזה ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, משמי מרומא עילאה, קדם ידידינו החשוב מיקירי קרתא דשופרא, **י"ש-שכ"ר** למעשיו הטובים ופעולותיו הכבירים, הוא הגבר אשר עומד בראש מוסדותינו הק' בעיר ה' שמה, בהתמסרות נאמנה ועצומה, מופלג בתורת ה' תמימה, ו**בצלא"ל** עשה את כל אשר ציוה ה' לעמוד על משמרתו משמרת הקודש, לו זרוע עם גבורה, ברוח נאמנה ומסורה, ועומד לעזר ול**ישעי'** בהנהלת והרמת מוסדותינו הק' בירושלים עיה"ק המתנוסס לתפארה, איש חמודות רב תבונות, שמו מהללים בשפתי רננות,

הרבני היקר והמפואר, מוכתר בכל תואר

מוה"ר **ישכר בצלאל ישעי' יאקאב** הי"ו

מנהל מוסדותינו הק' בעיה"ק ירושלים ת"ו

לרגל הולדת נכדתו תחי' למזל טוב

אצל בנו האברך היקר והנעלה

הר"ר אברהם יעקב יאקאב ני"ו

וצרופה ברכתינו המרובה, בהודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך בעבודת הקודש ביתר שאת וביתר עוז במידה מרובה וגדושה, ובשכר זאת יתברך בכל ברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה אסירי התודה והברכה

ידידיו מוקיריו השמחים אתו בשמחה

הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק

חוקים להורותם
הלכות דינים, פסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דיני קדימה בפת (ב)

דינים שנחדשו השבוע ע"י אברכי כוללינו הק' - כולל עצי חיים ד'סאטמאר בני ברק

חביב ואינו חביב

היו לפניו שני לחמים ששניהם שוים בגודלם אחד חביב ואחד אינו חביב וברצונו לאכול משניהם יברך על החביב.

כפי שמבואר במ"א (סק"ו) ובמשנ"ב (סק"ג) דגם בפת שייך קדימה במין החביב, ולכן יברך על החביב קודם.

ומצוי בשבתות או בסעודות גדולות דמונח לפני כל אחד חלה קטנה [בילק"ע], ובראש השולחן מונח חלה גדולה שהוא יותר חביב, וכל אחד מברך על החלה המונחת לפניו, ואחר שאוכלים ממנה מעט יש שלוקחים מהחלה שבראש השולחן שהוא יותר חביב, אם החלה שייכת לכולם מסתבר דצריך לכתחילה לברך על החלה החביב.

דהחלה היא חביב וגם יש מעלה שהיא גדולה, אולם זהו דוקא כשבשעת הברכה החלה שייכת לכולם, והרשות לכל אחד לברך ולבצוע עליו, ולאפוקי אם החלה שייכת רק לראש המסובים, כגון בחלה המונח לפני חתן דבשעת הברכה שייכת רק לחתן, ואין רשות לאחרים לבצוע עליו, ורק לאחר בציעת החתן הרשות ניתנה לכל אחד ליטול ממנה.

ואפשר דהוא הדין בשבת אלו הנוהגים לבצוע לחם משנה אף כמה אנשים על לחם משנה אחד, דעדיף שיברכו כולם על החלה הגדולה והחביב ביחד עם עוד פת ללח"מ.

פת רגיל ופת שנשרף מקצתה

היו לפניו פת שראוי לאוכלה כולה ופת שנשרף מקצתה, ראוי לברך על הפת שראויה לאוכלה כולה, ואפילו כשאין ברצונו לאכול משניהם ראוי לברך על אותה הפת.

כיון דבפת שנשרפה מקצתה, נחלקו הפוסקים האם נכון לברך עליה, דבא"ר (סי' קס"ז סק"ב) כתב דלפי טעם הלבוש (שם) דלכן יש לברך על פת שלימה כיון שזהו דרך כבוד ושבח, אם כן פת שנשרפה מקצתה גם כן אין זה דרך כבוד לברך עליה, ואם אין פת אחר שלם, אזי טוב יותר שיחתוך הנשרף ממנו שאינו דרך כבוד, [וצ"ל דדעתו דכשחלק השרוף מחובר לפת, זהו יותר גנאי מאשר פת חתוך], אלא דכתב דמצא בשו"ת שער אפרים (סי' א') דכל כמה דלא נחתך ממנו הנשרף נקרא לחם שלם לענין לחם משנה [א.ה. ובפשטות נראה דכוונת הא"ר לומר דעדיף שלא לחתכו בכדי לברך על השלם אף דאינו דרך כבוד מחמת שנשרף], ובא"א (סי' קס"ז בגיליון השו"ע) כתב ג"כ דעוגה שנשרפה אפילו עד חציה מיקרי שלם, אפילו לענין לחם משנה, ובשו"ת בנין עולם (סי' ט') האריך בזה, ומחלק בין היכא שראוי לאוכלו ע"י הדחק או שאינו ראוי כלל, ובכה"ח (סק"ח) הביא מי שמחמיר דאינו נחשב שלם ללחם משנה מטעם דכל העומד לקוץ כקצוץ דמי, וכתב דעדיף לברך על פת שאינו שרוף, ובמחצה"ש ובשע"ת (סי' רע"ד) הביאו מחלוקת בזה, ולכן כתבנו דמי שיש לו שני לחמים עדיף לברך על הפת שאינו שרוף, וכתבנו דזהו אפילו כשאין בדעתו לאכול משניהם, דאין זה דומה לשאר דיני הקדימה דשייך רק כשברצונו לאכול משניהם, דזהו דוקא כשיש לברך עליו רק מחמת דין קדימה, משא"כ בפת שהוא שרוף מקצתו, להני המחמירין אזי אין זה דרך כבוד, ולפי ההו"א בא"ר עדיף לחתכו ולברך כך מאשר לברך כשחלק השרוף מחובר אליו, ולכן בכל ענין עדיף לברך עליו.

פת ישראל ופת עכו"ם

היו לפניו פת ישראל ופת עכו"ם, אם שניהם שוין ביופין ובטעמן מברך על פת ישראל, ואם הם אינם שוים, ופת העכו"ם נקיה ופת הישראל אינה נקיה, אם הוא אינו נזהר בפת עכו"ם, יברך על איזה שירצה, ואם הוא נזהר מפת עכו"ם, טוב לכתחילה לסלק את פת העכו"ם מהשולחן עד לאחר הברכה. (שם סעי' ה').

פת מהודר ופת חביב שאינו נאכל מחמת חומרא

היו לפניו פת בכשרות מהודרת ופת שאינו אוכל מחמת חומרא בעלמא או בפסח מונח לפניו מצה מבית מאפה מהודרת ומצה מבית מאפה שאינה מהודרת ואינו אוכלו מחמת חומרא אולם היא חביבה יותר, מסתבר דבשעת הברכה יסלק מלפניו את הפת החביב.

דיש לדמותו לדין המובא בסעי' ה' בשם השר מקוצי דאם יש לפניו פת ישראל קיבר ופת עכו"ם נקי, והוא נזהר מפת עכו"ם, דיסלק הפת עכו"ם מלפניו, כיון דאפשר שיצטרך לברך עליה מפני שהיא חביבה עליו, ובמשנ"ב (סקי"ט) הביא האחרונים המקפקפין בזה, דכיון שהוא נזהר ואינו אוכלו מה אהני להו חביבותיה, ומ"מ מסיק דלכחילה טוב לחוש לדברי השו"ע ולסלק.

פת שאפוי בבית ופת שאפוי בבית מאפה

היו לפניו פת שאפוי בבית ופת שנאפתה בבית מאפה, וברצונו לאכול משניהם, יברך בשבת על הפת שאפוי בבית, בין כששניהם חביבים בשוה וכל שכן כשהפת שנאפתה חביבה טפי.

בשו"ת חלקת יעקב (סי' נט), וטעמו עפ"י הרמ"א (סי' רמ"ב), דיש ענין לאפות חלות לכבוד שבת, אי בכדי לקיים בער"ש מצות חלה לפי שאבדה חלתו של עולם, אי משום שמצוה להשתדל בעצמו בהכנת שבת, כבסי' ר"נ, שכן משמע לשון הרמ"א שכתב דזה מכבוד שבויו"ט, אי משום רמז ללחם הפנים שהי' נאפה בע"ש, ואי משום מנהג עוד מימי הגמ' באשת ר' חנינא בתענית, דכל ערב שבת היתה מסקת התנור שיהי' סבורים שאפתה פת, וכהאי דמרובה פ"ב דעזרא תיקן שתהא האשה משכמת ואופה בערב שבת, ולכן פת שאפוי בבית יש לו חשיבות.

וכשהפת הקנוי חביב יותר או גדול יותר מסתבר דיברך עליו שדין קדימת חביב או גדול מוזכר להדיא בשו"ע, ועי' גם בהערה הבאה.

פת רגיל ופת של עירוב

היו לפניו בשבת פת רגיל ופת של עירוב תבשילין או של עירוב חצירות [המיוחד רק לשבת זו], ושניהם שוים בגודלם וביופי, אם בכוונתו לאכול משניהם, יבצע על פת העירוב, ואם בכוונתו לאכול מאחד מהם, בליל שבת יברך על שניהם ללחם משנה, ויבצע על פת הרגיל, ובשחרית או בסעודה שלישית, יברך על שניהם ויבצע על פת העירוב.

ביש"ש (פ"ב דביצה אות יח) כתב דבשבת אחר היו"ט ויש לו פת של הע"ת, דהיה מנהג מהר"ם, להניח הככר תחת הלח"מ בליל שבת ולמחרתו, ובס"ג היה בוצע עליו, מאחר דאיתעביד ביה מצוה אחת ראוי לעשות עליו מצות אחרות וכן בע"ח. והוסיף דמ"מ למי שנהג לבצוע בבוקר על שתיהן, יניח פת העירוב למעלה, ויבצוע עליו ע"כ, וכ"כ ברמ"א (סי' שצ"ד סעי' ב') לגבי פת של עירובי חצירות, דיבצע עליו בשבת שחרית, והא דלא בצע עליו בליל שבת, בפשטות הטעם הוא בכדי שיוכל לקיים עלים מצות לח"מ בשאר הסעודות, וכפי שמדויק ביש"ש ד"ראוי לעשות עליו מצות אחרות", דהיינו כמה מצוות, אולם ברמ"א (שם) כתב לבצוע עליו בשחרית ולא כתב לבצוע בס"ג, וכן יש לתמוה במשנ"ב (שם סק"ד) דכתב דלכן לא יבצע עליו בליל שבת, כיון דלפעמים אוכלים סעודה זו מבעו"י, ונמצא שפת העירוב לא יהא קיים ביה"ש, ולא כתב הטעם בכדי לקיים עליו כמה מצוות.

אלא דעדיין יש לדון היכא דהפת של העירוב קטן והפת השני גדול, וכן מצוי הרבה פעמים דבעירוב תבשילין לוקחים פת קטן, או כשפת העירוב אינו חביב כהפת השני, על איזה יבצע, ובשו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' סח) כתב דיברך על הגדול או החביב דזה איתא להדיא בשו"ע לברך על הגדול, והא דאיתא ביש"ש דיבצע על העירוב צ"ל דהיינו כששניהם שוים, אבל אם הפת השני הוא גדול יברך על הגדול ע"כ, אלא דיש להוסיף דזהו דוקא כששניהם על השולחן, אבל אם רק פת אחת נמצאת על מונחת לפניו על השולחן מברך עליה בכל ענין, וכל הנידון לברך על פת העירוב, הוא האם יש להניחה על השולחן ולברך עליה, ובראש יוסף (ברכות לט:) כתב לגבי הא דאמרי' הואיל ואיתעביד מצוה חדא, וז"ל ה"ה לדידן עירובי תבשילין בשלש סעודות בשבת ראוי לברך עלי', ויש להסתפק אי א' נקי יותר, ומיהו פתיתין כה"ג יש לברך על השלמה ולא מהני הואיל ואיתעבידא חדא מצוה וי"ל נקי נמי, אבל גדול הואיל ולא הוזכר י"ל כך ע"כ, אולם אינו ברור אי איירי כשברצונו לבצע על שניהם.

זכות הגליון
בשבוע זו

נתנדב ע"י הרבני היקר הנכבד רודצו"ח

מוה"ר אלימלך שמשון ווייס הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' בעיה"ב לאנדאן יע"א

לרגל שמחת היכנס בנו ני"ו לעול התורה והמצוות

ובהזדמנות זה כשהשמחה במעונו עודה לשמו ונהללו בפינו
על אשר בטוב לבו עומד תמיד לימינינו בלב ובנפש חפיצה
ובנוסף לפעולותיו הכבירים והברוכים למען הכלל והפרט

הוא הגבר אשר לקח מקח טוב לעצמו
לכלכל הוצאות הדפסת והפצת גליונינו
מדי שבת בשבתו בעיה"ב לאנדאן יע"א

יש"א ברכה מאת ה' ויזכה לראות ולרווות ממנו ומכל יו"ח
רב תענוג ונחת דקדושה, במידה טובה מרובה וגדושה
מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת וכל ברכאן דנפישא

המברכים בשיר וקול תודה

המערכת

עבודה זרה - דף ג'

כשקבלו ישראל את התורה קיימו נשמת העולם שהיא השב"ק בגוף העולם, וזה הוא ג"כ בחינת שב"ק,

ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי, תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר, אם ישראל מקבלין את תורתי מוטב, ואם לאו אחזיר אתכם לתהו ובהו. איתא בספה"ק תולדות יעקב יוסף (בהקדמה) **וזתודה"ק שם:** הנה בתוספות (ע"ז דף ג') בד"ה יום הששי אי', תימא למאן דאמר בשבעה בחודש ניתנו עשרת הדיברות **מאי 'יום הששי'.**

ונראה לתרץ על פי דברי האלשיך אשר כל דבר בעולם יש בו גוף ונשמה, ובהעדר הנשמה הגוף לא יכול להתקיים. וכאשר ברא הקב"ה את העולם, היתה מעותדת ליפסד, רק עם בא שבת קודש הנשמה של העולם בא מנוחה, וכאמז"ל 'מה היה העולם חסר מנוחה, בא שבת בא מנוחה', כי נתקיים כל הנשמה בגוף הבריאה, וזהו שבת וינפש.

והנה אף על פי שבריאת העולם היתה על ידי התורה, כמו שאמרו (ברכות נה, א) **"יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנברא בהם שמים וארץ",** [וכדאי' בזה"ק 'קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא' וכדאי' במדרש (בראשית רבה א') **אני הייתי כלי** אומנותו של הקב"ה בי הביט הקב"ה וברא העולם שנאמר (משלי ח', ל') ואהיה אצלו אמון אל תקרי אמון אלא אומן וכו'], בכל זאת **לא נתיישבה העולם עד מתן תורה לישראל כמבואר בגמרא** (כאן, וכ"ה שם בזה"ק 'ואי קאי בר נש ואשתדל באורייתא אינהו מקיים עלמא'), **כי אותיות התורה המה הכלים של הנשמה, כמו לבוש וגוף. והנשמה שבתוך האותיות היא הכוח המחבר, שזהו אור אין סוף ב"ה,** אשר על ידו נעשה החיבור והייחוד מהאותיות להתיבות, **וכן היה במתן תורה, שנתחברו האותיות ונצטרפו לתיבות, ונתדבקו ישראל לשרשם, והנשמה החיה את הגוף, ונתקיימו שמים וארץ.**

ואמרו בזהר (זח"א מז, א.) **'יום הששי', מאי שנא בכלהו יומי דלא אתמר בהו ה"א** [רק 'יום אחד, יום שני' וכו'], **אלא הכא** [בסוף מעשה בראשית אחר יום הששי] **כד אשתכלל עלמא, אתחברת נוקבא בדכורא בחבורא חד, ה' בששי, למהוי כלא חד, ויכלו, אשתכללו כלא.** ופשוטו כך הוא: **חיבור אות ו' שהוא 'ששי', עם אות ה' נעשה יום "ה-ששי", כי נתחבר ה' בו'** [היינו ו' דשם הוי"ה ב"ה עם ה' אחרונה], **על ידי הנשמה שגנוזה בו** [דכנ"ל חיבור האותיות לתיבות הוא בכח הנשמה, שזה קיבלו ישראל במתן תורה], **ונקראת "שבת"** [היינו ד'יום הששי ויכולו כו' הכונה לשב"ק]. לכן אמרו (שבת פו, ב.) **"דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל" דחיות השבת היא חיות התורה, שהיא הנשמה לכל העולמות. ומעתה יתורץ גם קושיית התוס' הנ"ל אפילו למאן דאמר "בשבעה בו" כוונת "יום הששי" הוא על יסוד החיבור הנ"ל,** עכתודה"ק. (ועיי"ש שמיישב בזה עוד דקדוקים בענין שב"ק).

מס' כתובות:

דף נ"ו

משל שנתן הרבי רבי יהונתן למושל אחד בווינא ששאל לו אהא ד'חמורים דברי סופרים מדברי תורה'. וגם מתי הן כד"ת ולא יותר מד"ת

חמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה, כתב הגאון הקדוש הרבי ר' יונתן זללה"ה ביערות דבש (ח"א דרוש ב) וז"ל: **וכבר שאלני בווינא מושל א' על זה, איך תהיה מצות חכמים אשר בעפר יסודם, חמורה מדת אל חי, ותשובתי, אתה אדוני תכריע,** כי הנה אתה מושל גדול קרוב למלכות, אם תגזור עלי כעת צא מעל פני, ואני לא אשמע בקולך, אף כי רשות בידך להכותני מכות גדולות או לאסרני במאסר, מ"מ אם תקח חנית ותדקור אותי, גם עליך יעבור כעס המלך בעונש גדול, כי לא ניתן מרד זה שתהרגני, אבל אם אלך בחוץ, ואיש מלחמה העומד בשמירת ביתך, שקורין שילדווא"ך, יצעק אלי הסר מעלי דרכך, ואני לא אשמע בקולו, ויורה עלי בכלי משחיתו, לא יקרה לו און, ואדרבה, יהולל בשערים לאיש חיל שומר משמרתו כראוי. וסבת הדבר הוא, לרוב שפלות איכותו וענינו, ואם לא יהיה לו רשות לעשות משפט חרוץ, לשוא שקד שומר, כי יתעוללו בו הפוחזים כרצונם, מה שאין כן אתה, אשר עוצם מעלתך היא לך לשמירה טבעית ופאר וכבוד, **וכן הדבר בדברי חז"ל, שהם עשו**

משמרת לדברי תורה והם בגדר שומר שילדוא"ך הנ"ל, וביותר צריך שמירה בהם לבל יצחקו עליהם צעירים, ולכך ענשם חמור מדברי תורה, שלמעלת הנותן תורה, נשמרת בלי יראת עונש חמור, והבן. עכ"ד שם.

ותואמים הדברים למה שדן בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סי' לח) **בהא דאמרי' כאן 'חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה'. אשר מצינו בש"ס שלפעמים אמרו "חכמים עשו חיזוק לדבריהם כעין של תורה", ולפעמים אמרו "יותר משל תורה".** [וכבר הזכיר מזה בשו"ת חוות יאיר סי' ט' ולא כתב בזה שום חילוק וסברא]. וכותב שם דהחילוק בזה, דהיכא דאמרו עשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, הך ד"יותר משל תורה" הוא רק בדברי חכמים שתיקנו הם, ואין לו שום שורש ואסמכתא מדאורייתא, אבל היכא שיש לו שורש ואסמכתא מדאו' לא אמרינן שתיקנוהו בחומר יותר משל תורה. **וההסבר בזה מובן דהיכא שיש לו אסמכתא מדאו' לא יתכן לומר דהאסמכתא מדאו' יהיה חמור יותר ממה שמפורש בדאו' בפשיטות, והך שאין לו שורש מדאו' רק שחכמים תקנוהו לבד ע"כ צריך חיזוק והחמירו בו יותר משל תורה כדי להחזיקו. עיין שם באריכות.** (וע"ע מ"ש בשו"ת מנחת אלעזר ח"ד סימן כה).

דף נ"ז

למדו כמה הלכות מדברי לבן, כיון שנתנו הדיבורים בפיו מן השמים, וכל הנזכר בקרא הוא תורה מן השמים

מנא הני מילי, אמר רב חסדא דאמר קרא ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור, מאי ימים אילימא תרי יומי, משתעי איניש הכי, אמרו ליה תרי יומי אמר להו לא, אמרו ליה עשרה יומי, אלא מאי ימים שנה, דכתיב (ויקרא כ"ד) ימים תהיה גאולתו. הנה מדבריו של לבן נלמדו כמה הלכות, ולכאורה יש להבין דאיך נלמדים הלכות מדיבורים שרשע אומרם. **ותי' על זה מרן רביה"ק זללה"ה בדברי יואל** וזל"ק: **האמת הוא שהם דיבורים מן השמים, וכל מה שכתוב בתורה הקדושה ממקום קדוש יהלכון מן השמים, וראויין הן ללמוד מהם הלכות**, ורק שנתנו אלו הדיבורים בפי לבן שהוא יאמרם, והוא בבחינה שהיה בבלעם, דכתיב **וישם ה' דבר בפי בלעם** וכו' **וכה תדבר, שמן השמים ניתנו הדיבורים בפיו**, שהוא רצה ח"ו לקלל ונתנו לו רסן בפיו כמ"ש האוהחה"ק (שם), **ולא דיבר רק מה שמן השמים הניחו אותו לדבר.**

[ואולי זה כונת **"קדושת שבת המתאחדת בתורתך, המתאחדת בסגולתך, המתאחדת בשם קדשך"** דמעת קבלת התורה נתאחד קדושת שב"ק שהוא נשמת העולם בקדושת התורה לקיים העולם, נשמת כל חי בגוף הבריאה כולה, ומאז ואילך נתאחד 'שם קדשך' ו' בה' ע"י עם מקדשי שבי"ע, **נמצא דהשב"ק הוא המקשר ומאחד 'קוב"ה וישראל ואורייתא' כחד, והיינו 'שבת המתאחדת בתורתך, בסגולתך, בשם קדשך'**].

מס' עבודה זרה - דף ד'

פירוש מהרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה על לשון רשיז"ל "בנקמו את נקמתי בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף"

אמר להן הקב"ה לישראל, דעו כמה צדקות עשיתי עמכם, שלא כעסתי בימי בלעם הרשע. פי' בהיר מאת הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה הביאו בספר 'אז נדברו', אשר אמר על דברי רשיז"ל ריש פר' פנחס (בד"ה בקנאו את קנאתי) **"בנקמו את נקמתי בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף".** ויש להבין כפילות הלשון. וביאר בהקדם אמז"ל 'וקל זועם בכל יום', ואין כל בריה יכולה לכוין אותה שעה חוץ מבלעם הרשע דכתיב ביה 'ויודע דעת עליון', השתא דעת בהמתו לא הוה ידע דעת עליון הוה ידע, אלא מלמד שהיה יודע לכוין אותה שעה שהקב"ה כועס בה, והגמרא שם ממשיך והיינו דאמר להו נביא לישראל 'עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב' וגו', 'למען דעת צדקות ד'', מאי למען דעת צדקות ד', אמר רבי אלעזר אמר להם הקב"ה לישראל דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע, שאלמלי כעסתי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט, **והיינו דקאמר להו בלעם לבלק מה אקב לא קבה קל ומה אזעום לא זעם ד', מלמד שכל אותם הימים לא זעם.**

והנה בגמרא שם (דף ה.) איתא **אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר רגזו ואל תחטאו.** ומבואר בגמרא קידושין (ל:) ואמר ר"ש בן לוי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו שנאמר אלקים לא יעזבנו בידו. וצריך ביאור הענין של "הקב"ה עוזרו לו", **ויש לפרש על פי הגמרא הנ"ל, דילפינן להו מהפסוק 'וקל זועם בכל יום' שהקב"ה כועס בכל יום, והוא מקור הכעס דקדושה, ומכוח**

כעס דקדושה הלז, מגיע השפעה לכל אחד ואחד שיהא לו הכוחות לכעוס נגד יצרו הרע, ולהרגיז היצר טוב על היצר הרע, וזהו כוונת הגמרא ש"הקב"ה עוזרו לו", דהיינו על ידי הכעס מאת הקב"ה, זה עוזר לכל אחד ואחד שיוכל ללחום נגד יצרו הרע.
(במקורות אחרים אי' שאמר דבר זה בשם אביו הרה"ק מוהר"י זללה"ה מבעלזא).

והנה כאמור לעיל שבאותן הימים לא כעס הקב"ה, נמצא שהיה חסר הכעס דקדושה, וזאת היה הסיבה שבני ישראל נכשלו וחטאו במעשה דשטים, כי היה חסר להם הכוח להרגיז היצר טוב על היצר הרע, ופנחס הבין כי זה הסיבה שאכן חטאו בני ישראל, כי חסר להם אותו כעס דקדושה, על כן הלך מעצמו ועורר כעס דקדושה וקינא קנאת ד' צבקות והרג נשיא מישראל, וכעס זה לא לעצמו לבד יצא, אלא לכלל ישראל כולו יצא, שיוכלו מכאן והלאה להתגבר על יצרם הרע ולחזור ממעשיהם הרעים. וזהו כוונת רש"י 'בנקמו את נקמתי', דהיינו כפשוטו שהרג זמרי וכזבי, ובר מן דין מוסיף רש"י "בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף", דהיינו אותו כעס דקדושה מה שהקב"ה זועם בכל יום, אשר ממנה מגיע הכוח לכלל ישראל להרגיז היצר טוב נגד היצר הרע, והיה חסר להם באותן הימים, אותו כעס דקדושה השלים פנחס בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף, ועכשיו מובן כפילת הלשון בדברי רש"י, עכתודה"ק.

ובמקור אחר איתא אשר פעם בעת ביקורו בעיר בארדיוב חזר הרה"ק מבעלזא ז"ל על תורה זו שאמר בשב"ק פרשת פנחס, לפני הגאון רבי שמואל ענגיל ז"ל. והוסיף בזה דהנה פסוק אחד אומר "ואל זעם בכל יום" (תהלים ז, יב) ופסוק אחר אומר "חסד אל כל היום" (שם נב, ג) אשר לכאורה הרי הם תרתי דסתרי, אבל למעשה משלים פסוק אחד את השני, דבזה שהקב"ה כועס בכל יום הוא עושה חסד עם הצדיקים, שיכולים להתגבר על יצרם.

בגמרא (כתובות סב:) אזיל יתיב תרי סרי שנין בבי רב כי אתא אייתי בהדיה תרי סרי אלפי תלמידי וכו' שמעיה להההוא סבא דקאמר לה עד כמה קא מדברת אלמנות חיים אמרה ליה אי לדידי ציית יתיב תרי סרי שני אחריני אמר ברשות קא עבידנא הדר אזיל ויתיב תרי סרי שני אחריני בבי רב וכו'. ומקשין העולם למה לא נכנס לביתו ולומר לאשתו ששמע עצתה וחוזר לביהמ"ד, ומתרצין די"ב ועוד י"ב לא הוי כ"ד שלמות.

וי"ל בביאור הענין על פי מה ששנינו (מכות ג.) בעדים זוממין, משלשין בממון ואין משלשין במכות, פי' העידו עליו שחייב לחבירו מנה, ונמצאו זוממין, זה נותן חמשים וזה נותן חמשים, מאי טעמא, דהני זוזי והני זוזי ומצטרפי, אבל אם העידו שהוא חייב מלקות ארבעים, ונמצאו זוממין, כל אחד ואחד לוקה ארבעים. וכתב בספר בית הלוי (סו"פ בשלח) בהסבר הדבר דאין משלשין במכות, דכיון שהם רצו לחייבו בשקר ל"ט מלקות, לא מהני מה שילקו זה החצי מן ל"ט וזה החצי, דבשני חצאים אינו מגיע להיסורים כפי אשר הם ביחיד, כי ההכאה השניה מכאבת יותר הרבה מן הראשונה, וכן השלישית קשה הרבה יותר משתים הראשונות, וכן כולם, יען כי באים על בשר המוכה ונכאב כבר מן הראשונות, והכאה אחת איננה החצי מן שתי הכאות, דהשניה היא כפלי כפלים מן הראשונה, ואי אפשר לטעום הכאב מן המכה האחרונה השלשים ותשיעית אם לא ילקוהו מקודם כל הראשונות, ומשום הכי אין משלשין במכות, עכ"ד. ולפי"ז י"ל דהנה מדה טובה מרובה ממדת פורעניות וכל שעה יותר שלומד ברצופות יש לו כח הקדושה ביותר, ולכן לא הפסיק ר' עקיבא ליכנס לביתו אחר י"ב שנים וחזר לבית המדרש לעוד י"ב שנים בלי הפסק כל שהוא ועי"ז היה לו כ"ד שנים ברצופות.

(כ"ק מרן רבינו שליט"א בדרשת התעוררות לתלמידי הישיבה
בענין לימוד שעות רצופות בימי השובבים ד' בשלח תשס"ד)

כי שם צוה ה'
את הברכה חיי"ם

באותות כבוד, בהדר והוד, ישמחו ורננו ידידים, בשבח וסילודים, מהררי ציון קודש וירושלים עיר קדשינו, ברכות לרוב יאמר מעומק לבינו, להריק שפעת ברכותינו ואיחולינו, קדם מע"כ ידידינו, האי גברא יקר שביקרים, יום ולילה לא ישבות בפעליו האדירים, עושה ומעשה לטובת מוסדות יטב לב בכפליים, ובמיוחד לעמוד לימין מוסדותינו פעיה"ק ירושלים.

ה"ה בש"ת

מוה"ר חיים אלעזר קליין הי"ו

רואה חשבון וחבר הנהלת מוסדות יטב לב
סניף אייראפא

לרגל השמחה השורה בביתו

בנישואי בתו הכלה החשובה שתי'

למז"ט ובשעטומ"צ

מה' ינתן משאלותינו, מעומק לבינו, שיזכה לברכות עד בלי די
ומשמי מעל יתברך בבני חיי ומזוני רויחי אושר ועושר וכ"ט
סל מלא ברכות, מגנזי צחצחות, נחת הקדושה לשלם ולחיים ולטב
דשנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעליו ומעשיו לטובת הכלל
ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתינו הקדושה חקוק וכתוב
תבנה ותבונן עיר קדשינו, בביאת גואלינו, ובבנין ציון וירושלים

הבו"ח בברכת ציון וירושלים

בשם הנהלת המוסדות בעיה"ק ירושלים תובב"א

יש כי יבלא יאקאן

לוח ההילולא

תולדותיהם של צדיקים ומעשיהם הטובים
של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

י"ז טבת

הגה"ק רבי ארי' לייבוש מווישניצא זי"ע
[בעל "ארי' דבי עילאי"]

צור קודש מחצבתו

הרה"ק ר' ארי' לייבוש ליפשיץ בעל ה"ארי' דבי עילאי" נולד בשנת תקכ"ז לאביו הצדיק נסתר רבי חיים מיערוסלאב אשר הי' צדיק וקדוש והחוזה מלובלין העיד עליו שהי' בעל רוח הקודש, משפחת ליפשיטץ נודעה למשפחה מיוחסת בישראל מגזע היחס של בעל "מגלה עמוקות" הלבוש, והמהרש"ל, זי"ע.

במעלליו יתנכר נער

כבר בטל ילדותו ניכר עליו כי נוצר לגדולות ובגיל תשע היה בקי בבבלי וירושלמי ולכן נשלח ללמוד אצל הגאון האדיר רבי יצחק חריף מסאמבור בעל שו"ת "פני יצחק", כפי שכותב בהסכמתו על הספר: "מורי ורבי הרב הגאון האמיתי המפורסם לשם ולתהלה מו"ה יצחק זצ"ל האבד"ק סאמבור", כעבור זמן נסע לסטרי לקבל תורה מגאון דורו בעל "קצות החושן", והי' עמיתו וחבירו של הגאון המפורסם הבעל "ישועות יעקב" שם עלה ונתעלה בחריפות עצומה עד שנתפרסם בקרב הלומדים בתור עילוי עצום, והי' נקרא בשם "לייבוש חריף".

עוד בילדותו הי' לו חילופי מכתבים בפלפולים ארוכים ובקיאות נוראה עם הגאון הגדול המפורסם בדורו ר' סענדר מרגליות מזבאריש אבדק"ק פשעווארסק כנזכר בשו"ת ארי' דבי עילאי (או"ח סי' ה').

אר"י שבחבורה

דביקותו בחסידות היתה לאין ערוך, והיה מן האריות שבחבורת תלמידי החוזה הק' מלובלין זי"ע שבחר בו להיות ה"בעל תוקע" בלובלין, ובמשך עשרים וחמש שנה זכה לתקוע בראש השנה אצל רבו הגדול.

בגאונותו המפורסמת זכה לרומם קרנה וכבודה של החסידות ותורתה, כידוע כיהן בלובלין כרב, הגאון המפורסם רבי עזריאל הלוי האראוויטץ זצ"ל, שהי' ידוע בכינוי "די אייזערנע קאפ", והלה נודע בהתנגדותו לחסידות ובזלזול מתורתם, כאילו אינם עוסקים בתורה, הרה"ק מלובלין פקד על האדב"ע שיבקש מהרב שיתן לו רשות לדרוש בבית המדרש ברבים ויוכיח לו כי ידיו רב לו בהלכה, ואך שקר טפלו בימים ההם על החסידים ורבותיהם, ואכן הרב הסכים לבקשתו, אך אמר לו כי יודיע לו בהמשך הזמן באיזה סוגיא שידרוש, בערב שבת לפנות ערב שלח להודיעו שידרוש במסכת קנים במשניות, וכי גם הרב עצמו יבוא לשמוע דרשתו, האדב"ע חשף את זרוע גדולתו, והוכיח לכל הלומדים ובראשם הרב את כוחו המופלא בחידוש והבנה עד כדי כך שנזקקו לעמול הרבה בכדי להבין את הדברים החריפים שהשמיע, ולאחר סיום דרשתו הודה לו הרב כי בפעם הזאת הודיע את גבורתו בתורה ומעתה יכירו כולם כי החסידים

ימי ההילולא

י"ד טבת

- **רבי פנחס יעקב ממאלינין ב"ר יחיאל אפרים פישל מאלכסנדר - תר"ס**
- **רבי לוי יצחק מסטעפין ב"ר יוסף מאוסטילא - תרל"ד**

ט"ו טבת

- **רבי משה העליר מפראג ב"ר גרשון שאול יו"ט ליפמאן בעל תוי"ט - תמ"ג**
- **רבי רפאל מבערשיד (תלמיד הר"פ מקאריין) ב"ר יעקב יוקל - תקפ"ז**
- **רבי אברהם יוסף גרינוואלד אב"ד אונגוואר ב"ר משה - תרפ"ח**

ט"ז טבת

- **רבי אלעזר רובין מסאסוב-גלאגוב (זכרון אלעזר) ב"ר יעקב יוסף - תרצ"ג**

י"ז טבת

- **רבי יעקב (המגיד מדובנא) ב"ר זאב - תקס"ה**
- **רבי אפרים פישל מסטריקוב ב"ר יוסף יהודה לייב - תקפ"ב**
- **רבי ארי' לייב ליפשיץ מווישניצא (ארי' דבי עילאי) ב"ר חיים - תר"ו**
- **רבי חיים אורי מרישא ב"ר יוסף מנחם (רבי יוזפא) מנאנאש - תרמ"ב**

י"ח טבת

- **רב הונא בר מר זוטרא - ד"א תשפ"א**
- **רב משרשיא בר פקוד - ד"א תשפ"א**
- **רבי צבי אלימלך מדינוב (בני יששכר) ב"ר פסח - תר"א**
- **רבי יעקב מאפטא ב"ר נחמיה [ב"ר דוד] מלעלוב - תרי"ח**
- **רבי משה מקאריסטשוב ב"ר מרדכי מטשערנאביל - תרכ"ו**

ורבותיהם הם גדולי תורה, וראויים הם להערכה וכבוד על גדולתם בתורה.

האיש מקדש

שמו הלך לפניו כגאון, וכאשר הגיע לפרקו נשא אשה בת נגיד חובב תורה ולומדי' מפרעמישלא, והיות שכל חפצו הי' לישב באהלה של תורה באין מפריע, קיוה שבבית חותנו ימצא מנוח להגיע אל השלמתו בלי דאגת עול הפרנסה, אמנם לא ארכו הימים, אשת נעוריו מיאנה בו כי רצונה היתה שיעסוק במסחר והוא לא רצה לבטל מתורתו ועבודתו הקדושה, ואף גם זאת שהאדב"ע כבר הי' דבוק ברבו הק' החוזה מלובלין והי' מתנהג בקדושה ופרישות שלא הי' לפי רוחה של בת נגידים, על כן הציקה אותו מאוד עד שגירשה בגט פטורין, למרות צערו של אביה שהכיר בגדלותו המופלאה.

בעבור זמן מה הוצע האברך להיות חתן הישמח משה זי"ע שהי' אז אבדק"ק שינאווא, השדכן הביא קונטרס חידושי תורה כדי להראות את גדלו להיש"מ, ואכן הביע את התפעלותו והחתן מצא חן בעיניו, והסכים לתת את בתו הרבנית מרת חנה, והתחייב גם לתת נדוניא סך הגון, למרות שפרנסתו היתה מצומצם מרבנות קטנה.

מספרים שזוגתו של היש"מ לא הסכימה להשידוך מכיון שהציעו להם שידוכים הגונים בחורים עשירים ומופלגים, א"כ למה יבחרו דווקא בהאברך הזה אשר גירש את אשת נעוריו, מענה בפיה: וכי אין שידוך לבתנו רק אברך זה, להרים מה שהשליכו אחרים חוצה, ענה לה בעלה הצדיק אמשול לך משל למה הדבר דומה פע"א הלך איש כפרי ביער לחטוב עצים ומצא בחפירה אחת סיר מלא גרגרים כמו פולים (בעבלעך), מה עשה האיש ההוא סחבם לתוך ביתו ונתנם בדוד ובשלם כל היום וכל הלילה, היות כי ראה שעדיין לא נתרככו הפולים נתמלא חימה וזרקם החוצה, הנה עבר שם איש חכם והבחין מה שבתוך האשפה, מיד רעדה אחזתו לראות שנתגלה לו מטמון של פניני מרגליות, קבצם אחת אל אחת ובין לילה נתעשר עושר גדול, כן הוא הענין עם חתן דנן, הוא אברך כפשוטו וכמדרשו, מרגלית המאיר את העולם בתורתו ובצדקתו, אמנם הם שלא היו מבינים עליו השליכוהו חוצה, ואותי חנן ה' לבחון במרגלית זו, לכן נפשי כלתה להשיגו להיות חן בתנו היחידה.

היות שהבטיח נדוניא שלש מאות זהובים, סך גדול מאוד בתקופה זו, וכבר מכר את כל כליו ולא מצא בהם די, בקש את אשתו הרבנית שתמכור גם היא את תכשיטיה בפרט את תכשיט היקר (שטערן טוך) כדי לסלק את הנדוניא, אמנם היא מיאנה למכור היות שלא היתה לה שום מזכרת מבית אביה זולת זה, אמר לה היש"מ הלא חז"ל אמרו (פסחים מ"ט.) לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישיא בתו לת"ח, וחתן דנן הוא ב"ה ת"ח גדול, מיד עשתה רצון בעלה.

שלשה תנאים התנה האדב"ע עם חמיו היש"מ: א) נדוניא גדולה של שלש מאות זהובים כדי שיוכל לפרנס א"ע מן העסקא, ולא יהי' נאלץ לקבל עליו עול רבנות, מה שיטרידהו מלימודו ועבודת ה', ב) גם התנה עם חותנו בעת קשרי השידוכין לבל יפריעוהו מהתנהג בדרכי החסידות ולא יעכב בעדו מלנסוע אל רבו הק' החוזה מלובלין, ג) גם על חותנו מוטל חוב קדוש לכל הפחות פעם אחת ליסע אתו עמו אל רבו הק' מלובלין, והיות שהיש"מ הי' אז מתנגד גדול על דרכי החסידות מובן שתנאי השלישי הי' הקשה שבכולם, בכל זה מתוך גודל כיסופו להשיג את החתן הסכים גם לזה, וכן הי' שנסע להחוזה כידוע.

בעמדו תחת החופה באה אליו זקנתו מעלמא דקשוט ואמרה לו אל תדמה בדעתך שזו זיווגך השני' אלא היא זיווגך הראשונה, ואחר החופה סיפר זאת לז' הרבנית והיא סיפרה את זה לאביו הק' ויכתוב משה דברים אלו לזכרון בין רשמי

ימי ההילולא

י"ט טבת

- **רבי ארי' לייב אב"ד מאטעסדארף ב"ר יוסף שמואל** (בעל מסורת הש"ס) **תצ"ו**
- **רבי ארי' לייב כהן ב"ר יוסף** (קצות החושן) **- תקע"ג**
- **רבי יעקב ממעליץ ב"ר נפתלי צבי מראפשיץ - תקצ"ט**
- **רבי אלימלך מרידניק ב"ר מנחם ישכר דוב - תר"ט**
- **רבי אברהם שמואל בנימין סופר** (כתב סופר) **ב"ר משה - תרל"ב**
- **רבי יעקב מיעזוב ב"ר אברהם מטשעכנוב - תרנ"ד**
- **רבי ישראל הורוויץ ממעליץ ב"ר יהודה - תרס"ד**

כ' טבת

- **רבינו משה בן מימון** (רמב"ם) **- ד"א תתקס"ה**
- **רבי יוסף יוסקא מלעשקאביץ ב"ר שמשון מאוזריאן - תרי"ח**
- **רבי שלמה מסאדיגורא ב"ר אברהם יעקב - תרמ"א**
- **רבי שמחה ישכר דוב מציעשנוב ב"ר יחזקאל שרגא משינאווא - תרע"ד**
- **רבי משה מרדכי ממאקריב ב"ר יעקב יצחק - תר"פ**

כ"א טבת

- **רבי ארי' לייב מוכיח מפולנאה** (קול אריה) **ב"ר יחיאל מיכל - תק"ל**
- **רבי ישראל אברהם ב"ר משולם זושא מאניפאלי - תקע"ד**
- **רבי ישראל דוב בער מווילעדניק ב"ר יוסף** (שארית ישראל) **- תר"י**
- **רבי משה אליקים בריעה מרומבורובא ב"ר ישראל אלימלך מזאבנא- תרע"ז**

הזכרונות שלו בשם חתנו.

כשהלך האדב"ע לפני החתונה להחוזה מלובלין לקבל את ברכתו שאלו אם יוכל לבוא לקבל את פני קדשו גם בשנה הראשונה כאשר הורגל בזה מנעוריו, השיב לו החוזה, אלינו מותר לנסוע גם בשנה ראשונה, והבין תשובת רבו שלדבר מצוה מותר לנסוע גם בשנה ראשונה, אח"כ מצא שכן כתב החינוך (מצוה תקפ"ב) במצות עשה נקי יהי' לביתו שנה אחת, הרוצה לצאת לדבר מצוה או לשמוח עם ריעיו על דעת שישוב לימים מועטים, שאין בזה ביטול המצוה.

אחרי החתונה הי' סמוך על שולחן חותנו בשינאווא, מובן שבלי הרף היו ויכוחים בין החתן וחותנו, האדב"ע רצה לפעול אצל מר חמיו שיסע לובלינה ויראה במו עיניו דרכו בקודש של החוזה, והיש"מ דיבר על לבו שיעזוב את דרכי החסידות מה שגורם לו ביטול תורה וביטול תפילה בזמנו וכדו', עד אשר נצחו וגבר עליו הארי שבחבורה שיסעו שניהם ביחד להחוזה, ובתנאי שאם לא ימצא חן בעיני חמיו אז גם הוא יפסיק מליסע עוד אליו, וכידוע ראה היש"מ באותו מעמד דברים נפלאים בלובלין, ופתר לו את כל הקושיות שהי' לו על החסידים, ואז זכה להתקרב אל האור הקדוש הזה.

ושנא את הרבנות

מגמת נפשו הי' תמיד לישב באהל תורה ולא לקבל עליו משרת רבנות ושררה, ע"כ טיכס לו עצות בנפשו שיהי' לו סך חמש מאות זהובים, מה שיהא נושא פירות, אז יהא באפשרותו ללמוד בהתמדה בלי דאגות עול הפרנסה, דאגה זו מאין ליקח זה בלבלוהו מאוד עד שלא הי' יכול לצמצם מוחו לירד לעמקה של הלכה כאשר רגיל, שוב התיישב בדעתו והשליך מעליו כל דאגות שהפריעו אותו ולמד בחזרה כדרכו בקודש, כשראה מצב פרנסתו דחוק מאוד, והיות שהי' לו עוד מכסף נדוניא התחיל לעסוק בפרקמטיא, כדי שיהי' לו במה להחיות אנשי ביתו, ולקח לו איש נאמן בשם ר' יוסף אשר שימש אותו וניהל את עניני משא ומתן שלו, דרכו הי' ליסע פעם או פעמיים בשבוע ליריד, ור' יוסף טען את הסחורה על העגלה והכין את פרטי הנסיעה, אז יצא האדב"ע מלובש מלבוש העליון ונסעו ליריד, והקימו שם את האהל וסידרו את הסחורה על האיצטבאות כרגיל, האדב"ע לקח לו את הגמרא וישב לו בקצה האהל ולמד בעיון גדול כדרכו בקודש, כאילו לומד בתוך ד' אמותיו של בית המדרש, ואחה"צ כשנגמר היריד נסעו לביתם, ובדרך מסר לו ר' יוסף את כל עניני היריד, פעם אירע שבאמצע היום קפץ האדב"ע ממקומו וציוה לר' יוסף לסדר הסחורה חזרה על העגלה וליסע תיכף הביתה, הלה עמד ומשתומם, הלא עוד לא הרוחנו כלום, ומה החיפזון כעת בעוד הקונים יוצאים ובאים, אבל האדב"ע לחץ עליו מכיון שצריך הוא לעיין בספרים באמצע לימוד ואין לו זמן להשהות כאן בעד בצע כסף, באמצע הדרך הוכרחו ליכנס עם העגלה והסחורה בבית מלון אחד, ובעת שנחו שם פתאום יצתה אש להבה ונשרף כל המלון לרבות העגלות שהיו בחצר, האדב"ע חזר לביתו נקי מכל נכסיו, אמנם לא שת לבו לזה אלא חזר לבית מדרשו ללמוד בעיון הדק כמנהגו, כשנודע הדבר להרבנית נכנסה לבעלה בעת שישב ולמד וסיפרה לו ברוב כאב שכל כספם הלך לטמיון, והוא לא הגיד לה כלום, והמשיך ללמוד כבראשונה, וזוגתו מרוב כאב אמרה לו: עכ"פ תעשה פנים זועפות ותכעס על כל פנים לרגע, ענה לה: הרי אביך לקח אותי לחתנו בתור חריף, וחריף פירושו שמה שאדם חושב בזמן מרובה הוא תופס כבר בזמן מועט, והכי נמי מה שאת תבינו אחר זמן מרובה שמאת ה' היתה זאת ובוודאי יצמח טובה מזה, את זה הבנתי בזמן קצר ע"כ חזרתי מיד ללימודו.

על כס הרבנות

ומני אז נאלץ לקבל עליו עול הרבנות ואחר הפצרות נתרצה לקבל עליו עבודת אב"ד בק"ק קרעשוב, היה זה בשנת תק"ס, ואח"כ בשנת תקס"ח כשנתקבל חותנו הגה"ק בעל היש"מ זי"ע שהי' אז אב"ד שינאווא לכהן באוהעל אז עלה למלא את מקומו בשינאווא וישב שם על כסא הרבנות, עד שנת תקפ"ד שאז עבר לכהן בעיר ואם בישראל ווישניצא ומצודתו היתה פרוסה על כל הגלילות שם, ועל קהילה זו נקרא ר' ארי' לייבוש מווישניצא וכך גם נוסח חתימתו: "אב"ד דווישניצא ובריגל וקרייז באכניע".

ביקש הצדיק לישב בשלוה אבל גם בווישניצא לא הי' לו מנוחה וסבל הרבה צער ועגמ"נ כי כידוע הי' בעיר ווישניצא בעלי מחלוקת ורדפו כל אחד שהי' משמש כרב בעירם והרה"ק ר' שלמה מבאבוב זי"ע גם הי' רב שם וסבל רדיפות, ואמר שיש לו ראי"ה שהאשמה תלוי באנשי העיר כי הברוך טעם הי' למדן ולא רבי והי' אב"ד ווישניצא ורדפוהו, והרה"צ ר' צבי הירש הורוויץ זי"ע (נכד הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע) גם הי' אב"ד והי' רבי ולא למדן וגם רדפוהו, הרה"ק הארי' דבי עילאה הי' גם רבי וגם למדן ורדפוהו, וסיים בענוות קדשו: אני לא רבי ולא למדן, ואעפ"כ רודפים אותי, על כרחך שהם בעלי ריב ומדון, ופעם בעת שרדפו את הרה"ק ר' שלמה זי"ע כתב מכתב ופתח במליצה פה קורח פרשת ווישניצא במקום לכתוב להיפך וד"ל.

בווישניצא היתה תקנה שאין להרב להתערב בעניני החברה קדישא, ובכל שנה בחול המועד סוכות היו בוחרים בגבאי החברא קדישא, והנה הרב התערב פעם בעניני הבחירות, ובאותה תקופה הי' הגה הקהילה ביד מתנגדיו, כאן מצאו אנשי ריבו לגבות את החוב, והכריחו אותו שיעזוב את ווישניצא בתוך המועד באמצע הלילה, האדב"ע ביקש מהם שישאר עכ"פ עד אחר סוכות, אבל ראש הקהל נענה לו בראשו שאינו מסכים בשום אופן, אמר לו הרה"ק שהוא ישאר כך, וכך הוה שכל ימיו הי' מנענע את ראשו, וכינו את משפחתו "די שאקלערס", וכל טובי הקהילה אשר הי' חלקם במעל זה בא להם סוף שלא כדרך הטבע.

זמן לא כביר אחרי שעזב את ווישניצא יצאה אש עד לב השמים ונשרף ר"ל שני שליש של העיר, ואלפים נשארו בלי קורת גג, ומאז נתדלדלה מאד העיירה מהאש הגדולה ששלטה בה בגלל שלא נזהרו בגחלתן של גאון וקדוש ישראל, ובעל העגלה מי שהוביל את האדב"ע בחצות לילה מווישניצא לבריגל סיפר שכצאתם את העיר ווישניצא עמד הרב על העגלה והחזיר את פניו כלפי העיר, ופרש ידיו כלפי מעלה והתפלל, והאמינו גם הגוים שבגלל שהרעו להאי צדיק נתקללו ונגעה בהם יד ה', והאדב"ע אמר על זה: ראוי היתה ווישניצא שתחרב כליל, אך יש לי שם משכון, וזה שעמד להם, כי בנו הרה"צ ר' אהרן נשאר בווישניצא בתור ראש בי"ד והי' לו ביהמ"ד ומנין שם והחזיקוהו אנשי עירו בכבוד.

כך ברח האדב"ע בין לילה ללילה מווישניצא לבריגל, שהיתה עיר בתוך גליל שלו, ושם נטה אהלו לתורה ועבודת ה' בקדושה ובטהרה, ולא התערב עוד בצרכי ציבור, ואמר על עצמו את הפתגם הידוע: מתחילה רציתי לתקן את העולם כולו, ראיתי שלא עלתה בידי רציתי לתקן עכ"פ את עירי, והנני רואה שגם זה לא הצליח בידי, א"כ אלכה ואשובה לתקן את עצמי.

יסופר שבעת שברח הייט"ל מאוהעל מחמת רדיפות מתנגדיו נסע לדודו האדב"ע שכאמור הי' משכן כבודו אז בק"ק בריגל בבורחו מק"ק ווישניצא, וכשבא הייט"ל לדודו השיטח לפניו את כל הרדיפות שסבל במשך השנים, חייך האדב"ע ושחוק קל עבר על שפתיו, ושאלו הייט"ל בתמיהה הכי כ"ק דודי מחייך על צרותי, על זה ענה לו האדב"ע: מטבע בני אדם הוא, בשעה שאדם שרוי בצער אינו מסוגל לחייך, רק כשרואה ושומע שאינו יחיד בסבלו אז הוא מתנחם קצת, וכמו"כ גם אני בהאי צערא יתיבנא כמוני כמוך, וגם אנוכי באתי פה כאיש בורח מווישניצא, וכעת כאשר שמעתי את אשר סבלת אתה באוהעל כמו שאני סבלתי בווישניצא עבר שחוק על שפתי.

אל ארץ חמדה

בשנת תקצ"ז נתעורר לעלות לארץ ישראל, לחונן את עפרה ולעבוד את השי"ת בה, ומאחר שהיה זקוק לממון עבור הוצאות הנסיעה, נסע לעיירות שונות על מנת לקבץ מעות מנדיבי עם מאנשי בריתו, בכדי שיוכל לבצע את רצונו, ואם כי גדולי הצדיקים שהיו ממעריציו כמו הרה"ק ר' אשר ישעי' מראפשיץ והרה"ק ר' צבי הירש מרימינוב זי"ע הפצירו בו שלא יעזוב את הנלוים אליו כצאן ללא רועה, לא קיבל את דעתם וכל כולו יקד בחיבה עזה לעלות לא"י.

באותה תקופה בה החליט על עלייתו לארץ, פסק לומר דברי תורה על שולחנו הטהור, כשנודע הדבר לחותנו היש"מ פנה אליו שיבהיר לו את סיבת הפסקת אמירת תורה לפני החסידים המקשיבים לקולו, תשובתו הי' כי מאחר שתשוקתו היא עזה ביותר לעלות לארץ הקודש, אינו יכול לצמצם את מוחו לאמירת תורה בחוץ לארץ.

ביום א' פר' פנחס שנת תקצ"ז לפ"ק שלח לו חותנו מכתב בו הביע את התנגדותו לעלייתו לא"י, ולמרות התוארים המופלגים בו הכתירו בתור "צדיק יסוד עולם", שולל הוא את נסיעתו לרגל הסכנות של הנסיעה, ותנאי הקיום הקשים בא"י, שוטח הוא בקשתו לפניו שיניח ידו מזה, "והחשקות שחשק לעלות לארצינו הקדושה, רק שהיה נמנע מפני פחד ה', שלא יעבור מצות ה' ונשמרתם מאוד לנפשותיכם יחשב לו כאילו עשאה, ובפרט שכבר עשה פעולות לזה בלקיחת הפאס, הרי בוודאי קיים המצוה של עליה לא"י, ולא לסכן את עצמו ח"ו".

בהמשך המכתב מתבטא חותנו בחריפות: "ואני תמה על כל הצדיקים וגאוני וחכמי ישראל, איך יוצאים ידי שמים אם יניחו אותו לסכן עצמו בסכנה גדולה ומזומנת", ושוב חוזר הוא ומבקש ממנו לקרוא את האגרת הזאת בתשומת לבו הקדוש והטהור וכו', ובוודאי יודה על האמת, כי בדרך הניצוח יודע אני כי ידיו רב לו וקטנו עבה ממתני, אבל ישתדל על דבר אמת, אזי יאמר עליו: "אשרי הדור שגדולים נשמעים לקטנים, ועלי יאמר: אשרי התלמיד שהרב שומע לו, ובמהרה יבוא משיח צדקינו וינהלנו לארצינו ויראו עינינו וישמח לבינו", המכתב נדפס בשלימותו בסוף "ישמח משה" על המועדים ומשם תדרשנו לטובה.

האדב"ע לא שינה את דעתו והי' תקיף בהחלטתו, אך היות שהרבנית לא הסכימה לעבור על רצון אביה, וכן התנגדות של צדיקי הדור, אז קרא על עצמו את הפסוק "רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום" כשהוא משתמש בלשון מליצית: רבות מחשבות בלייבו"ש, אבל עצת ה' היא (כאן) תקום, כי רצון השי"ת שיישאר בחוץ לארץ, וימשיך להנהיג את הדבקים בו.

אחרית ימיו

בשנותיו האחרונות לפני פטירתו הי' רגיל להשען על כסאו וראשו זקוף למעלה בדביקות נפלאה, ואמרו עליו צדיקי דורו שזה שלשה שנים לא הי' בעולם הזה כלל, בשנה האחרונה לחייו התמרמר על עיכוב הגאולה באמרו: אילו ידעו זאת רבותינו "לא היו יכולים לסבול, והיו מרעישים עולמות להחיש גאולתינו ופדות נפשינו".

סמוך להסתלקותו הי' חולה במשך כמה חדשים, ולמרות שהרופא קבע כי מחלתו אנושה, לא שינה מהנהגתו, יום קודם שעלתה נשמתו השמימה נפרד מספריו והוציא את כל ספר בנפרד ונשק אותם, וביום חמישי י"ז טבת תר"ו בשנת הע"ט לחייו נסתלק למרומים, ונספד בהספד גדול, ושם בבריגל מנוחתו כבוד עם מ"מ רבי משולם זלמן יונתן ונכדו מ"מ רבי טובי זצ"ל.

האדב"ע עם אשתו הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה מונחים באהל מיוחד ועליהם מצבה בצורת שני חצאי עגולה,

על מצבת קדשו חרות: פ"נ כבוד אדמ"ו הרב הגאון האמיתי בנגלה ונסתר אריה דבי עילאי רבא דעמיה מדברנא דאומתיה בוצינא דנהורה רשכב"ה איש אלוקים קדוש צדיק יסוד עולם, באור חכמתו הופיע כל נעלם מו"ה אריה לייבוש בן הצדיק מו"ה חיים זצ"ל עלה למרום יום ה' טו"ב טבת תר"ו לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה".

המונים הי' נוהרים מדי שנה בשנה ביומא דהילולא נאספו שמה כמה מאות חסידים ואנשי מעשה, וכל מר נפש באו לשפוך תחינה על הקבר איש אלוקים, והגם שאז תקפו של ימות הגשמים והשלגים, לא נמנעו המון בית ישראל מלבוא ולהשתטח על הציון הק', ומסופר שהרב החסיד ר' לוי יצחק כהנא מווישניצא בא פעם אל הרה"ק מצאנז בתחילת ימי טבת, והוכיחו הד"ח מה כבודו עושה כאן והלא עוד ימים אחדים חל היארצייט של האדב"ע והיית צריך לנסוע לבריגל על ציון הק', והחסיד התנצל עצמו שהוא כהן ובכל אופן אינו יכול לילך על קברו, אמר לו הד"ח כי ביומא דהילולא של הצדיק טוב להיות באותה העיר שגופו הק' טמון אף שאינו הולך על קברו.

י"ח טבת

הגה"ק רבי צבי אלימלך שפירא זי"ע
[בעל "בני יששכר"]

מתולדותיו

נולד בשנת תקמ"ג לאביו ר' פסח יאנווניקער ולאמו שהיתה בת אחותו של הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע ונקרא בישראל ע"פ ציווי של דודו הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע על שמו אלימלך אפילו שהוא הי' עוד בחיים אבל מפני כבוד של ר' אלימלך זי"ע הוסיפו לו עוד שם צבי.

דולה ומשקה

רבותיו הי' הגה"ק המגיד מקאזניץ והרה"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב והגה"ק הרבי מלובלין זכותם יגן עלינו הוא הגבר האדם הגדול שהעביר לדורות הבאים בכתב מורשת גדולה, מה שקיבל בתורת החסידות מרבותיו הקודשים ומרבותיהם עד הבעש"ט הקדוש, וספריו מלאים על גדותיהם מדברי תורת רבותיו הנ"ל שיחות והנהגות טובות ועל ידו נשאו בכתובים מקורות מוסמכים ונאמנים להרבה ממנהגי חסידים, כי הוא הי' ספרא רבה ובעט סופר מהיר העלה על כתב מה שקיבל מהם ומה שהוסיף וחידש בכל מקצועות התורה, אמרו עליו שהי' לו שני מוחות והי' יכול לעשות שני פעולות בבת אחת, פ"א באה לפניו אשה אחת ושפכה לפניו את מר שיחה והוא ישב וכתב חידושי תורתו, וחשבה האשה שאינו מקשיב לה לכן פרצה בכיה על שאינו מקשיב לב לשמוע בקשתה, ענה לה הקדוש ואמר לה אנכי שומע היטב, ואם ברצונך אספר לך עוד מה שאמרת לי בהיותך אצלי לפני עשר שנים.

לוחם מלחמת ה'

כל ימיו לחם מלחמת ה' ברמה נגד המשכילים וחיבר נגדם הספר מעין גנים, רביה"ק זי"ע יסד ספרו הק' ויואל משה על היסוד שיסד הוא במעין גנים ורבינו מעתיק לשונו בהקדמה וזל"ק: וראיתי להעתיק פה דברי מרן הקדוש מהרצ"א ז"ל בעמ"ח ס' בני יששכר שכתב בהקדמותו לס' מעין גנים בהתלהבות עזה וברוב קנאות נגד מהרסי הדת בישראל, וכותב בסוף דבריו וכו' עיי"ש באריכות, ומסיים רבינו זי"ע וככה אומר גם אני וכו' עכל"ק עיי"ש באריכות, וכן בפנים הספר במאמר שלש שבועות ס' קע"ט מעתיק רביה"ק זי"ע מספרו הנ"ל, ואחרי שהעתיקו כתב בזה"ל: העתקתי חלק מאריכות דבריו כי הרבה יש ללמוד מכל אלו הדברים היוצאים מן לב קודש להמתבונן בהם מהחל ועד כלה "ונודע אשר הקדוש הנ"ל הי' מגדולי תלמידי הבעשטה"ק בדורו אשר הסכימו כולם שכל דבריו ברוח הקודש" עכל"ק עיי"ש, ובמאמר ישוב א"י מביא מסה"ק אגרא דכלה וכתב וז"ל אבל הוא הסימן המקובל ביד הקדוש מהרצ"א ז"ל וכו' עיי"ש.

דעת תורתו הנוגע לזמנינו דרא בתראה

פעמים רבות מביא רבינו הק' זי"ע את דברי מרן הקדוש המהרצ"א שכתב בס' אגרא דכלא פ' שופטים שכתב שם דקבלה מרבותינו שכח הפועל בנפעל, ושזה סכנה עצומה ליהנות מכספי הרשעים, ודבריו אלו הי' לו ליתד וליסוד במלחמתו הגדולה שלא להנות מכספי הציונים וגוררים. בספר דברי תורה לנכדו הגה"ק רבי ח"א שפירא זצ"ל האב"ד מונקאטש בעמח"ס מנחת אלעזר הביא שפעם אחת בעת צרה הי' הבני יששכר מתמרמר מאוד באומרו רבש"ע גלוי וידוע שאודות הגאולה שלימה אם היינו רוצים יכולים אנחנו לשבור החומות המפסיקות ולפתוח המסגרים והמנעלים וכך אמר בל"א "מיר וואלטען מויערן געבראכן אין שלעסער אויף געריסן" אך מה נעשה ואתה יתב"ש השבעתני שלא לילך בחוזק יד כמו שכתוב השבעתי אתכם וגו'.

צדיק גוזר

פ"א נטבע במים אחד ממשפחתו ושמו אברהם וחיפשוהו אחריו כמה ימים להביאו לקבר ישראל ולא מצאו, הלך הרה"ק מהרצ"א עם אנשי שלומיו אל המים ואמר בזה"ל: "וואס מיינט איהר אונז קענען נישט וואס ר' פנחס בן יאיר האט געקענט טען מיט דעם גינאי נהר (עי' ריש חולין) גיסטו ארויס אברהמל'ן, אז נישט גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם, ואחר סיימו אלו הדברים בלהבת קדושתו תיכף ראו והנה נזרק הנטבע קרוב לשפת הנהר והובילו לקבר ישראל. (עשר צחצחות).

בעולם הרבנות

שימש ברבנות בכמה עיירות ריבאטיטש סטריזוב האלישיץ דינוב ובשנת תקפ"ה עזב את מדינת גאליציא והתיישב במדינת אונגארין ועלה לכהן פאר בעיר מונקאטש ושם במונקאטש תיקן תקנות רבי יהושע בן גמלא והקים תלמידי תורה לבני עניים והוציא קונטרס בשם תמכין דאורייתא ששם מבאר כל הענין באריכות, ומביא שם בשם מהר"י יעב"ץ שכל הגירושים של ספרד ופורטוגאל באו בשביל שלא השגיחו על בני עניים שמהם תצא תורה, והקים לצרוך זה קופה בשם קופת תמכין דאורייתא וחייב את כל בני העיר לשלם כל אחד לפי ערכו, ומי שעשה שמחה הי' צריך לשלם להקופה כפי ערך השמחה שהכין, והתקנה והקופה נמשכו גם לימים ושנים רבות אחרי פטירתו, ועיין בדרכי חיים ושלום סעיף קכ"ח שנכדו המנ"א זי"ע נהג שכשהגיע לפסוק "ואתה מושל בכל" הפריש ג' פרוטות וכו' לקופת תמכין דאורייתא, בשנת תקפ"ט עזב את הרבנות בעיר מונקאטש וחזר לגאליציא לעיר דינוב ושם נשאר עד סוף ימיו.

אחרית ימיו

בשנת תר"א בחודש טבת ביום י"ג או י"ד נולד בן לבנו והודיעו לו ע"י שליח להזמינו לברית ולשאול לו איזה שם יקרא להנולד במז"ט, ושלח להם בחזרה ע"י שליח שעל הברית לא יוכל לבוא, ובשולי המכתב כתב אשר שאלתם מאתי אודות קריאת השם לבן הנולד לכם, עוד חזון למועד, ולא הבינו פירוש המילים עוד חזון למועד, וביני לביני ביום ח"י טבת נסתלק לגנזי מרומים אז הבינו כוונתו וקראו בשם צבי אלימלך. כמה זמנים לפני הסתלקותו אמר תורה על הפסוק תקבר בשיבה טובה הנאמר לאברהם אבינו ע"ה והי' לפלא בעיני השומעים ואח"כ כשנפטר בחודש טבת הבינו הכל, שרמז להם הנוטריקון של תקבר בשיבה טובה שהיא טבת אשר גם אאע"ה נפטר בחודש טבת כמבוא בס' קרנים הקדוש.

מורשתו הרוחנית

חיבר הרבה ספרים מהנודע לנו א) ה"ה הספר הקדוש בני יששכר שעל שמו נקרא וטעם למה קראו בני יששכר הי' כי הרגיש בכל שנה בימי החנוכה תוספת רגש דקדושה, והתפלא מאד ע"ז כי אמר שלא יוכל להיות שהוא מגזע החשמונאים דהלא אינו כהן, וחשב בדעתו לשאול א"ז לרבו הק' מלובלין זי"ע כאשר נכנס פנימה ועוד לפני ששאל את רבו אמר לו רבו דמקור מחצבתו הוא משבט יששכר ועל מה שמרגיש תוספת קדושה בחנוכה הוא משום שהי' מהבי"ד של החשמונאים לזה קרא שם ספרו בני יששכר, ידוע העבודא אצל מרן הדברי חיים מצאנז זי"ע שפעם חקרו שנים מגדולי החסידים ה"ה הרה"ק רבי נפתלי הירצקא מראצפערט זי"ע והרה"ק מהר"ש פרענקל מדאראג זי"ע מה מעשהו של רבם הד"ח לפני תקיעת שופר, וביום בדר"ה כאשר שב הד"ח לחדרו הינפש מעט כדרכו בקודש ופעם ההוא נשתהה איזה שעות והמה באו והחביאו עצמן בבית הד"ח ומצאוהו שוכב ובידו איזה ספר ומעיין בו בדביקות יתירה עד אשר לא הרגיש בביאתם לחדרו, וכאשר בא המשמש להזכירו שהזמן נתאחר הרבה לערך ג' שעות וחצי זירז עצמו ויצא, והמה השני רעים האהובים קרבו אל השולחן לראות באיזה ספר הוא מעיין המה ראו כן תמהו כי הספר בני יששכר הי' שעשוע נפשו לעת כזאת קודם תקיעת שופר ואח"כ בעת הסעודה בעת חלוקת השיריים דחקו עצמם ג"כ לקבל, וכאשר הרגיש בהם הד"ח התחיל להכות על השולחן עם הכף אשר ואמר הכזה הוא דרך החסידות להרהר אחר רבם באיזה ספר הוא לומד והלא כל מי שיש לו מח בקדקדו יבין וישכיל כי לא אעיין בשום ספר בלתי אם המחבר היה בעל רוח הקדוש ודבריו בספרו ברוח הקודש נאמרו, ב) רגל ישרה, ג) מעין גנים ד) אגרא דפרקא ה) דרך פיקודיך ו) אגרא דכלה ז) מגיד תעלומה ח) והי' ברכה ט) ריח דודראים על מס' מגילה י) חידושי מהרצ"א דרך עידותיך יא) כלי הרועים יב) דברים נחמדים יג) ברכה משולשת למשניות יד) הוספת מהרצ"א לסה"ק סור מרע ועשה טוב לבעל עטרת צבי טו) הגהות מהרצ"א על זוה"ק טז) ליקוטי מהרצ"א על תנ"ך יז) תקנות תמכין דאורייתא ועוד הרבה בכתובים.

י"ט טבת

הגה"ק רבי אברהם שמואל בנימין סופר זי"ע
[בעל "כתב סופר"]

ואלה תולדות

נולד בר"ח אדר שנת תקע"ה לאביו מרן החת"ס זי"ע, שהי' אז נ"ב שנה ולאמו הרבנית הצדיקת מרת שרל בת הגה"ק ר' עקיבא אייגר זצ"ל, כבר משחר טל ילדותו נראו בו סימני טהרה וקדושה, ואביו שם עיניו עליו להדריכו וללמדו תורה. כשהי' בן ו' שנה נחלה מאד, והי' בסכנה גדולה, והרבו בתפילות, והוסיפו לו שם אברהם על שמו שמואל בנימין והרופאים כבר יאשו אותו, והי' כבר נוטה למות והחברא קדישא כבר באו לביתם והדליקו נרות סביב מטתו ואמרו התפילות הנהוגות לומר ביציאת נשמה, וישבו בחדר רופאים גדולים ופנו אל אבי הילד החת"ס ואמרו לו: ידענו כי איש אלוקים קדוש אתה אם בתפילה לא תוכל להושיע לבנך אנו מצדינו אפס תקוה, וכשמוע החת"ס דברים אלו מן הרופאים, העמיד עצמו בזוית החדר, ויחל משה את פני ה' אלוקיו בתפלה קצרה, ופתאום התחיל הילד לצעוק שמע ישראל ה"א ה"א, ועין בעין נראה שהחולה שב לאיתנו והח"ק כבו הנרות ושבו לביתם בשמחה, ואמרו זקני תלמידי החת"ס ששמעו אז שהחת"ס אומר "אויף איין יובל האב איך אים אויסגעבעטן", וכן הוה שהאריך ימים עוד נ' שנה, אבל מעת שחלה חליו זו הי' תמיד בעל יסורים, ולא הי' עת שהי' בבריאות הגוף בשלימות כאחד האדם.

ויגדל הילד ויגמל, ושכלו הי' זך וטהור ולמד בהתמדה

גדולה ובשקידה רבה, כשהגיע לבר מצוה דרש דרשה לפני רבים מלא חידושים מדנפשי', וכל הקהל עמדו ומשתומים על דברי הנער ואחר הדרשה כבדו אותו בדורונות כנהוג, והי' חכם אחד והביא גם הוא דורון, והבחור הבר מצוה רצה לראות מה בתוכו וכשפתחו ראה שהוא נדן של כסף ובתוכו מסודרים נרות שעוה, ושאלו לו מה זה השיב לפני שבע שנים נר אלוקים טרם יכבה הדליקו הח"ק נרות אלו עבורך והא לך בידך אשר יעדנו אז בעבורך, אבל תה"ל נתהפך אז הנר לרן, "ברן יחד כוכבי בוקר" הראת אתה שנרך לא כבה ואתה מאיר ככובי בוקר, ותזכה להאיר על פני תבל כשמש בצהרים, כשהי' בן טו"ב שנים התקשר בקשרי שידוכין עם בת הגביר המפורסם ר' יצחק וויים ז"ל וחותנו הבטיח לו לבד מן נדוניא, ו' שנים לפרנסו בכל מחסורו וישב אברהם סמוך לשולחנו של אביו בפרעשבורג.

גדלותו בתורה

כשהגיע לד' שנה כתב חידושי תורה כולו על פנקס על סדר השבוע, אבל את הכל עשה בהצנע לכת שאביו לא ידע, וסיפר כמה פעמים לבנו שהי' נחשד בעיני אביו שאינו מתמיד בתורה, וכה הי' דרכו כל זמן שהי' אביו ניעור בלילה הי' הוא שוכב על מטתו וכשהרגיש שאביו עלה על משכבו, קם הוא ממטתו וישב ללמוד. בהיותו כבן טו"ב שנה כבר החליף מכתבים בשו"ת בפולפולא דאורייתא עם ת"ח מובהקים. ואחר חתונתו כשישב אצל אביו, וחותנו פרנסו ע"מ שיוכל ללמוד בהרחבה למד תורה ביגיעה עצומה, וכה הי' דרכו שב' בחורים מופלגים הי' נעורים בביתו עד חצות ובחצות הלילה העירו אותו, וערך תיקון חצות וישב ללמוד עד תפילת שחרית, וכמה פעמים שתקפה עליו שינתו הלך והפיג על הרצפה שלפני ביתו ולפעמים אף בימות החורף, בהיותו בן כ"ב שנה סיים חיבור גדול על מס' גיטין כולו מרישא עד גמירא דף על דף אשר כתב, וכיוון שהי' בעל יסורים גדולים הי' כמה פעמים צריך לבקש עצת הרופאים, ומענה בפיהם תמיד שיניח הלימוד, אבל הוא השיב להם תמיד אם אניח עסק התורה למה לי חיים לישון אוכל אחר ארוכת ימי ושנותי.

ישמח משה במתנת חלקו

אביו הגדול החשיבו מאד והתפאר בו והביע עליו שבחים, והתחשב עם דעתו והי' רגיל לשלוח השאלות ששאלו אותו לעיין בהם ולפעמים ביקש שגם הוא ישיב תשובה, ואח"כ הראה לו תשובתו אשר הוא השיב וכך נתהוו הרבה פילפולים בין אב לבנו, ורגיל הי' החת"ס לחתום עצמו על תשובות אלו בשם "אבוה דשמואל". והפליג מאד בשבחו בגדלותו בתורה, פ"א אמר לאחד מתלמידיו, "מובטח אני שבא מלאך ולמד עם בני תורה" והוסיף ואמר בני לומד תורה יותר טוב ממני, אך אני יותר בקי ממני, אמנם אני יותר זקן ממני, פ"א הי' פלפול בין המהר"ם א"ש זצ"ל מגדולי תלמידי החת"ס לבין החת"ס וגם הוא הי' נוכח אז בהויכוח והראה באותו מעמד חריצתו ובקיאתו, ואחר שהלך הפליא מאד המהר"ם א"ש את הכת"ס לפני אביו על גדלותו בתורה אם כי הוא בן י"ט שנה והשיב לו החת"ס "תאמין לי שהרבה פעמים קראתי אותו מפיבושת כמו שקרא דוד המלך את בנו מפיבושת ואמרו חז"ל טעם השם על שם שהי' מבייש אביו בהלכה והרבה פעמים אירע לי כזה, ואח"כ אמר "הרבה דמעות שפכתי עבור תורת בני" ודרכו של החת"ס שמי שבא לפניו לקבל הורמנא שלח אליו כדי שינסהו, פ"א אמר אחד מתלמידיו לפני החת"ס שבחים ענה החת"ס ואמר "בכל יום בא אלי בני להלביש לי מעיל העליון ולולי שאין רצוני למנוע ממני מצוות כיבוד אב לא עזבתי בגדי בידו, כי אין רצוני שישמשני ת"ח גדול כמוהו.

רבנותו

מעולם שנא את הרבנות והגם שביקשו ממנו הרבה קהילות נכבדות שיבוא לכהן בעירם כרב לא נענה לבקשתם והי' הצנע לכת ולא הי' לו שום מגע עם בני אדם רק עם כמה ת"ח מתלמידיו של אביו. בשנת תקצ"ח כשנפטר זקינו הגאון ר' עקיבא אייגער זצ"ל שלח החת"ס את נכבדי הקהילה לכבד את בנו שיגיד הספד על זקינו בביהכ"נ הגדולה שבעיר, אבל הוא כתב הספד ושלחו לאביו ואמר לו יראה אבי שפקודתו שמרה רוחי להספיד זקיני, אבל רק בכתב, אבל להגיד בעל פה לא אוכל בשום אופן כי אינני ראוי ללמוד במקום קדוש של אבי, אבל אביו לא הרפה ודעה אחרת היתה לו, ורצה שהיא ימלא מקומו לאחר פטירתו מן העולם, ובשנת תקצ"ט כיבדו שידרוש בכל שבוע בשב"ק מאיזה סוגי' לבני הישיבה, ועשה כמצותו. ובשנה ההוא פסקה הששׁ שנים שפסקה עליו חמיו לפרנסו, והתחיל לדאוג על העתיד, כי אות נפשו הי' להגות בתורה הק', ולא רצה לקבל עול הרבנות, ואביו החת"ס הי' אז ביערגן לצורכי רפואה שלח לפניו מכתב ושפך לפניו שיחתו, מה נאכל בשנה השביעית, וביקש שאביה דשמואל ידבר עם חמיה דשמואל שיוסיף לו עוד שנים לפרנסו, וכאשר קיבל אביו מכתבו ענה אליו עם מכתב וכותב לו ..."ועתה בני אל תדאג דאגת מחר כי מחר ה' ירום קרנך וכסא כבודך" וכשחזר אביו שאל עם דיבר עם

חותנו השיב לו הלא כתבתי לך, ושאלו מה כתבת, עמד החת"ס מכסאו והשיב ברוגז "וכי מיד אעמוד מכסאי ואושיבך עליו", ונבהל מהדיבורים אליו, ביום הושענא רבא הי' החת"ס מאד חלוש, ושלח אחריו ע"פ בקשת פני הקהילה, ואמר לו קום ואברכך לפני מותי והתחיל לברכו ברכה ארוכה, והזכיר כל הברכות האמירת בכ"ד ספרי תנ"ך, והעומדים שם השתוממו על המראה הגדול, אם כי הי' חלוש מאד לא שכח ברכה אחת מכל הכתובות בתורה וסיים ואמר "זקינך עקיבא מימינך זקינך מהרשש"ך בשמאלך (ה"ה הגאון ר' שמואל שאטין ש"ץ בעל ס' כוס ישועות על סדר נזיקין) ומלאך פלוני על ראשך וגם אני אבוא אחריך ומלאתי את דבריך, ביום כ"ה תשרי ביום שנלקו המאורות, ונפטר הגאון החת"ס, לפני הקבורה חתמו כל בני הקהילה את שטר הרבנות להכת"ס. ראשון המספידים הי' הגאון הישיש הראב"ד דפרעשבורג ה"ה ר' דניאל פרוסטיץ זצ"ל, ואמר בתוך הספידו לכאו' קשה למה לתפילת נינוה שמע אלוקינו ולתפלתינו לא שמע ונלקח

מאתנו רבינו החת"ס אלא דעו רבותי כי זה מטעם שהגיע שמשו של בנו הלכך שקעה שמשו, לכן אני מקבל מרותו עלי בפניכם כי הוא רב ומורי ומובטחני כי הוא אור גדול הגם שהיא עדיין רך בשנים וקרא לו "רבינו אתה, מזל טוב" וכן קראו כל העומדים שם לאלפים מזל טוב, והוא עוד בן כ"ד שנים, ואכן הנהיג את עדתו ביד רמה, ולא רק את עדתו אלא כל הדברים של היהדות החרדית שעמדה על הפרק הי' הוא בין הראשונים.

כי... בשמים הוא

לפני שבת הגדול הראשונה שהוצרך לדרוש למד סוגיא, וגם עסק בדברי אגדה, כדי להכין ולסדר דרשה, אבל נסתמו ממנו מעיינות החכמה באותה עת, ולא עלה במצודתו דברים שראויין להאמר לפני ציבור ששמעו דרשות מפי מרן החת"ס זצ"ל, וציער לו הדבר מאוד, ובהגיע עש"ק נתוסף לו צערו שלא הי' מוכן בידו כלום, ובישבו על כסאו התנמנם, והתגלה לו אביו, ואמר לו, בני חביבי למה אתה דואג, והלא אתה למדת ככל הצורך, ואם בכל זה נסתמו ממך מעיינות החכמה הלא ברכתיך ברך, וגם אני אבא אחריך, ומלאתי את דבריך, בכן הא לך שמעתתא ואגדתא נתונים לפניך, וערך לפניו חידושים נפלאים, ובהקיצו חישב על הדברים, וראה שהן דברים נכוחים, ודרש דרשה נפלאה, עד שהשתוממו כל השומעים, וכשסיפר זאת לבניו סיים להם דרשה גדולה הלזו הי' "אב מלאכה".

לוחם מלחמת ה'

עמד הוא בראש הצבא מיום שמילא את מקום אביו והי' ראש המדברים בכל מקום, והגם שהי' אז רך בשנים, אבל בכל זאת שמו הגדולים עיניהם בו בכל דבר שבקדושה, והי' מראשי הלוחמים נגד מהרסי הדת, וכמה פעמים הלך אצל המלך והשרים ליפעל בדברים הנוגעים לדת, וגם הי' חשוב בעיני המלך והשרים פ"א כשבאו לפני המלך אמר לו המלך ששמח מאד לקבל בארמונו איש חשוב כמוהו, בשנת תרכ"ט התקיימה האסיפה הגדולה שאז התפרצו קהילות החרדיות האורטאדאקסן ונעשה ה"טיילונג" באונגארין, והוא הי' נשיא האסיפה לאחר הפצרות מרובות של גדולי הרבנים ושלח מכתבים לכל רבני וגדולי אונגארין, שכולם מוכרחים לבוא ולהופיע באסיפה הגדולה הלזו, והוא פתח את האסיפה ודרש דרשה ארוכה בערך ד' שעות, בדברים נוראים הסביר את הצרה והי' התעוררות גדולה, וירדו דמעות כנחלים מגודל ההתעוררות מכל הנאספים, ועורר אז זכות אבות, והשביע את אביו אבוהון ורבן של ישראל זי"ע שיעמוד ויקום במקום קדשו, לפה ולמליץ לפני שוכן מרומים ויבקש רחמים על עמו ישראל תלמידיו ותלמידי תלמידיו כי בצרה גדולם הם, והאסיפה נמשכה זמן הרבה, והוצאות הי' מרובות, והרבה מהרבנים לא הי' ביכולתם לשלם דמי הנסיעה והאכסני' שם, וקיבל על עצמו כל ההוצאות הדרושות לכך, וגם החליטו אז להוציא גליון "קול קורא" ביאור הדברים שנשתלחו בכל המדינה ועלה הרבה דמים, גם זה קיבל על עצמו לכלכל מה שצריך לזה, וחוץ ממה שאוזיל הרבה מכיסו השתדל גם אצל אחרים לתת כסף.

אשכבתי' דרבי

בשנת תרל"ב בליל יוה"כ נתעלף אחר התפלה בביהכ"נ הגדולה, כשבא לביתו אמר לבנו דע בני שלבי אומר לי דר שא"א לגלות לך. באותו זמן הי' לימודו לפלא בעיני הרואים, והשיב על שאלות חמורות כקלות, וקשה היה להבין איך באפשר לאדם ליכתוב כ"כ הרבה שעות. שלושים יום קודם פטירתו נסתלק בעירו בן תורה ירא שמים, והאיש הזה הי' בשנים קדמוניות משמש ונאמן ביתו, והכת"ס הי' נבוך בדעתו אם ילך להלוי' אם לא ובנו של הכת"ס דיבר על לבו שילך כי הי' מאוד חביב אצלו וכן עשה, ובהספד בכה בכיה רבה, ואמר אל תתמו מה שאני מרבה כ"כ בבכי' שאני יודע למה אני בוכה ועלי לבכות, ולא הבינו מה שאמר, וג' שבועות אח"כ כשנפל למשכב נזכרו בהדברים שאמר בהספד, ונפלו אימה גדולה על כולם בזכרם את דברי הגמ' שרבי קודם פטירתו שלח לפניו משמשו לפנות לו הדרך, י"ג טבת כתב כמה מכתבים עד חצות ואח"כ למד השיעור שרצה למסור לתלמידיו למחרת, ומסר חלק ראשון מתשובותיו להמדפיס שידפיסם, ולאחר תפילת שמו"ע של תפילת שחרית נתעלף, וקראו לרופאים ואמרו הרופאים שבסכנה גדולה הוא, ובעש"ק ביקש להלביש אותו חלוק לבן, ולא רצה לטעום עד ששמע סדר הקידוש, ואחר חצות הלילה הקיץ משנתו ואמר שילכו לבקש עליו רחמים על קבר צדיקים ובפרט על קברו של אביו, וכל העיר התחילו להתפלל ולבקש רחמים עליו, וכן הי' כל משך השב"ק ובמוצש"ק בילולות גדולות ביום ראשון י"ט טבת תרל"ב נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש. השאיר אחריו ספרים עה"ת ועל הש"ס ושו"ת בשם כתב סופר.

כ' טבת

הגה"ק רבי משה בן מיימון זי"ע [הרמב"ם]

ימי נעוריו

נולד ביום יד ניסן בשנת ד' תתצ"ה לפ"ג בעיר קורדובה שבמדינת ספרד לאביו רבי מיימון בן יוסף הספרדי שהי' אחד מדייני עיר קורדובה, משפחת אבותיו היו חכמים ודיינים וגדולי העם מדור דור, תחילת לימודיו וחכמתו למדו אביו, ותיכף ראו עליו כי זה הקטן גדול יהיה, וכי לגדולות נוצר, כשמלאו להעלם י"ג שנה החלה עת צרה ליעקב כי עם האלמיהאדין השתלטו על עיר קורדובה וגזרו שמד–העברה לדת האיסלם או גלות שיעזבו את הארץ ואלפי יהודים תושבי העיר הלכו בגולה וביניהם רבי מיימון הדיין ומשפחתו, ונדדו מעיר לעיר וממדינה למדינה, אם כי הלך העלם משה בגולה טעמו לא פג ועלה ונתעלה בחכמה ובתבונה, וחוץ מה שאביו לימדו התחבר עם חכמי הפילוסופיא וסיגל לעצמו חכמות כלליות חכמת ההנדסה והרפואה, כאשר שמעו את שמעת רבי יהודה אבן

שושן היושב בעיר פאס אשר בארץ אפריקא גמרו אומר לשים פעמיהם אל מקום שבתו, ר' מיימון ובנו דוד שלחו ידיהם במסחר להביא טרף לביתם ורבינו משה למד מפי רבי אבן שושן הנז',

באותו זמן החל הרמב"ם לכתוב פירושו על המשניות כמו שכותב בחתימת פירושו וז"ל: התחלתי לחבר פירוש המשנה ואני בן עשרים ושלש שנה והשלמתי במצרים ואני בן שלשים שנה שהי' אלף תע"ט לשטרות (היא שנת ד' תתקנ"ז לב"ע).

אגרת השמד

אף שם בעיר פאס גבר חמת המציק שהיו אנוסים להתחפש כמאמינים בתורה האיסלם, ואז קם חכם אחד והורה כי כל אלו המתחפשים הם מומרים לעבודה זרה, ודבר זה החריד לבות האנוסים ותרפינה ידיהם, והיו שחשבו לעזוב לגמרי דת הישראלי, באותה שעה כתב קם הרמב"ם וכתב מגלת ספר בלשון הערבית "אגרת השמד" לחזק ברכים כושלות ולחזק את העם האנוסים, והוכיח כי בשעת הסכנה מותר להתחפש במסוה אמונה אחרת וכו', והי' גם מעודד שיעזבו את ארץ השמד ויעברו למקום עוז מבטחים, ומשום זה נתפס למלכות כמסית את המאמינים לבגוד באמונת מוחמד, וד' הי' בעזרו דהי' שם חקר הערבי גדול שדבר עליו טוב ויצלהו ממות.

נפלאותיו במצולה

כשגבר חמת האויב גמר רבי מיימון להמלט מארץ האויב ובשנת תתקכ"ה בד' לחדש אייר בליל חשך ואפילה ירדו כל בני משפחתו באני' לשאת אותם לארץ ישראל, על הדרך קמה רוח סערה לטבעו בים כמו שכתב הרמב"ם ברשימותיו: בליל אחד בשבת בארבעה ימים לירח אייר נכנסתי לספינה וביום שבת עשירי לאייר שנת ד' תתקכ"ה ליצירה עמד עלינו נחשול שבים לטבענו והי' זעף גדול בים, ונדרתי עלי ששני הימים האלה אצום בהם ואתענה בהם תענית ציבור שלם אני ואנשי ביתי וכל הנלוים אלי ואצוה על בני לעשות כן עד סוף כל הדורות שיצאו מאתם ויתנו צדקה כפי כחם, ומנדרי שאהי' אני יושב לבדי בעשירי באייר לא אראה שום אדם אלא מתפלל וקורא כל היום ביני לבין עצמו וכשם שלא מצאתי בים באותו היום אלא הקב"ה כך לא אראה אדם ולא אשב עמי אלא אם כן נאנסתי, וליל אחד בשבת שלושת ימים לירח סיון יצאתי בשלום מן הים ובאנו לעכו וניצלתי מן השמד והגעני לארץ ישראל, ויום זה נדרתי שיהיה יום ששון ושמחה ומשתה ומתנות לאביונים אני וביתי עד סוף כל הדורות, וביום שלישי בשבת ארבעה ימים לירח מרחשון שנת כ"כ ליצירה יצאנו מעכו לעלות לירושלים תחת סכנה (א"ה, ה"י אז המסע הצלב שלחמו הנוצרים עם המוסלמים) ונכנסתי לבית הגדול והקדוש (כנראה שמתכוין לכותל המערבי, הכ') והתפללתי בו ביום החמישי ששה ימים לירח מרחשון, ובאחד בשבת תשעה בחודש יצאתי מירושלים לחברון לנשק קברי אבותי במערה, ואותו יום עמדתי במערה והתפללתי שבח לקל על הכל, ושני ימים האלה שישי ותשיעי במרחשון נדרתי שיהי' לי יום טוב ותפלה ושמחה בה' ואכילה ושתי', אלקים יעזרני על הכל ויקים לי את נדרי לה' אשלם אמן, וכשם שזכיתי להתפלל בחורבנה כך אזכה אני וכל ישראל בנחמתה ונאמר אמן, עכלה"ק.

באותו זמן הי' "המרכז הרוחני" בארץ ישראל בעיר עכו מנהיג העדה הי' הדיין החכם והמשכיל רבי יפת בן ר' אליהו אתו נתקשר הרמב"ם בקשרי אהבה וידידות, ונמשכה הידידות גם כאשר רבי יפת נתמנה דיין באלכסנדרי'. באותו זמן שהי' הרמב"ם נודד ממקום למקום גמר את פירושו על המשניות כפי שכותב בסיומו לפי' המשניות ז"ל: יודע השם יתברך כי מהן הלכות תליתי פירושן במסעות הדרך ומהם ענינים כתבתים ואני עליתי בספינות בים המלח....

כוס יגונים

מפני מצב המלחמה הי' עניות ודחקות מנת חלקם של היהודים תושבי א"י והחיים היו קשים מנשוא, וזמן קצר אחר הגיעו לא"י נסע להשתקע באלכסנדרי' שבארץ מצרים שהי' טוב להיהודים יותר משאר ארצות הגולה, כששה חדשים אחר בואו למצרים מת עליו אביו הגדול רבי מיימון, ובטרם התנחם מתו עליו שני ילדיו ביום ראש השנה וזמן קצר לאחר מכן נפטרה אמם–אשת נעוריו של הרמב"ם, וגל אחר גל הכה אותו שאחיו ר' דוד לו מסר כל כספו והוא פירנס אותו טבע בים עם כל רכושו וגם רכוש אחרים הי' בידו, ומרוב צערו נפל למשכב ועד כשנה שכב על ערש דוי, הרמב"ם הביע את רגשי האבל שלו במכתב לידידו הנ"ל רבי יפת מעכו וז"ל: לכבוד גדולת מר יפת החכם המבין הדיין והמשכיל בן כבוד גדולת מרנא ורבנא אליהו הדיין החסיר זכר צדיק לברכה מאת אוהבו המתפלל להוסיף כבודו משה ב"ר מיימון הרב זכר צדיק לברכה ... מאחר שנפרדנו מת אבא מארי זכרונו לברכה גם אירעוני צרות רבות בארץ מצרים מחליים והפסד ממון... והרעה הגדולה שבאה עלי באחרונה שהיא רעה מכל רעה שעברה מיום היותי עד היום הזה, והיא פטירת אחי הצדיק זצ"ל שטבע בים הודו, ובידו ממון רב לי ולו ולאחרים, והניח בת קטנה ואלמנתו אצלי, ונשארתי אחריו כמו שנה מיום שהגיעה השמועה הרעה נופל על המטה בשחין רע ובדלקת ובתמהון לבב וכמעט הייתי אובד, כמו שמונה שנים אני מתאבל ולא התנחמתי, ובמה אתנחם, על ברכי גדל והוא הי' האח והוא הי' התלמיד והוא הי' נושא ונותן בשוק ומרויח ואני הייתי יושב לבטח, והבין בתלמוד ובמקרא והבין בדקדוק הלשון, ולא היתה לי שמחה אלא בראותו, ערבה כל שמחה והלך לחיי העולם, והניחני נבהל בארץ נכרי', כל עת שאראה כתב ידו או ספר מספריו יהפך עלי לבי ויעורו יגונים... ולולי התורה שהיא שעשועי ודברי החכמות שאני הוגה בהם כדי שאשכח בהם את יגוני אז אבדתי בעניי... ע"כ,

עוד לא גמר לשתות כוס היגונים בא עליו צרה כשהעלילו עליו דפיתה יהודים שקבלו עליהם את דת המוחמד לשוב לדת אבותם שזה הי' עבירה גדולה על פי החוק, כוונת המלשינים

הי' על האגרת השמד, ויטב ד' עליו חסד שמצא חן בעיני השלטון ונמלט מפח יקוש.

תל תלפיות

כאשר שם הרמב"ם הולך וגדול בחכמתו הנפלאה נתמנה ע"י המשנה למלך שיהי' רופאו הפרטי ומזה התפרנס למחית ביתו ומאז השכימו לפתחו שאר שרי המלוכה ואצילי העיר שיהי' רופא ביתם, ואחרי כן נשא חן בעיני המלך השולטאן והוא שמהו לרופא לו ולחצירו, והמשרה הנכבדה הזו היתה ירושה לבנו ולנכדיו, רופאים גדולים ורבים נהרו אל מקום הרמב"ם להתראות אתו וליהנות מחכמתו,

גם נתמנה ע"י הקהלה להיות להם לרב ולמורה דרך בראותם את גודל חכמתו בהפלגה יתירה, וישב הרמב"ם בראש תשעה מורי הוראה, הרמב"ם הי' טרוד במאוד מעבדותו כרופא ורב העיר כפי שכותב ז"ל: אני שוכן במצרים והמלך שוכן באל–קאירה ובין שני המקומות שני תחומי שבת ולי על המלך מנהג כבד מאוד, אי אפשר לי מבלי ראותו כל יום בתחילת היום, אמנם כשימצאהו חולשה או יחלה אחד מבניו לא אסור מאל–קאירה ואני רוב היום בבית המלך, ואפשר גם כן שפקיד אחד או שני פקידים יחלו ואני צריך להתעסק ברפואתם, כללו של דבר: כל יום ויום אני עולה לאל–קאירה בהשכמה וכלא יהי' שם שום מכשול ולא יתחדש שם שום חידוש אשוב למצרים אחר חצות היום על כל פנים לא אגיע קודם, ואני מתרעב ואמצא באכסדראות כולם מלאות בני אדם גוים ויהודים בהם חשוב ובלתי חשוב ושופטים ושוטרים ואוהבים ושונאים וערב רב ידעו את עת שובי, ארד מעל הבהמה וארחץ ידי ואצא עליהם לפייסם ולרצות ולחלות פניהם כדי למחול על כבודם להמתין אותי עד כדי שאוכל אכילת עראי, והיא מעת לעת ואצא לרפאותם ולכתוב להם פתקאות ונוסחאות רפואות חלייהם, לא יסור הנכנס והיוצא כל הלילה, ולפעמים באמונת התורה עד סוף שתי שעות מן הלילה או יותר אספר להם ואצום ואדבר עמהם, ואני שוכב פרקדן מרוב העייפות ויכנס הלילה ואני בתכלית החולשה לא אוכל לדבר, סוף דבר: לא יכול אחד מישראל לדבר לי או להתחבר ולהתבודד עמי זולת יום השבת אז יבואו כל העם או רובם אחר התפלה אנהיג הציבור במה שיעשה כל ימי השבוע ויקראו קריאה חלושה עד הצהריים וילכו לדרכם וישובו קצתם ויקראו שנית אחר תפלת המנחה עד עת תפלת ערבית, ע"כ, (ממכתבו לרבי שמואל אבן תיבון).

שם במצרים קיבל מאת הממשלה כתר הנגידות לו ולזרעו ירושה עד ששה דורות, וכל ימיו שהי' במצרים השתדל להטיב את מצבה היהודים שם ובכל מקום, חמשה בתי מדרשות הקים במצרים בהם לימד תורה לאחרים, וכל הלומדים שם התפרנסו על חשבונו של הרמב"ם, ההוצאות מכיסו של הרמב"ם להחזקת בני הישיבות ובית תלמודם עלה יותר מעשרת אלפים דינרים מצריים,

שם במצרים נשא אשתו השני'ה שממנה נולד לו בנו הידוע רבי אברהם.

מצודתו פרוסה

בארץ תימן היו היהודים תחת עול ממשלה קשה והכריחו היהודים לקבל עליהם אמונת מוחמד למראה העין, וגם עמד אז מומר אחד ודרש דרשות של דופי על תורת משה ורבים החלו לפסוח על שני סעיפים, אז פנה חכם התורה שבארץ תימן רבי יעקב אלפיומי לבקש ממנו מה לעשות לחזק יהודי תימן באמונת ד', אז כתב הרמב"ם להם אגרת נחמדה בלשון ערבית, הידוע בשם "אגרת תימן" דברי נחומין וכבושין, ובסוף כותב שיזהרו שלא יתגלה המכתב להערביים, והוא סיכן עצמו לזכות את הרבים, ובכלל השתדל הרמב"ם להקל עול סבלם של יהודי תימן כמו שכותב הרמב"ן באגרתו אל רבני צרפת על דבר ספר המורה וז"ל: והנני מעיד לפני רבותי שמים וארץ כי שמעתי ממגידי אמת שבכל ארצות ממלכת תימן קהלות רבות עוסקים בתורה ומצות לשמן, והיו מזכירים שם הרב בכל קדיש וקדיש בחייכון וביומיכון ובחיי מרנא משה בן מיימון, אשר האיר עיניהם בתורה והעמידם בקרן אורה, לבטל מהם גזרות קשות וכובד המסים, כי היו כטיט חוצות מרמס, ומעליהם עול מלכות הרים ויקל להם מעט ממשא מלך ושרים, ע"כ.

ידו החזקה

הרמב"ם בראותו כי אין ההמון יודע עיקרי ההלכות היוצאים מהמשנה והגמרא שם על לבו לחבר ספר שיהי' בו כל ראשי ההלכות דבר דיבור על אופניו כמו שכתב לתלמידו רבי יוסף בן יהודה אבן עקנין 'למען יניח מן החקירה בבקשו כל הלכה הדרושה לו' עשר שנים רצופות עבד הרמב"ם לערוך את הספר "היד החזקה" וכתב בסדר הדורות בשם רבי דוד הנגיד וז"ל: כי עשר שנים הי' יושב רבינו משה בחדרו ולא יצא מפתח ביתו עד שסיים משנה תורה, בלילה שהשלימו נראה אליו בחלום רבינו מיימון אביו בלווית אדם אחד עמו, ואמר לו רבנו מיימון אביו: הנה לך זה משה רבינו, ונבהל [הרמב"ם] אמר לו [משרע"ה] באתי לראות מה שעשית, וכשראה אמר לו יישר כחך, ע"כ.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

כארבעים שנים חי הרמב"ם במצרים וכשהגיעו ימיו לשבעים שנה ביום כ' לחדש טבת שנת ד' תתקס"ה נח נפשי', וישם בארון במצרים ועל פי רצונו ופקודתו הובאו עצמותיו לארץ ישראל וקברוה בטבריי, מספרים דבהעלותו את הארון לארץ ישראל פגעו בהם שודדים ויברחו האנשים נושאי הארון, השודדים רצו להשליך את הארון לים ולא יכלו להעתיקו ממקומו, אז הניחו להיהודים שיוליכוהו למחוז חפצם, בכל מקום בעולם רב האבל עם הגיע הידיעה על הסתלקותו של הרמב"ם לשמי רום, בירושלים עשו מספד גדול וקראו פרשת התוכחה שבספר ויקרא, והפטירו בנביא ויהי דבר שמואל אל כל ישראל גלה כבוד ישראל כי נלקח ארון האלוקים.

כ' טבת

הגה"ק רבי שמחה ישכר בער
האלבערשטאם מציעשנוב זי"ע

ממקור קדוש מחצבתו

נולד בשנת תרכ"ט בסטראפקוב לאביו הגה"ק משינאווא (שהי' באותו זמן בארץ ישראל) וזכה להכיר את זקינו הגה"ק מצאנז שאמו לקחו פ"א אליו כשהי' ילד קטן ואמר עליו זקינו הה"ק מצאנז אל אמו שהילד עוד יאיר את העולם, הה"ק מציעשנוב הי' לו קורת רוח שזכה להכיר זקינו הק' מצאנז משום דכתבו התוס' (ב"ב נט.) דהא דאיתא בב"מ (דף פה:) כל שהוא תלמיד חכם ובנו ת"ח ובן בנו ת"ח שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, היינו דווקא ברואין זה את זה.

במעלליו התנכר הנער

משנות ילדותו הי' מחונן בכשרונות נדירות וכל רואיו יכירו ויעידו כי לגדולות נוצר, והי' שוקד על תלמודו בהתמדה רבה, וגדולי הרבנים שבאו להסתופף בצל אביו הק' משינאווא השתעשו עמו בדברי תורה ביניהם הגה"ק מאוסטראווצא והגאון הבית יצחק זצ"ל שפלפל עמו ואמר שלא ראה אברך בנש"ק שיהי' למדן כמוהו.

האיש מקדש

כשהי' בן י"ג שנה בא בברית האירוסין עם הרבנית בתו של הה"ק ר' יהושע מבעלז זי"ע, ובשנת תרמ"ו נשאה וישב שם בבעלזא על התורה ועל העבודה, חותנו הי' מחבבו למאוד והי' משתבח עם השני בערלעך שלו ה"ה בנו הה"ק ר' ישכר דוב וחתנו הה"ק רבי שמחה ישכר דוב, הי' בידידות רב עם גיסו הנ"ל הה"ק מהרי"ד מבעלז שהעריץ אותו עד למאוד והי' דואג לשלומו הטוב, כמסופר שבשנת תרע"ב רצו כמה אדמורי"ם ורבנים לייסד חדר שילמדו בו בסוף היום גם קצת לימודי חול וכתב הגה"ק מבעלז מכתב חריף נגד זה ונתבטל הדבר, והגה"ק מבעלז גילה טעמו למה יצא מגדרו לכתוב בתקיפות כל כך, כי חשש שהגה"ק מציעשנוב מפאת חולשתו מחליו (שחלה משנת עת"ר עד להסתלקותו בשנת תרע"ד) לא יוכל לסבול הצער מהשמועה שנתייסד חדר כזה, הי' נוהג במנהגיו כמנהג שינאווא (חוץ ממה שהי' לובש ספאדיק בחול כמו בבעלזא לא כשאר בני הה"ק משינאווא שלבשו קאפוליש) אבל בדברים שהיו נוגעים להרבנית הי' נוהג כמנהג בעלזא כדוגמת כריכת ההושענות כרך את של עצמו בערבה כמנהג שינאווא וההושענא של הרבנית בעלי לולב כמנהג בעלזא.

על כס הרבנות

הה"ק מציעשנוב ישב על שלחן חותנו שבע שנים עד שנת תרנ"ג, ואז קבלוהו לאב"ד בעיר ציעשנוב, והי' נוהג נשיאותו ברמה ברב תבונות, והי' יושב ודן בתמידיות עניני בי"ד, פעם התדיין אצלו איש ואשה ובשעת הדי"ת הי' הה"ק מציעשנוב מתעסק עם מקטרתו, והי' נדמה להאיש שאינו מאזין לטענותיו, אבל בשעה שטען ונטה לומר קצת שקר, הגיב הה"ק מציעשנוב ואמר לו מה אתם אומרים, וכה חזר ונשנה בכל פעם כשרצה לשקר, וכיון שראה שיודע אימתי הוא משקר אמר בעל כרחך את האמת.

בשנת תרנ"ט כשנפטר אביו הק' משינאווא עבר אליו חלק חשוב מחסידיו, עפ"י מעשה שהי' הה"ק משינאווא בחנוכה האחרון עלי אדמות כשהי' חולה מוטל על ערש דוי, וכבר לא יהי' יכול לדבר, רמז באצבעו על הה"ק מציעשנוב שהוא ידליק את הנרות בהמנורה שלו על מקומו והחסידים ראו בזה כעין סמיכה.

ויראו ממך

הי' נערץ במאוד בעיני גדולי דורו והיו מקבלים דעתו בעניני הכלל, פעם הי' אסיפה גדולה של רבנים בענין הנשיאות של קופת רמבעה"נ לעדת גאליציע ובראשם הגאון המהרש"ם זצ"ל אב"ד ברעזאן וההה"ק מציעשנוב נתאחר קצת כשנכנס להאסיפה עמד מפניו הגאון מברעזאן מלא קומתו ואחריו כל הרבנים, ואחר האסיפה כששאלו את הגאון מברעזאן מדוע קם מפני הרב מציעשנוב שצעיר ממנו הרבה, ענה ואמר וואס זאל איך טוהן וועז ער איז אריין געקומען האב איך מיך דערשראקן פון פאר אים.

סיפר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה זי"ל כשהי' אביו הק' העצי חיים זי"ע (שהי' מחותן עם הה"ק מציעשנוב שבנו ומ"מ הגה"צ ר' יחזקאל זצ"ל הי' חתנו) מביקורו אצלו אמר: איך בין געווען ביי אנדערע צדיקים ס'האט מיך נישט אזוי באנומען, איך בין געווען אין ציעשנוב ס'האט מיך עלעקטעזירט פון קאפ ביז פוס.

עבודתו בקודש

תפלותיו ודרשותיו הי' בהתלהבות גדולה עד למאוד מעורר לבבות ישראל, סיפר הה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל שפ"א הי' בשבת שובה בציעשנוב וההה"ק מציעשנוב קרא את פרשת האזינו בהתלהבות נוראה, ותיאר לפני הה"ק מקאלאשיץ את הרגשתו בשעת הקריאה באמרו: איך האב נישט געווארט צו עס טאג צו נאכט, צו עס איז שבת צו אינדערוואכן, צו איך בין אויף דער וועלט צו אויף אן אנדערע וועלט.

נהג עפ"י רוב להתענות בערב שבתות של שובבי"ם, פעם בסוף ימיו כשהי' כבר חלש (שהי' חולה משנת עת"ר) מיהר לקדש אחר התענית לפני שש (כי הקפיד לא לקדש בין שש לשבע) ואחר שלקח הכוס בידו דפק המורה שעות שהגיע שעה שש, מפני כבוד הכוס לא הניחה מידו, אלא חיכה שעה שלימה דבוק במחשותיו הק' כשהכוס בידו אף על גודל חולשתו ורק אח"כ קידש.

סיפר הה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל דבהושענא רבה כשפתח הה"ק מציעשנוב לומר דברי כיבושין, געו כל

העם בבכי ולא הי' אפשר לשמוע מה שאומר מגודל קול הבכי, ומסופר דבראש השנה כשאמר היה"ר לא שמעו כלום, אמנם כששמעו ממנו תיבת "כדאי" מהנוסח שם, (ואני יודע בעצמי שאיני כדאי לבקש על עצמי וכו') נעשה בכי' בביהמ"ד.

זוכה ומזכה

זקן אחד שהי' גביר וקמצן נחלה והזכיר עצמו לפני הה"ק מציעשנוב אמר לו שאם יתן מאה זהובים לצדקה אז יושע, כשהלך משם אמר הה"ק מציעשנוב שיודע שלא יבריא הלה מחליו, ואע"פ כן לקח ממנו מעות לצדקה יען ריחם עליו שיבוא לעולם העליון בלי זכויות על כן זיכהו במצות צדקה, (ואף שידע שיתפרסם שלקח ממון ולא פעל כלום ויתבזה ע"ז לא חש על כבודו).

רוח נדיבה

הי' תופס מחשבות בנ"א ומגיד עתידות והי' מזהיר על מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ב חששו ממלחמה שנהרג המשנה למלך של מדינת עסטרייך וחששו שיד רוסלאנד באמצע ואמרו לפניו בשם גיסו הה"ק מהרי"ד מבעליא שלא יהי' מלחמה, ענה ואמר מה פעל אם נדחה לשנתיים ואמר כמה פעמים לפני הסתלקותו דאם היו יודעים מה שעומד לבוא על העולם היו כובשים פניהם בקרקע ובוכים (בלשונו הקדוש: וואלט מען געלעגן מיטן פנים אין די ערד און געווויינט) וחשבו אז שנתכוון למלחה"ע הראשונה ולבסוף ראו שנתכוין למלחה"ע השני'. והה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל שהי' בסיביר במלחה"ע הב' אמר שכל זה ראה הה"ק מציעשונב ברוח קדשו.

פעם עמד חתנו הה"צ ר' לייבוש מטאמשוב אצל חלון ביהמ"ד והרהר באיזה דבר, אמר לו חמיו מה שחשב ועמד חתנו כמשתומם, נענה לו חותנו ואמר: תפיסת מחשבה אינו רוח הקודש.

לוחם מלחמת ה'

הה"ק מציעשנוב הי' מקנא קנאת ד' צבקות ולחם בעוז נגד כל הפרצות בכלל, ובפרט נגד ספחת הציונות שהחל אז להיות אבן נגף בכרם בית ישראל ורבים חללים הפילה, והי' מריץ ושוגר מכתבים לגדולי דורו שילחמו נגד הציונים שלא ירימו ראש ולא ישתלטו בהנהגת הקהלות. רביה"ק זי"ע הי' מספר מגודל מסי"נ של הה"ק מציעשנוב במלחמתו נגד הציונים וסיפר דכשישבו בני הגה"ק משינאווא שבעה על אביהם ביום השישי התחיל הגה"ק מציעשנוב לבכות מרה וכששאלו אחיו על סיבת הבכי ביום השישי הרי אמרו חז"ל שלשה לבכי, ענה להם דבוכה דעכשיו שנסתלק אביהם הק' מי ילחם עם הציונים, והי' מספר רביה"ק זי"ע דהכתבי עת של הציונים היו שופכים על הה"ק מציעשנוב בוז וקלון מידי יום ביומו על מלחמתו עמהם, והי' אומר שביום שאין כותבים עליו צריך לעשות תשובה, ורביה"ק זי"ע כשהוציא את ספרו על הגאולה ועל התמורה בשנת תשכ"ז השמיצו עליו הכת"ע מדי יום ביומו ואמר בדרך צחות שאותו אין מניחים שיעשה תשובה שהא אינו עובר יום שלא ילעגו עליו.

אגב. בשנת עת"ר אמר הה"ק מציעשנוב שהאור של הבעש"ט הק' נמשך למאה וחמישים שנה ואז נפסק (שנת עת"ר הוא ק"נ שנה משנת ק"כ, שנה שבו נסתלק הבעש"ט הק'), והוא כדברי רביה"ק זי"ע בספה"ק ויואל משה סימן ק"פ דלא נודע להעולם מה הוא דרך הבעש"ט הק'.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בשנת עת"ר חלה אנושות ומאז הי' חלש עד להסתלקותו אבל המשיך בעבודתו הק' במסירות נפש, לפני הסתלקותו שאלו בן גיסו הה"ק מקאלשיץ מה יהי' עם העולם שאז נשרו הרבה בחורים מן הדרך מן ספחת הציונים ואביזרייהו ועשתה חורבנות בבתי ישראל, ענה לו דלפני ביאת המשיח ירדו לעולם נשמות שלא יצרכו לעבוד הרבה (להחזירם למוטב), ואגב אמר שהיום שנתחדש כח ה'עלעקטריק' שהכל נעשה במהירות גם לעשות תשובה לא צריך זמן הרבה ולהסתגף בסיגופים ותעניות.

במוצש"ק כ' טבת תרע"ד לפ"ק עלתה נשמתו לגנזי מרומים ורבבות נהרו אחר מטתו וגיסו הה"ק מהרי"ד מבעלז אחר את הלוי' והגיע למחרת וביכה אותו בבכי תמרורים באמרו: ער איז געווען א ווארעמע קעסל וואס מיר האבן זיך ביי איהם אנגעווארעמט אגרותיו אלי הי' מונח בארגז עם כתבי קודש, השאיר אחריו ברכה ספה"ק דברי שמחה על התורה ומועדים ומכתביו.

דבר בעתו

פעלתן וסגולתן ימי השובבי"ם

לקט מאמרי קודש מלפי צדיקי וקדושי עליון, בעומק קדושתן הימים וסגולתן

שובו בנים שובבים חוץ מאחר (חגיגה טו.), בתיבת אח"ר מרומזים זמני התשובה שבחודש תשרי מיראה ומאהבה, א' רומז על היום המיוחד בשנה יום כיפור, ח' רומז על שבת ימי הסוכות ויום שמיני עצרת, ר' רומז על ראש השנה, שובו בנים בזמני פרשיות שובבי"ם, חוץ ממה שעשיתם תשובה באח"ר בזמנים שבחודש תשרי.

(עטרת ישועה)

◆◆◆

והנה עכשיו בימי שובבי"ם ת"ת שהוא גמר של יוהכ"פ שעבירות שאין יוהכ"פ מכפר בימי השובבי"ם ת"ת יש תיקון עצום לעבירות הללו, וזהו שובו בנים שובבי"ם חוץ מאחר – היינו אפילו שפגמו כל כך שנתהווה בבחינת "אחר" שהוא חוץ מהיכלות הקדושה ח"ו – היינו הנשמה שהיא בקצה השמים – שאין להם אף בחינת שם ישראל כלל כי אם ישראל מומר שנקרא בבחינת אחר כנ"ל אעפי"כ בימים האלו גם הם ישובו ויכללו באחדות ישראל לה' אחד ע"י תיקוני שובבי"ם כנ"ל, ויעשו מאחר אחד, וזהו הר"ת שובבי"ם ת"ת, שת"ת הוא תפארת, ותפארת גופא שהוא גוף היחוד בעצם יחוד קוב"ה ושכינתיה והחטאים שאין להם תשובה ביוהכ"פ יש לו תשובה בימים האלו בימי שובבי"ם ת"ת הנ"ל שהוא גמר היוהכ"פ שמתעורר בהם אחדות ישראל ואורייתא וקוב"ה.

(שארית ישראל)

◆◆◆

שובבי"ם הם כמו עשרת ימי תשובה והוא זמן שמקובל התפילה בבחינה כמו עשרת ימי תשובה, והנה כלל ענין שובבי"ם הוא לתקן את המידות ולקדש החושים לשמור עצמו מעצבות וכעס וגאוה.

(תולדות אהרן – זיטאמיר)

◆◆◆

הנה לאשר בשבת זו מתחילין ימי שובבי"ם לשוב בתשובה שלימה על חטאת נעורים רח"ל, והם ימי תשובה כמו עשרת ימי תשובה ממש, שעל ידי התשובה מתקנים כל הפגמים עד שמתבטל הקטיגור.

(עטרת ישראל)

◆◆◆

מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא (תהלים קמז, ד), ידוע חוץ מהימים נוראים שזה זמן של תשובה, יש עוד שני זמנים, א' ימי קריאת פרשיות שובבי"ם, ב' ימי ספירת העומר, והנה בימי ספירת העומר, יש לכוון בכל יום לתקן ספירה אחת, ודא לאו כל מוחא סביל, ומה שאין כן בימי קריאת פרשיות שובבי"ם, וזהו שאמר "מונה מספר" ימי ספירת העומר, זה "לכוכבים" לבני עליה, אך "לכולם" הזמן הוא "שמות יקרא" כשקוראים פרשיות שובבי"ם.

(בני שלשים)

◆◆◆

וטעם הדבר יתבאר לך ממה שביארנו בענין גלות מצרים כי אותם שנשתעבדו בגלות מצרים היו אותן הניצוצות של הנשמות שנפגמו על ידי אדם הראשון, וכל אלו נתקנו בגלות מצרים ההוא, ולכן בזמן הפרשיות אלו, יש בהם סגולה לקבל תשובת האדם, ולכן הם מתחילים מן פרשת שמות, מפני שאז בפרשה ההוא היה התחלת השיעבוד ומסתיים בפרשת משפטים, וזה סוד הפסוק (ירמיה ג) "שובו בנים שובבים" כי על ידי החטא נמסרו ניצוצות אל הקליפות ונתלבשו תוך הקליפות ונעשו שובבים, לכן עתה שובו בתשובה, והסירו אותם השובבים מתוך הקליפות, והשיבום אל הקדושה כבראשונה.

(האריז"ל בשער רוח הקודש)

◆◆◆

ידוע מה שכתבו בספרים הקדושים דבימים האלו שמתחילין פרשיות שובבי"ם, הוא מסוגל מאוד לשוב על חטאת נעורים ולתקן מדת היסוד, כי בימים האלו מתעורר התיקון שהיה במצרים שתיקנו מדת היסוד והעלו הניצוצות הקדושים לשרשן.

(צמח צדיק)

◆◆◆

והנה ב' חדשים אלו טבת ושבט צריך להתנהג בהם פרישות וטהרה כמו שאמרו הקדמונים לעשות כדי שנפעול שלא יהי' לס"א חלק ואחיזה בהם והיפכו ג"כ הם לטובה לנו ולכן אחר עשרה בטבת שמורה על האחיזה שהיה לס"א בחודש זה והיה לס"א אחיזה בשמות הקדושים כביכול ומנעו השפע משמות הקדושים כי כל חודש שולט בו צירוף אחד מי"ב צירופי הוי' ולכן אחר עשרה בטבת שמורה כנ"ל מתחיל שובבי"ם שע"י שנעשה תשובה אז נבטל אחיזת הס"א שיש בהם.

(זרע קודש)

ברכות עד בלי די

בשם בני הקהילה, ימלא פינו תהילה, לשגר ברכת מזל טוב לידידינו היקר והנעלה, אי"ש חמודות
רב חסד וכביר המעש להרבות פעלים לתורה ולתעודה, כל פה אליו יודה, כשמו הטוב כן תהילתו
כל לבו נפשו ומאודו משליך מנגד, להטיב לזולת בלב ונפש תמיד, ידיו רב לו במעשי צדקה וחסד
תהי ברכותינו לראשו עטרה, בעת משוש כשהשמחה במעונו שורה, נודה לשמו ונהללו בתפארה

האדם היקר באנשים, ראש וראשון לכל דבר שבקדשים
אי"ש חי ורב פעלים כבירים, שמו הטוב נודע בשערים
האי צנתר דדהבא, ברא כרעא דאבא, משליך עצמו
מנגד למען החזקת מפעלינו במסירות עצומה ורבה

העסקן החשוב הנכבד והנעלה נודע לשם ולתהילה

מוה"ר

אלימלך שמשון וויים

הי"ו

מנכבדי ועסקני קהילתינו בעיה"ב לאנדאן יצ"א

לרגל השמחה שבביתו שורה, ברוב דיצה ואורה
בהיכנס בנו היקר יניק וחכים ני"ו לעול התורה

זאת הברכה, שבבכל אשר יפנה ישכיל בהצלחה, ויזכה לראות ולרוות ממנו ומכל יו"ח תענוג ונחת והרווחה, ויוסף עליו ה' אלף פעמים ככה, ויזכה להמשיך בפעליו הכבירים לתורה ולחסד תדירא, לכלכל לחם לפי הטף למאות משפחות אנ"ש ברוח מסורה, ותמיד נספר תהילתו בשבח ובתפארה

המברכים ברגשי ידידות ושמחה

מפעל החסד "עזר למשפחות"

שע"י קהל יטב לב ד'סאטמאר

בני ברק יצ"ו

~ נלקט מספר "מקראי קודש- לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת ~

וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד

סעודות שבת קודש (ב)

מעלת וקדושת הסעודה ◇ הנהגת הסעודה

מעלת וקדושת הסעודה

שבת היא קבעתה – מעצמה היא חשובה סעודת שבת ונבדלת מסעודת חול.

(רש"י – פסחים קה. בד"ה שבת היא)

מדה כנגד מדה

ואמרו חז"ל כל המענג את השבת, נותנין לו נחלה בלי מצרים, וניצול משעבוד גליות, ונותנין לו משאלות לבו, ע"כ. הוא מדה כנגד מדה, שכשם שהוא מפזר מעות בלא שיעור לצורך שבת, כן יתנו לו נחלה בלא שיעור. וכן מה שאמרו ניצול משעבוד מלכיות, לפי שמקבל עליו עול שבת מעבירין ממנו עול מלכיות. וכן נותנים לו משאלות לבו כדי שיוכל למלאות חפצו מכל עונג.

(בית יוסף - סי' רמב בשם מהר"י אבוהב)

בזכות סעודת שבת אינו אובד הבטחון שלו

אמרו חז"ל: כל המקיים ג' סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות, מחבלו של משיח, מדינה של גיהנם, וממלחמת גוג ומגוג, ע"כ. אמר מרן הריבש"ט נבג"מ, שאין שום עונש יוכל לחול, כל עוד שאדם עומד באמונה שלימה ובטחון אמת באלקיו, וכשראוי לעונש נוטלין ממנו מדריגת הבטחון, וזהו מלחמת גוג ומגוג שניצול ממנו בזכות שבת.

(שלחן השהור, קאמארנא - סי' רמב סק"ב)

עיקר הרגשת קדושת שבת אצל הסעודה

עשה שבתך חול ואל תצטרך וכו' (שבת קיח.). ולא אמרו סעודת שבת מבחול, משמע דעיקר הרגשת קדושת השבת הוא בהסעודות, וכשלא יאכל הסעודה נעשה מהשבת חול, אבל לא אמר עשה שבת חול, דקדושת שבת עצמו דקביעא וקיימא לא נשתנה רק שבתך הרגשת הקדושה שלך על ידי הסעודות. ובספר החיים (לאחי המהר"ל – פ"א מספר פרנסה וכלכלה) הרגיש בדקדוק זה, ומפרש מפני כן דלא קאי אסעודת שבת כלל עיין שם, והוא תמוה וכו'.

(פוקד עקרים, לרצ"ה – בסוה"ס בליקוטים)

הרהורי תשובה בסעודה קרובים יותר לנקודת האמת

אמר הרה"ק רבי אשר הראשון מסטאלין זי"ע, שהרהורי תשובה העולים לאדם בסעודת שבת, קרובים ביותר לנקודת האמת, וכמעט שגבוהים יותר מהרהורי תשובה העולים לאדם בשעת התפלה. ואמר, שהזמירות של שבת קודש המה בחינת כנפים לסעודת שבת.

(בית אהרן - ליקוטים עמוד קנט:)

האבות באים מג"ע להסעודה

הנה העולם נוהגין בשעושין שמחת נישואין לבניהם הולכין על קברי אבותם ומבקשים מהם שיבואו נשמתם על השמחה, והנה מצאתי סעד לדבריהם בזהר הקדוש שנאמר שם ישמח ישראל בעושיו, בעושו לא נאמר אלא בעושיו, שכשאדם עושה שמחה של מצוה הקב"ה מביא את אבותיו שגם הם שותפים באדם ומשמחים יחדיו עם בניהם, הנה ק"ו כשזוכה אדם לבן צדיק ומשמח בכל שבת ויו"ט בתורה ועבודה ובסעודה על השלחן הדומים למזבח, בלתי ספק שהקב"ה מביא את אבותיו לראות בשמחת בניהם לשמו ית'.

(משכנות הרועים, ניזונב - עת דודים דף ט ע"א)

איתא שבג' ימים דקמי שבתא יש לשמור בכל יום הארת הנשמה יום ד' ה' ו' הוא נפש רוח נשמה. מעשה דיבור ומחשבה. להכין אל השבת. וכמו כן אב"ג נשמה רוח נפש ע"ש בדברי האר"י ז"ל. וידוע שג' סעודות שבת נותנין ג"כ אלה הג' נפש רוח נשמה. ונמצא כל סעודה סועד לב' ימים. כי

ג' שבתות יש מול נר"נ. וכל שבת מסייע ליום א' שלפניו ויום א' שלאחריו. [ואח"כ מצאתי בספרים כי סעודה א' נגד יום א"ב כו'. ולי נראה כמ"ש כי סעודה אחת יום א' ו' וסעודה א' ב"ה וסעודה א' ג"ד].

(שפת אמת – פרשת ויקהל שנת תרנא)

שמעתי ממו"ז [החידושי הרי"ם] ז"ל שהשבת שבא מבית גנזי (שבת י:) מקום הגנוז, הוא מעורר גם בנפשות בנ"י אור הגנוז בהם שאין יכולין בחול להוציאו מכח אל הפועל, וב"ק מתעורר הפנימיות, וזהו כח הג' סעודות דאיתא פיתא סעודתא דליבא כו'. וכן איתא המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו שיוכל להוציא מכח אל הפועל התשוקה הגנוזה בו. כמ"ש והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך.

(שפת אמת – פרשת וירא שנת תרסא)

ויכל ביום השביעי וישבות ביום השביעי ויברך את יום השביעי, ויתכן לרמוז על הג' סעודות כי בליל שבת מתבטל כל ימי המעשה ומתקשר אל השבת כענין שנאמר ויכל ביום הז' מלאכתו, א"כ מלאכת ימי המעשה מתקשר אז להשבת וזה סעודת ליל שבת, וישבות הוא יום השבת וסעודת שחרית שהיא התעלות הכל אל השורש לכן נאמר בו שביתה, ויברך הוא סעודה ג' שנותן ברכה על שבוע הבאה, ונק' סעודות שהם סועדין ומפרנסין לכל הימים.

(שפת אמת - פרשת בראשית שנת תרמה)

ובשבת נעשים נרצים להקב"ה כמו שאנו אומרים בקידוש ורצה בנו, ושבת כשמה ששבות נשמות ישראל למקור וישראל מתענגין על ה' ואין למעלה מעונג, זהו הגאולה בכפלים ממטה עד למעלה כנ"ל, וכן פרנסה דמיני' שיתא יומין מתברכין, והיא בכפלים, כי בשבת מתהוים למעלה אורות גדולים. וזהו שבזמירות דיתעטר כולא בקדיש קדישין, וישראל ממשיכין זה למטה, וכמו שהגיד כ"ק אבי אדומו"ר זצללה"ה בהא דכתיב וקראת לשבת עונג, כי קריאה היא ממקום למקום שיתקרב הלום, כן ישראל קוראין לשבת מרום המעלה עד למטה עכ"ד, ובמקום קריאה שם יהא עונג, היינו שבסעודה שהיא ענין גשמי שם מתעטף אור השבת שהוא גבוה מעל גבוה וכו'.

(שם משמואל - פרשת ויחי שנת תרעז)

מרן הרה"ק אדמוה"ז [הבית אהרן] זיע"א היה אומר משמו של הרה"ק רבי הירש מריזמנוב כי באמת סעודות שבת גבוהים מהתפילות בשבת, אלא שאם תשאלו למה מתפללים קודם לכן, שהרי מעלין בקודש ולא מורידין, ולכן מקדימין התפילה להסעודה.

(ילקוט מאמרים, קארלין-סטולין - פ"ג אות ז)

עבודה כמו התפלה

ענין סעודת שבת קודש הוא חביב לפני ה' כמו השירות ותשבחות, והראיה שהרי אנו מזמרים זמירות לפני הסעודה, וגם מזמרים זמירות לאחר הסעודה, ובאמצע אנו עושין הפסק לצורך האכילה, כי סעודת שבת קדושה אחת היא כמו הזמירות. ואכן ק"ז העצי חיים ז"ל וכן בקודש הזיתי אצל כ"ק מרן דו"ז [הדברי יואל] זללה"ה לא היו מפסיקין בעת הסעודה ולא דברו כלל שום דברי חול כמו בשעת התפלה. ומזה נלמד לדעת עד כמה צריך להזהר בסעודת שב"ק שלא לחלל קדושת הזמן בדברי בטלים, רק לענג את השבת בזמירות ודברי תורה כדת וכראוי.

(לב אהרן)

נזמין לה השתא בפתורא חדתא, אאז"ל (החידושי הרי"ם) אמר כי מה שדרשו חז"ל ג' סעודות לשבת מדכתיב ג' פעמים היום, אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה, היינו שהיום הוא התחדשות כדכ' היום הזה ה"א מצוך, ואי' בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, ושבת היא התחדשות, ובכל סעודה יורדת קדושה חדשה, זהו בפתורא חדתא.

(אמרי אמת – פרשת אמור שנת תרסה)

שבת נק' סעודתא דמהימנותא ופי' אא"ז מו"ר זצלה"ה שנותן סעד להאמונה. ג"כ הפי' כנ"ל. כי ימי עבודה בחול בחי' אמונה הנ"ל. וכפי העבודה כן בשבת מעין עוה"ב שנתגלה בחי' אמת. והוא סעד האמונה כנ"ל.

(שפת אמת – פרשת תרומה שנת תרלא)

וכמו"כ הוא בכח אמונה, ע"י אמונתו הפשוטה והחזקה בבחי' פתי יאמין (משלי יד, טו) ובערביא קורין לנער פתיא, שמאמין שהג' סעודות של שב"ק מרמזים לסודות גדולות רמות ונשגבות למעלה ראש, ואין אתנו יודע עד מה, ובאמת אין אתנו יודע עד מה, כמו התינוק, גורם בזה חדותא דמלכא קדישא, וזש"א אתקינו סעודתא דמהימנותא שלימתא חדותא דמלכא קדישא, ומהפך מנג"ע לענ"ג, שהשבת עצמו הוא עונג, כמאה"כ (ישעי' נח, יג) וקראת לשבת עונג.

(ישמח ישראל – פרשת תזריע אות ו)

ביום שבת הפיל [המן] פור. הקטרוג היא חילול שבת שנתחלל בזמן הסעודה. מה שהוא מבואר, כי בהיותם אוכלים ושותים יין אין שמירת שבת כהוגן, וחילולו גדול אחרי שאינם אוכלים לענג את יום השבת רק לצבות בטן.

(מנות הלוי, לר"ש אלקבץ – מגילת אסתר ג ז)

ויהיו ידיו אמונה, רוצה לומר שיזכור גם כן כי הידים אשר אוחזו בהם המאכל והמשקה הם רומזים על התורה והעבודה, כמו שאמרו רז"ל במסכת כתובות (ה:) שכל אחד מאלו

האצבעות נתייחד למצוה, זרת למדידת החושן, קמיצה למנחת כהן, אמה לכלי המשכן והבנין, אצבע להזאה, גודל לבוהן אהרן והמצורע. מלבד זה מה שרומזים כלל הידים על שני לוחות העדות, עשר אצבעות, חמש אצבעות כנגד הדברות שהיו כתובים חמש כנגד חמש, כל זה יתן אל לבו בשעת סעודה שיש בהן דבר שבקדושה.

(של"ה הקדוש - שער האותיות עמק ברכה ס"ו)

איתא בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום וכו' מפסיקין לשבתות דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אין מפסיקין (פסחים ק.), ואזז"ל [החידושי הרי"ם] אמר שהטעם של ר' יוסי הוא לפי דרווחא לבסימא שכיח, וכשבאה קדושת שבת, יש חשק חדש ותאבון חדש.

(אמרי אמת - שושן פורים שנת תרפג)

שלא לגרש המלאכים

מנהג אבותינו ורבותי"ק נבג"מ (עיין בליקוטי מהרי"ח) שאין אומרים הרוז צאתכם לשלום, מפני שנראה כאילו דוחה המלאכים מלפניו. וי"ל כי באמת המלאכים נשארים אצלינו עד אחר הסעודה (כמבואר במחצהש"ק סי' רס"ב סק"א), והם רואים מעשינו אם השולחן כדת ערוך בשירות ותשבחות לפני מלך אל חי וקים לכבוד ה' ולכבוד היום השב"ק, ואז הם משפיעים עלינו את הברכה, מלאך טוב אומר יהי רצון שיהא לשבת אחרת כן וכו'. ומצינו בקרא (שמות כג, כ) הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך וגו' לא ישא לפשעיכם, ופירש"י אינו מלומד בכך שהוא מן הכת שאין חוטאין, עי"ש. ובכן צריכים אנו להזהר שמעשינו בשעת הסעודה לא יוגרמו ח"ו שיצאו המלאכים מלפנינו ולא יביאו עלינו ברכה ח"ו, רק צריכים להתנהג בדרך ארץ ולהזהר משיחה בטלה בשעת הסעודה, ואז נזכה להנות מברכת המלאכים.

(לב אהרן)

הנהגת הסעודה

האי איהו תקונא קדמאה דפתורא דמלכא, דאינון עשרה דברים דצריך בר נש לאנהגא בפתורא דשבת, חד לתקנא פתורא כמאן דאכיל קמי מלכא, הדא הוא דכתיב (יחזקאל מא, כב) זה השלחן אשר לפני ה'.

(זוהר הקדוש – ח"ג דף רמה ע"א)

הבאת קדירה אל השלחן

לא יביא הקדרה על גבי השולחן, כדי להריק על הקערה, דהרי אינו כבוד שבת מלכתא לעשות כן, אפילו בחול, כל שכן בשבת, וגם לא יתן התבשיל תחת השולחן, אפילו מכוסה, וגם לא יתן לחמים תחת השלחן, וזהו בחול ואפילו בשבת טוב להזהר.

(כף החיים, פלאגי - סימן ל אות כה)

נראה לי דלאו שפיר עבדי המאריכים בטיולים ושיחות ואפי' בד"ת ומאחרים אכילתם ומצערין בני הבית, וקטנים וקטנות שצריכים להתענות בשבת יותר מבחול דבודאי איסור גדול הוא, שהרי הקפידה תורה מאוד על צער בע"ח מכש"כ צער בנ"א ילדיו מעשה ידיו, וכש"כ ביום השבת שלעונג ולא לצער ניתן.

(יוסף אומץ הקדמון – אות תרלו)

כתב בספר עמק ברכה, טוב ללמוד בשבת קודם אכילה.

(עולת שבת- סי' רמב סק"א)

ענין סעודת שבת לעונג, ולא למנוע הרעבון. כי שבת מעין עולם הבא, ושם רק נהנים מזיו השכינה, ולא למלאות חסרון. וע"כ השבת קובע למעשר, דאפילו כל דהוא חשוב קבע, דאפילו כל דהוא הוי עונג.

(נאות דשא, סאכטשוב - פתי"א סי' כה)

שנראה שרבוי המצות הם עול גדול שהעמים עלינו יוצר הכל, שנתן רסן גדול בפינו למנוע ממנו כל תאות גופניות, דמשו"ה נקראת התורה תושיה, לפי שמתשת כחו של אדם וגופו, אבל אחר שמצינו מצות השבת שהאדם ינוח ויתענג בו במאכל ובמשתה, וזוכה על ידה לנחלת שני עולמים, הרי זה עדות נאמנה כי התורה והמצות נתנה לנו לטובתינו, והאדם האוכל ושותה ומטיב לבו בדרכי השי"ת ועושה צדקה ומשפט, נבחר לה' יותר ממה שיסגף את גופו ונפשו מטומאה.

(ספר החיים - ח"ג פ"ו)

❧ שבת בשבתו ❧

עניני שבת בקודש בפרשת השבוע

כח הקדושה של שב"ק ממשיך שמירה ברכה וכפרה וזה שורש מנהג ברכת הבנים בשבת

המלאך הגואל אתי מכל רע יברך את הנערים וגו'. הנה אמרו חז"ל השומר שבת אפילו עוע"ז מוחלין לו, **ומצות שבת הוא הגואל מכל רע. ובכח מצות שבת היה ממשיך עליהם הברכות כי הוא מקור הברכות, ואפשר יוכל להיות אשר זה המעשה היה ביום השבת, כמנהג צדיקים הקדמונים לברך את בניהם ביום שבת,** ולזה אמר 'שמי ושם אבותי אברהם ויצחק', כי הם נגד סעודתי דשבתא, דאברהם יצחק ויעקב כלולין בהן, ולזה עולה 'המלאך הגאל אתי מכל רע' במספר "שבת" עם "צדיק" כי על ידי שבת מוחלין כל הרעות ונעשה צדיק.

(אמרי נועם)

ההשפעה הברוכה של שולחנות השבת

רוח טובה ונוחה זו צריך האב להנחיג גם בשולחנות השבת, בהם הוא נפגש עם כל צאצאיו. עלינו לדעת, כי ההתנהגות הנאותה בעת עריכת שולחן השבת, היא יסוד חשוב ביהדות. (זכורני שרבי אלי' ראטה ז"ל אמר לי, שאם הורה מתייעץ עמו בעניני חינוך, אזי בראשונה הוא שואל אותו: איזה סוג שיחות ודיבורים מדברים אצלכם בשולחן השבת).

מן הראוי שהאב עצמו יטול חלק גם בסידור הבית לכבוד שבת קודש, בכדי שיוכלו הכל לשבת אל השולחן בחדוה ובעליצות לב כדאי לדבר עם בני המשפחה מבעוד יום, לזרזם ולדרבנם שישבו כראוי וכיאות לפני שולחן השבת, ואף להבטיח פרם הוקרה מיוחד למי שיתנהג כראוי ליד השולחן, ולהרבות אז בסיפורי התעוררות ודיבורי אמונה וקדושה ומידות טובות בדברים המתיישבים על הלב, וכן לארגן בין הבנים שמדי פעם יאמר אחד מהם איזה דבר תורה נאה על פרשת השבוע, והאב יאזין לדבריו, ויפאר אותו על כך כדי להמריצו על להבא, כי הרי זו הזדמנות נפלאה ביותר, כשכולם יושבים בצוותא בשולחן אשר לפני ה', וכדאי לנצל זאת על הצד היותר טוב, להנחיל אוירה טובה ונעימה בתוך הבית. (ובמצב שקשה להשתלט להסדיר סדר נאות, יש להקפיד שלכל הפחות זמר נאה אחד, וסיפור אחד, וברכת המזון יהיו בצוותא, שלא להכביד עליהם יותר מדי, וכל פעולה מצטרפת לטובה).

לא פעם שמעתי מאבי מורי זלה"ה, שהיה אומר, שבימים קדומים, כשדיברו מעניני שידוכים, היו משבחים בחור בכך שהוא 'משולחנו של אבא'... כלומר מבית ששולחנות השבת מתנהלים שם בפאר והדר של קדושה, כי היה ניכר על הבנים הגדלים על שולחנות כאלה.

(ונכתב בספר, הגרי"מ שכטר - ח"ב עמוד צה)

סיפורי צדיקים בשולחן השבת

הרה"צ רבי אלי' ראטה ז"ל אמר פעם, שכאשר הורה מתייעץ עמו בעניני חינוך, שאלתו הראשונה אליו: איזה סוג שיחות ודיבורים מדברים אצלכם בשולחן השבת. ומעין זה מספר אחד מתלמידי ר' אלי', פע"א סיפר לי שכשנכנסה אצלו אשה שבורת לב ושפכה לבה לפניו על ביתה השבור והרצוץ, והילדים הולכים ומתדרדרים מדחי אל דחי, ר' אלי' שמע את הדברים, והשיב: 'בשלחן השבת, יספר אבי הבנים סיפור מצדיק, ונראה איך יפול דבר'. ברוך ה', סיים ר' אלי', כמדומני שברגע האחרון ניצל הבית מהתמוטטות מוחלטת ע"י העצה הפשוטה הזאת שברכה רבה טמונה בה לשעה ולדורות.

(איש חסיד היה – עמוד רל)

טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים

מחוייב בסעודת שבת מה"ת, אף אם ח"ו לא היה התפילה כראוי

פעם אחת בשב"ק בשעת אכילתו [של הרה"ק בעל יושר דברי אמת זצ"ל] בא אליו היצה"ר ואמר לו: האיך אתה אוכל, כלום התפללת היום כראוי, ואיך מלאך לכך לעבור על דברי חכמים כמאז"ל לא תאכלו על הדם וכו', והשיב לו תדע שבדין אני אוכל עתה, דתפלה הוא מדרבנן, וסעודת שבת הוא מדאורייתא, (גם וקראת לשבת עונג ד"ק כד"ת) ולא יתכן שבשביל תפלה שהיא מדרבנן לידחי מצות סעודת שבת שהיא מדאורייתא.

(יושר דברי אמת - סיפורים דף ט ע"ב)

להתענג בתענוגים, משבת עצמה ולא מנרות ובשר

איש אחד שהיה מתנהג בחסידות, והיה רגיל לנסוע להרה"ק רבי אליעזר מדזי'קוב זללה"ה הוא היה לעכט פאכטער וגם פלייש פאכטער (ממונה על המיסים על הבשר ונרות מטעם הממשלה) ובענין זה היה ממש כרוצח והיה מצער את בני העיר מאד, הלכו בני העיר להרה"ק מדזי'קוב וסיפרו לו את כל הענין, בפעם הבא כשהיה האיש הזה אצל הרה"ק מדז'יזקוב אמר לו הרה"ק הנה ידוע הזוה"ק (ח"ב דף פ"ח) שהג' סעודות שבת הם נגד אברהם יצחק ויעקב, ומעתה פלא גדול הוא שבסעודת ליל שב"ק שהוא סעודת אברהם אבינו ע"ה אוכלים בשר וגם הרבה לילות דולקים, ובסעודת היום שהוא סעודת יצחק אוכלים בשר אבל אין נרות דולקים, ובסעודה שלישית שהוא סעודת יעקב אין אוכלים בשר וגם נרות ליכא, וטעמא בעי.

אלא אגיד לך הענין, כי אברהם אבינו ע"ה היה לו שני בנים יצחק וישמעאל ואמר אברהם ליצחק הן אמת שנתתי לך שבת למנוחה ועונג אבל אעפי"כ זאת עשה שתדליק נרות ותאכל בשר כדי שגם בנך ישמעאל ובניו יהנו מזה כי בודאי יהיה להם לעכט פאכטער ופלייש פאכטער ויהיה להם מזה תענוג ופרנסה, וגם ליצחק היה שני בנים יעקב ועשיו ואמר יצחק ליעקב שאעפי"כ יאכל בשר בסעודת שבת כדי שיהיה לבני עשיו הנאה מזה ע"י הפליש פאכטער שיהיה ביניהם, אבל יעקב איבנו ע"ה היתה מטתו שלימה וכל בניו היו צדיקים ולא היה ביניהם שום בן פסול, ולכן אמר לבניו אל תדליקו נרות ואל תאכלו בשר, רק תהיו שמחים ומענגים עם השבת עצמה, ודבר נכון הוא.

(חמדה גנוזה מע' דז'יקוב עמ' קנ"ו, ובספר מגן אבות הביא סיפור דומה על הרה"ק מראפשיץ זללה"ה)

מצות עונג שבת הוא בית יד לאחוז בקדושת שב"ק

פעם אחת ישב הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל זללה"ה ממאגלינצא אצל הרה"ק רבי הערש מרימנוב זללה"ה, שבא אליו עפ"י דבר קדשו של הרה"ק מרוז'ין זללה"ה שאמר לו שיסע לרימנוב ויסתכל היטב בתואר פניו של הרה"ק הרבי ר' הערש וידע כי ראה פני השכינה ובישבו על שולחן הטהור אחרי שגמר התורה שאמר על פיה פתחה בחכמה, ראה הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב ז"ל שהרה"ק ממאגלינצא ז"ל ממעט באכילתו, אזי למען הרבות חשקו באכילה לכבוד שב"ק, לחש באזנו כדברים האלה: הנה אנו אומרים בזמירות לשבת 'את עמו לשבות אזן בנעימים', הנה 'איזן' היינו מלשון 'אזנים לדבר', ר"ל ליתן אחיזת בית יד, כי יען שהקב"ה רצה להנחיל לעמו ישראל שיוכלו לקבל ההארה והקדושה של שב"ק נתן להם המצוה לאכול ולשתות ולהתענג בתענוגים ועי"ז יש להם אחיזת בית יד לקבל על עצמם קדושת יום השבת.

(בארות המים, ליקוטים ערכין עמ' קכ"ג ד, בהערה אות כ"ט)

אם לא יתענג במאכלי שבת, מאין ידע להבחין בין הנשמת והאל אדון שלמחרת וביניהם

פעם אחת היה הרה"ק ר' יחיאל בן הרה"ק רבי אלעזר מקאזניץ זללה"ה בניישטאט על שב"ק, אצל הרה"ק רבי יאסעלע ה'גוטער איד' מניישטאט זללה"ה וכאשר היו נותנין להרבי ר' יחיאל מאכלי השבת לא היה אוכל כלל מהם, אלא כתינוק בן יומו, והרה"ק רבי יאסעלע אמר לו דהנה מה הוא הענין שלעתיד יהיה לצדיקים בסעודה שור הבר ולויתן, לכאורה בעוה"ב הלא אין צריכים כלל אכילה של שור הבר ולויתן, רק נראה כי מי שהיה בעוה"ז קדוש וטהור והיה נבדל לגמרי מתאוות עוה"ז ולא איתהני מדיליה כלום, ואח"כ כשיבא לעוה"ב כשנותנין לו שכר מעשיו הטובים נהנה מזיו השכינה אשר עין לא ראתה, עדיין יוכל הצדיק לחשוב אפשר תענוגי עוה"ז היו ג"כ טובים וכמו תענוגי עוה"ב, או טובים יותר, כי אם לא טעם מעוה"ז מאומה אינו יודע איזה טוב באמת, משום זה נותנין לו מקודם הסעודה של השור הבר ולויתן, ואח"כ אם יש לו תענוגי עוה"ב ליהנות מזיו השכינה יודע היטב החילוק בין התענוגים הגשמיים והרוחניים להיות דבוק הש"י וליהנות מזיו השכינה עין לא ראתה כן הוא השב"ק כי השבת הוא מעין עוה"ב משום זה ציוו לנו להתענג בשבת בכל תענוגי הגשמיות בשר ודגים וכל מטעמים וכו' כדי לידע היטב ולהבחין בין המאכלים של שבת ובין אמירת נשמת כל חי וכו' והכל יודוך ואל אדון ואהבה רבה וקריאת שמע, ושמונה עשרה ונקדישך וכתר וכו', אבל באם כבודו אינו טועם מהם כלל לא יוכל להבחין למחר באמירת נשמת, בין תענוגי הגשמיים לתענוגי הרוחניים של עוה"ב, כי כבודו יחשוב אפשר תענוגי עוה"ז הם טובין יותר, משום הכי נכון מאד שכבודו יאכל כל המאכלים והמטעמים וממילא אחר זה למחר אצל נשמת יבחין החילוק בין זה לזה.

(גדולת הצדיקים עמ' כ"ד)

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' יעקב גוטמאן ז"ל

בן הרה"ח ר' חיים יהודה ז"ל

נלב"ע כ' טבת

הונצח ע"י חתנו הרבני החשוב הנכבד רודצו"ח

הרב ר' יהושע טעללער שליט"א

לעילוי נשמת

האה"ח מרת שיינדל וויים ע"ה

בן הרה"ח ר' צבי יהודה ז"ל

נלב"ע כ' טבת

הונצח ע"י בניה החשובים רודפי צדקה וחסד

הרה"ח ר' משה חיים וויים שליט"א

הרה"ח ר' בנימין זאב וויים שליט"א

הרה"ח ר' יצחק אייזיק וויים שליט"א

הגאון בעל ערוך השולחן זצ"ל

בעיר נאווהאראדאק שכיהן שם ברבנות הגאון רבי יחיאל מיכל עפשטיין זצוק"ל בעל הערוך השולחן, לא הייתה כמעט דריסת רגל להחובבי ציון ואח"כ לציוני׳סטן והמזרחי׳סטן, וכשהיו באים ׳דרשנים׳ מהחובבי ציון לא נתנם בעל הערוך השולחן לדרוש בית המדרש דהעיר.

ספר
ערוך השלחן
החלק שני מן סימן קפ"ט הלכות מקח וממכר עד סוף תכ"ז הלכות חובל בחבירו
מאת יחיאל מיכל הלוי עפשטין הרבנ בק"ק נאווהראדאק
בעהמ"ח מ' אור לישרים עי' ספר הישר לרית ומ' ערוך השלחן על שו"ת מ"ש
וואַרשא
בדפוס ר' נתן שריפשטיינסצער ני
שנת תרנ"ג לפ"ק
Сеферъ Арухъ-Гашулхонъ
т. е. столъ накрытъ, о религіозныхъ обрядахъ
соч. Равайна Михеля Эпштейна
часть 3—5
Типографія г. Нусина Шрифтгиссера
Варшава 1893 г.

ובמשך הזמן נתפשט הציוניזם ונתרבו במאוד ברוסלאנד ובליטא, וכבר לא היה אפשרות לבעל ערוך השולחן ללחום איתם בגלוי, היה מגיד אחד שדרש לטובת הציונים בשם חיים זונדל מכבי שקרא לעצמו ה"קאמעניצער מגיד", והוא הגיע לנאווהאראדאק, והערוך השולחן לא נתן להגבאים ליתן לו לדרוש בבית המדרש המרכזי, ולדאבוננו התמלא הביהמ"ד באנשי העיר, ובשמעם כי רב העיר לא נותן להמגיד לדרוש, איימו עליו שישרפו את הביהמ"ד ויחריבו את העיר, ובלית ברירה בסיר הערוך השולחן את התנגדותו, ועל אף שאיבד את השפעתו ושליטתו בנוגע ציונות עכ"ז לא הפסיק מלהשמיע את דעתו, ובאלול שנת תרס"ד כשתנועת המזרחי נתייסד אז קיימו את הקאנפערענץ העולמי הראשונה שלהם בעיר פרעשבורג, והגאון רבי ישעי׳ זילבערשטיין זצ"ל אב"ד וויטצען, ורבי דוד אריה ריטער מראטערדאם זצ"ל, פנו אל שורה של מגדולי התורה באיראפע שיביעו את דעתם, ואחד מן התשובות שקיבלו היה מאת הרה"ג ר׳ יחיאל מיכל עפשטיין זצוק"ל בעל הערוך השולחן, שנתפרסם בעיתון הפלס וכן בירחון התורני ׳תל תלפיות׳ שיצא לאור בוויטצען, שבאונגארן.

ובמכתב שנכתב בל׳ תשרי תרס"ה כותב וז"ל:

"רבים בורחים לאלפים ולרבבות לאמעריקא ולאפריקע, לחפש אחרי לחם ההכרחי, וביותר אוי נא לנו כי דת תורה"ק הולכת הלוך וירוד באופן שאין לתאר.

וביותר אחרי שנתפשט לדאבון לבבינו החברה הזעומה המכונים עצמם ציונים ועליהם נאמר ׳ציון במר תבכה׳, הם כיבוי אש דעת קדשינו, ומקדשים ומטהרים ראשי פורקי עול כידוע, לדאבון לבבינו, וגם החדשים המזרחיים לא טובים מהמערביים הישנים, וארס נחש במקומו עומד, ואם כי תודות לה׳ כל גדולי ישראל מגלים ערווה החברה הזאת, על כל זה תופסים הציונים מעמי הארץ הרבים... הכלל: כל ירא אלוקים באמת בורח מפני הציונים המזרחיים כבורח מפני האש, אך אלו העומדים על שתי הסעיפים נמשכו אחריהם, ואין בהם רבנים זולת המעטים שיסדוה לפי דעתם המשובשת, הרבה יש לדבר בזה, אך לא יספיקם הגליון." ע"כ.

הערוך השולחן מסיים את מכתבו בדברים שנבואה נזרקה בהם וזל"ק: **"כי על דבר הציונות, אין בידינו כח לבטלה, עדי ירחם ה׳ ויביא לנו הגואל צדק בב"א".**

הגאון רבי ברוך בער לייבאוויטץ זצ"ל

"אוי, די רשעים"

הגאון והצדיק רבי ברוך בער לייבאוויטץ זצ"ל ראש ישיבת קאמענץ בעל ברכת שמואל ותלמידו מובהק של הגר"ח מבריסק זצ"ל, היה מדבר באש קודש נגד הציונים וכשהיה מדבר מהם נשתנה תורתו לצורה אחרת, והיה מדבר בישיבתו לעיתים קרובות ומתאונן "אוי, די רשעים", וכשהיה מפסיק קצת לנוח באמצע עבודת קדשו, או בדרכו הביתה מהישיבה, היה מדבר וצועק בעניין זה, וכמו כן באמצע בית המדרש היה יכול לקרוא לכמה בחורים, והתאונן בצערו על הציונים, ואז היה רגיל לומר, "אני צועק כאן בישיבה נגד הציונות, ומאי אהני לי?, רק העניין הוא כפי שמובא בגמ' מס' בבא בתרא (לח.) שכשאדם מוחה אינו נעשה חזקה, וכן הוא לענייננו, חזקה כבר לא יהיה!"

(מפי תלמידו רבי מרדכי שוואב ז"ל מובא במשכנות הרועים).

החורבן שהציונות הביא על כלל ישראל

סיפר הרב מאיר פאנטעל ז"ל, מראשי ישיבת רבינו יעקב יוסף בניו יורק:

"בהתקופה שישיבת קאמענץ עוד לא היה להם בנין עצמאי, למדו הבחורים בבית המדרש של העיר.

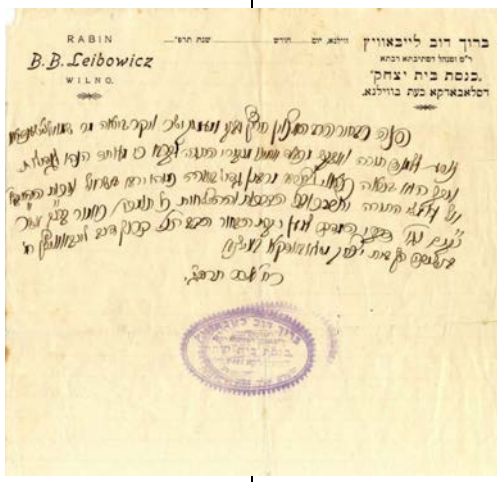
ביום מן הימים הגיע לקאמענץ דרשן ציוני, וחלק מבעלי בתים, שהיו כבר תחת השפעת הרעיון הציונות, תבעו שהבחורים יפסיקו את סדר הישיבה כדי שהבית המדרש יתרוקן, כדי לארגן שם אסיפה שאנשי העיר יוכלו לשמוע את דרשת הדרשן, כמובן שהבחורים לא הסכימו לדבר הזה, והכל התנהג כשורה.

באותה שבת אחה"צ, כשהבחורים ישבו בבית המדרש ולמדו, התאספו הציונים בעיר עם הרבה אנשים בראש אותו הדרשן, והתיישבו בכל מקום ריק בבית המדרש, וכן עלו אפי' על השולחנות והספסלים, ואותו הדרשן עלה ונעמד אצל העמוד להתחיל דרשתו.

המצב נעשה מתוח כשכמה מבעלי בתים התחילו לדחוף ולסטור להבחורים, ומבין בחורי הישיבה היו כאלו שהחזירו להם, שנגרם מזה שאחד מצעירי פעילי הציונים יצא חבול ומוכה.

למחרת כשכמה בחורים ישבו בבית הגאון רבי ברוך בער ודברו אתו בדברי תורה, ראינו דרך החלון, שאבינו של אותו צעיר שנחבל בשבת אחה"צ, מתקרב ונכנס לבית, והבינו מיד שהגיע להתלונן על המקרה שקרא יום לפני זה.

ההוא נכנס לבית והתחיל לומר לרבי ברוך בער: "רבי, תלמידכם..." אבל מיד נשתנה צורתו של רבי ברוך בער לאדום בלהב אש קודש וצעק בקולי קולות, והשתמש בביטוים נוראים נגד מייסד הציונות, הערצל שר"י, עד כדי כך שאנו הבחורים נדהמנו במקומינו, ונתפעלנו איך פה קדוש כזה שאף פעם לא הוציא מפיו דיבורים כאלו, אותו אוהב ישראל שהיה ידוע באהבתו לכל איש ישראל במיוחד, והוא מתבטא בלשונות כאלו.

RABIN
B.B. Leibowicz
WILNO.

רבי ברוך בער המשיך לדבר בלהב אש נורא בקולות נוראים, עד שאותו אדם עזב לאיטו את הבית בהכירו שלא יעלה בידו כלום.

לאחר שיצא מהבית, נתיישבנו הבחורים בחזרה ליד השולחן, ורבי ברוך בער פרץ בבכי נורא, ואמר לנו:

"בני היקרים, הרי אתם צעירים, ואינכם זוכרים את התקופה מלפני חמישים ושישים שנה, ואינכם משיגים מה יקר ואהוב היה התורה אצל כלל ישראל, בלילה כשנכנסו בכל בית המדרש שהוא, היו כל השולחנות מלאים בלומדי תורה, ולא מצאו מקום ריק, עד כדי כך שאלו שאיחרו להגיע, הוצרכו ללמוד בעמידה, וכך היה נראה כל הבתי מדרשים בעירות ישראל ובכפרים.

ומי היו אלה יהודים?, האם בני ישיבה שתורתם אומנתם?, לא, היו כאלה שהיו בעלי בתים פשוטים, שברוב השעות ביום עבדו קשה לפרנסתם, אבל כשהגיע שעות הלילה נכנסו לבתי מדרשות והקדישו את הלילות ללימוד התורה, וחלקם נשארו ללמוד עד חצות או יותר, והאימהות שרו לילדיהם על יקר עסק התורה, וכל אב ואם בקשו שבנם יגדל לתלמיד חכם וירא אלוקים ובנותם ינשאו ללומדי תורה, וכל חייו של אדם משנולד עד שנפטר, היה מלא וגדוש בתורה ויראת שמים.

אבל משהגיע דר' הערצל ושיטתו הציונות לדאבונינו נתרוקן בתי המדרשים, ותורה מונחת בקרן זוית וכבודו נתחלל ובמקום זה נכנס אידאלאגיע חשיכה שרוקן מתוכה".

תמונה זו מרבי ברוך בער זצ"ל ובכייתו הנוראית זעזע את נפשינו ולא נשכחנו לעולם". ע"כ.

המשך יבוא אי"ה

פנימי הערכ"ז בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הגאון רבי שמעון יצחק שלעזינגער שליט"א

רב דק"ק קהל אנשי ירושלים באה"ק – חבר הבי"ד ע"ה העדה החרדית ירושת"ו

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ב' פרשת לך לך תשפ"ב לפ"ק

רבינו קידם את הגאון שליט"א בצהלת פנים ובברכה שלימה לרגל התמנותו כבוד בתור חבר הבית דין צדק של העדה החרדית בעיה"ק ירושלים ת"ו לאויש"ט, וכיבדו לישב

הגרש"י: כ'האב געזעהן א חידוש פונעם חתם סופר, דער חתם סופר זאגט, אויפן פסוק ושבתה הארץ שבת לה', אזוי ווי גוי ששבת חייב מיתה, אזוי איז אויב א איד וויל האלטן שמיטה אין חוץ לארץ איז ער חייב, און ער איז עובר א איסור דאורייתא, ס'איז א חידוש.

ער זאגט, אמרתי בדרוש, ער שרייבט נישט אוואו דער דרשה איז, כ'האב עם געזעהן אין תורת משה, סיי אין די צוויי בענדער תורת משה, און סיי אין די פינעף בענדער תורת משה, ס'איז א חידוש פון א וואלד, אבער אזוי ברענגט אז ס'איז א איסור דאורייתא.

און אויב גוי ששבת חייב מיתה, איז דאך מידה טובה מרובה, אויב א איד איז זיך מוסר נפש צו האלטן שמיטה אין ארץ", איז ברענגט עם דאך אסאך חיות.

רבינו: יא, אין פ' בהר אויפן פסוק ושבתה הארץ שבת לה' (ויקרא כה, י) זאגט דארט דער חתם סופר אז בחוץ לארץ איז עם אסור מן התורה,[1] רש"י זאגט דאך דארט אזוי 'כשם שנאמר בשבת בראשית'.

הגרש"י: אנדערע זאגן פשט אינעם לשון הגמרא,[2] אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים (שבת קי"ח:), דאם מיינט סיי א געוועלטליכע שבת, און סיי שבת שמיטה, וועט זיין מיד נגאלין. די גמרא (סנהדרין צג.) זאגט דאך במוצאי שביעית איז דאך נגאלין, שטימט עם מיט דעם.

רבינו: דער גלות איז דאך געווען וועגן ביידע, בעוון שמיטה ישראל גולין, און די גמרא זאגט (שבת קיט:) לא חרבה ירושלים אלא מפני שחללו בה את השבת, במילא וועט די גאולה אויך זיין וועט עם וועט זיין ביידע.

הגרש"י: דאם איז די שני שבתות.

עס איז דא נאך א חידוש פון חתם סופר, אין די דרשות פון פסח, דף רמ"ו, כ'האב דעם ערשטן דרוק, היינט איז שוין איבער געארבעט די דרשות (בדפוס חדש) איז עם אנדערש מסודר, אז עס איז דא כמה מצוות קלות, ער זאגט וועלכע מצוות, כמה מצוות קלות וואם דאם קען מקרב זיין די

---

1 עי' בחת"ס פ' בהר עה"פ ושבתה הארץ שבת לד' ופירש"י כמו שבת בראשית, וז"ל: ובדרוש אמרתי, כמו גוי אסור לשבות וחייב מיתה על השביתה, כך שבת הארץ ארץ עמים אסורה בשביתה, ושביעית בחו"ל אסור מן התורה רק שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה וישבות, וזה לשון הש"ס פ"ק דחגיגה, הלכה למשה מסיני עמון ומואב מעשרין מעשר בשביעית, ואין כאן מקום להאריך בזה.

2 כן מובא במכתבו של הגאון רבי עקיבא יוסף שלעזינגער זצ"ל בעל לב העברי, במכתבו למען קדושת שביעית בארה"ק.

גאולה, אבער די קלה שביניהם פון די מצוות קלות, דאם איז מצות צדקה,

רבינו: יא, בפשטות וואם ווייסן מיר אונז דען וואם איז מצות קלות?

הגרש"י: אי אתה יודע... יא, אבער אזוי זאגט דער חתם סופר, אז ס'איז דא כמה מצוות קלות וואם זיי זענען מיוחד צו מקרב זיין די גאולה, און די קלה שביניהם דאם איז מצות צדקה, וואם חז"ל זאגן אין מסכת בבא בתרא דף ח', גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה.

דער חתם סופר פארטייטשט זייער שיין, זאגט ער אזוי, ווען די אידן זענען געווען אין מצרים האבן זיי נישט געקענט ארויס גיין פאר די צייט,

רבינו: אין תנא דבי אליהו שטייט, אז זיי האבן כורת ברית געווען גומל חסד צו זיין זה עם זה, אזוי זאגט דער תנא דבי אליהו, אידן זענען ארויס געגאנגען פון מצרים האבן זיי כורת ברית געווען אויף גמילות חסדים.[3]

הגרש"י: פון מצרים האט מען נישט געקענט ארויס גיין פאר ת' שנה, ס'דארף זיין ארבע מאות שנה, איז אדער דער תירוץ פון לידת יצחק אבינו, אדער אז דער קושי השעבוד, אבער אין היינטיגן גלות קען מען ארויס גיין גלייך, ווי די גמרא זאגט (סנהדרין צח:) היום אם בקולו תשמעו. זאגט ער דאם איז דער פשט וואם מ'זאגט פסח ביינאכט, הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, מיר זענען אינעם זעלביגן מצב, די זעלביגע ארימקייט אזוי ווי אין מצרים זענען מיר געווען אין גלות, אבער אויף דעם האט מען א עצה, כל דכפין ייתי וייכול, אז מ'וועט געבן צדקה.

רבינו: דער טאטע ז"ל אין די הגדה טייטשט אזוי דעם כל דכפין ייתי וייכול השתא הכא וכו', מיט א הקדמה פונעם בינה לעתים אז דער אייבערשטער וועט אונז אויסלייזן לעתיד אלם א מידת החסד, און במדה שאדם מודד מודדין לו, פארדעם כל דכפין ייתי וייכול, וויל גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה.[4]

הגרש"י: אבער דאם שטייט אין די דרשות חתם סופר. אזוי טייטשט ער אריין דעם הא לחמא עניא.

רבינו: ס'איז דא אן אינטערסאנטער ערוגת הבושם (פ' שמות דף קל"ז בדפו"ר) וואם ער זאגט, ער ברענגט אראפ א רמב"ן, דער רמב"ן זאגט מ'האט געארבעט אין מצרים צוויי הונדערט אין צעהן יאר אזוי בלי הפסק? זאגט ער, מ'קען דאך דאם נישט אויסהאלטן, ס'איז דאך נישט

---

3 וז"ל התנא דבי אליהו (פ' כ"ד), אל תתן ה' מאויי רשע זממו אל תפק וגו' (תהילים קמ, ט), בא וראה מה בין יוצאי מצרים שהן מזרע של יעקב ובין העכו"ם שהן מזרעו של עשו, יוצאי מצרים מצוה אחת היתה בידן והיתה לפני הקב"ה נוח הרבה יותר מן מאה מצות, ומהו המצוה אחת שהיתה בידם, שעשו כולם אגודה אחת וכרתו ברית לגמול חסד זה עם זה.

4 עיי' בהגדה לפסח ברך משה מה שביאור רבינו ז"ל את הנוסח שאומרים "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, כל דכפין ייתי וייכול כל דצריך ייתי ויפסח, השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל, השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין". וביאר על פי מה שכתב בבינה לעתים (דרוש מב) לפרש הכתוב (תהלים קל ו) נפשי לה' משומרים לבוקר שומרים לבוקר, יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות, דהנה קיי"ל (כתובות נא.) שהבעל חייב לפדות את אשתו, שתקנו פדיונה תחת פירות, ואם כן בדין הוא שהקב"ה יבא ויגאלינו כדין איש לאשתו כביכול, אבל באמת קיי"ל פעם אחת הוא פודה ולא שתי פעמים, ועל כן צריך לומר שהגאולה העתידה אינו אלא מכח חסדי ה', כיון שכבר גאלנו פעם אחת ממצרים, וזה שאמר נפשי לה' משומרים לבוקר שומרים לבוקר, שתי גאולות, והגם דאינו מחויב לפדות שתי פעמים, עם כל זה יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החס"ד, לפנים משורת הדין, והרב"ה עמו פדות, שתי פדיונות, עכ"ד.

אמנם בכגון דא צריך למודעי כי באם אנו מצפים שיתנהג השי"ת עמנו במדת החסד ובמדת הרחמים, אנו צריכים גם כן לעסוק בצדקה וחסד, דהא כללא אית לן (סוטה ח:) במדה שאדם מודד מודדין לו, ובזכות שאנו עושים חסד וצדקה להחיות לב נדכאים ולהחיות רוח שפלים, יתנהג גם השי"ת עמנו במדת החסד, והגם כי מצד הדין אינו מחויב לפדות שתי פעמים, עם כל זה יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד, והרבה עמו פדות שתי פדיונות.

וזהו אמרינו הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, וכבר זכינו לגאולה פעם אחת, שהוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים, ולפי זה יקשה האיך נזכה לגאולה פעם שנית, והלא קיי"ל פעם אחת הוא פודה ולא שתי פעמים, לזה בא לתקננו בעצה טובה, כל דכפין ייתי וייכול כל דצריך ייתי ויפסח, היינו לעסוק בצדקה וחסד ולהזמין עניים ונצרכים לאכול עמנו, ובמדה שאדם מודד מודדין לו, ויתנהג השי"ת עמנו במדת החסד, ומעתה נכון לבינו בטוח השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל, שיושיענו ויגאלינו שנית מצד מדת החסד, ולזה אמר בכפילא, השתא הכא, השתא עבדי, להורות כי בכח מדת החסד אנו זוכים לפדיון אחר פדיון וגאולה אחר גאולה בבחינת והרבה עמו פדות.

ועיי' בס' ברך משה לשביעי של פסח (דרוש ל"א) מה שביאור מרן ז"ל בענין זה.

מעגליך, זאגט דער רמב"ן, מ'האט געארבעט אזוי איינגעטיילט, יעדער חודש האט אן אנדערער געארבעט, אזוי זאגט דער רמב"ן.[5] זאגט דער ערוגת הבושם, קומט דאך אוים האט דאך נישט יעדער געארבעט, אבער ס'האט יעדן איינעם ווייי געטוהן ווען יענער האט געארבעט האט עם אים ווייי געטוהן, במילא האט ער אויך געשפירט דעם צער פון די שווערע ארבייט.

וועגן דעם האבן זיי כורת ברית געווען לגמול חסד זה עם זה, אזוי איז מען ארוים פון מצרים, אפילו נישט יעדער האט געארבעט, איז ווי אזוי איז עם נשלם געווארן? נאר דאס איז געווען, אז ס'האט יעדן איינעם ווייי געטוהן, די וואך איז יענער געגאנגן, דער שכן, דעם האט מען איינגערוקט צו די ארבייט, יענעם האט מען היינט גערופן, יעדער האט זיך מצטער געווען בצערו של חבירו, ס'איז אן אינטערסאנטער ערוגת הבושם.

כ'האב מיט דעם געטייטשט דעם פסוק, כי ידעתי את מכאוביו, כי ידעתי איז טייטש כ'האב ליב [מלשון כי ידעתיו], דער אויבערשטער זאגט, כ'האב ליב דאס וואס עם טוט זיי ווייי, כ'האב ליב אז עם טוט זיי ווייי יענעם'ס ווייטאגן, כ'האב ליב וואס עם ווייטאגט זיי.

הגרש"י: ווייל הקב"ה איז דאך אויך עמו אנכי בצרה.

רבינו: יא, מ'זאגט נאך אז רבי משה לייב סאסוב'ער האט געזאגט, ער האט זיך געלערנט אהבת ישראל פון א גוי א שיכור, זאגט ער, ער איז געווען אין א קרעטשמע, איז געווען צוויי גוים האבן געטרונקען אזוי מיט א גרויסן שיעור..., און איינער רופט זיך אן צום צווייטן, און ער פרעגט אים, איוואן, דו האסט מיך ליב? זאגט ער, יא, כ'האב דיך ליב, זאגט ער אים, לאמיך הערן וואס פעלט מיר?, זאגט ער, איך וויים נישט. אז דו וויסט נישט וואס עם פעלט מיר וואס היסט דו האסט מיך ליב?, אזוי האט ער געהערט ווי אזוי צוויי גוים האבן זיך אויסגערעדט, האט ער זיך דעמאלטס אנגערופן, וואס היסט אהבת ישראל? אהבת ישראל איז טייטש מ'דארף וויסן וואס פאר יענעם פעלט, אז נישט היסט נישט אז דו האסט אהבת ישראל.

דער דברי חיים איז געווען אמאל אין די שטאט קשאנוב, ער האט געהאט א זוהן וואס איז געווען רב אין קשאנוב (ה"ה בנו הגה"ק רבי דוד'ל ז"ל), איז געקומען דארט עפעס א אידענע אן אלמנה, זי האט זיך באקלאגט אז זי איז אן אלמנה, זי האט נעבעך נישט וואס צו עסן, שפעטער האט ער אריין גערופן דעם זוהן, דעם רב, און ער האט אים פארגעהאלטן, דא אין שטאט וואוינט אן אלמנה וואס האט נישט וואס צו עסן, און דו לאזסט עס צו. זאגט ער, אז ער האט נישט געווואוסט אז ס'איז דא א אלמנה, ער האט נישט געווואוסט פון איר, זאגט ער, דאס איז דאך טאקע דער פראבלעם, פארוואס האסטו נישט געווואוסט אז ס'איז דא אן אלמנה, האסט ווען יא געדארפט צו וויסן...[6]

הגרש"י: כ'האב אמאל געהערט, ביי די ברכת השחר זאגט מען 'מלבוש ערומים', 'מתיר אסורים', 'זוקף כפופים', בלשון רבים, און פארוואס ווען ס'קומט צו 'שעשה לי כל צרכי' זאגט מען נישט 'שעשה לנו כל צרכינו'?, א מענטש פאר זיך האט רשות צו זאגן אז אים האט דער רבונו של עולם אלסדינג געגעבן, אבער פאר"ן ציבור נישט, מלבוש ערומים קען ער זאגן, אבער שעשה

---

5 וז"ל הרמב"ן: שרי מסים למען ענותו שם על העם מס לקחת מהם אנשים לעבודת המלך, ומינה על המס שרים מן המצריים שיקחו מהם כרצונם אנשים לפי העבודה, חליפות, חדש או יותר יהיו בבנין המלך, ושאר הימים בביתו, והשרים האלה צוו אותם שיבנו ערים לפרעה, ויבן העם ערי מסכנות לפרעה במס הזה, וכאשר ראו שלא יזיק זה לעם קצו בחייהם מפניהם, וגזרו שיעבידו כל מצרים את העם, וכל איש מצרי שיצטרך בעבודה ימשול לקחת מהם אנשים שיעשו עבודתו, וזה טעם ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך, עיי"ש.

6 עיין בס' נפלאים מעשיך (ח"א) מובא בשם הגה"צ מפאיע הי"ד, שפעם אחת התאוננו להרה"ק מצאנז זצ"ל על רב בעיר מסויים שיושב סגור ומסוגר בביתו ולא איכפת לו כלל מבני העיר והאיך מצב פרנסתם וכדו', ופעם כשהגיע להרה"ק מצאנז זצ"ל התחיל לחקור ולדרוש אצלו על א' מבני עירו ומה מצב ביתו, אמר לו הרב הנ"ל שאינו יודע, אז ראה הרה"ק שהנה אמת נכון הדבר שאין לו שום קשר עם בני קהילתו.

אמר לו הרה"ק הנה בפרשת בלק (כב, לד) כתיב ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי כי לא ידעתי וגו', ולכאורה קשה, ממה נפשך, אם אינו יודע מה החטא בזה, אלא אמר לו הרה"ק, שעצם הדבר שאינו יודע הוא גוף החטא [דאס אז מען וויסט נישט, דאס אליין איז א חטא].

לנו כל צרכינו דאם קען ער נישט זאגן, ער דארף דאגה"ן פאר יעדן איינעם, אזא געדאנק אזוי ווי דער רבי זאגט.

וציוה רבינו להביא כיבוד

ומזג רבינו את הכוס יין לברכת לחיים

הגרש"י: אין חז"ל שטייט הממלא גרונם של תלמידי חכמים כאילו הקריב ביכורים, איך בין נישט דער תלמיד חכם, אבער דער רבי וויל דאך מקיים זיין דער חז"ל איז כאילו הקריב ביכורים.

רבינו: אין יומא (עא.) זאגט די גמרא [הממלא גרונם של תלמידי חכמים יין] כאילו נסכם על גבי המזבח.

דער חתם סופר איז דאך געווארן אן איידעם (בזיוו"ש בשנת תקע"ב) ביי רבי עקיבא איגר, זאגט מען נאך אז ווען מ'האט אנגעטראגן דעם שידוך פאר"ן חתם סופר, דעם רבי עקיבא איגר"ס טאכטער, האט ער געזאגט רבי עקיבא איגר וויל דאך אוודאי מקיים זיין צו געבן בתו פאר א תלמיד חכם, ער פילט נישט אז ער איז א תלמיד חכם. און ווען מ'האט אנגעטראגן פאר רבי עקיבא איגר דעם פרעשבורגער רב, האט ער געזאגט, דער פרעשבורגער רב וויל דאך אוודאי נעמען א בת תלמיד חכם, ער פילט נישט אז ער דער ריכטיגער תלמיד חכם, האט ער אים געזאגט, אויב אזוי איז עס א פאסיגער שידוך.[7]

הגרש"י: מ'קען אפשר צולייגן, כ'האב געהערט א טייטש, אלה תולדות נח נח, וואם איז דער כפל לשון, די גמרא זאגט דאך אין עירובין דף י"ג, איין מאן דאמר זאגט נח לו לאדם שלא נברא, און איין מאן דאמר זאגט נח לו לאדם שנברא, נמנו וגמרו נח לו לאדם שלא נברא משנברא. זאגט ער אז אלו ואלו דברי אלקים חיים, אז א מענטש טראכט אויף זיך נח לו שלא נברא, אז ער איז נישט אין די מדריגה, אויף אים איז געזאגט געווארן נח לו שנברא, אבער טאמער טראכט ער נח לו שנברא, אזא איינער איז נח לו שלא נברא.

וביכדו רבינו לברך על היין

וברכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן יאריך ימים על ממלכתו, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען זיצן על התורה ועל העבודה, להורות דבר ה' זו הלכה אן קיין עגמת נפש, אן א מכשול, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל שטענדיג הערן בשורות טובות מיט אלעם גוטן.

הגרש"י: מ'זאגט נאך אז דער רבי דער דברי יואל איז געווען אמאל ביים חזון איש, האט ער אים געפרעגט ווי אזוי קען מען וואוינען אין ארץ ישראל אז אין רמב"ם שטייט אז אויב ח"ו ס'איז דא א מלכות של מינות דארף מען אנטלויפן אין די מדבריות, האט דער חזון איש געענטפערט פאר"ן רבי'ן זי"ע, אז אונזערע מדבריות זענען די ישיבות.[8] דאם איז די תיבת נח, מ'זעהט ביי נח

---

7 ונעתיק כאן מכתב קודש ממרן הגרעק"א לחתנו מרן החת"ס זצ"ל אשר בו מבצבץ גודל ענותנותו, בו הוא כותב לו שמפחד לקבל הרבנות בפוזנא, וז"ל:

בעזה"י יום ג' ל"ה למב"י תקע"ד לפ"ק

שלום וברכה לכבוד חתני ידידי ורב חביבי כנפשי הרב הגאון הגדול המפורסם נ"י עה"י פ"ה מהו' משה סופר נ"י עם בתי הרבנית הצנועה הרת שרל תחי' וכו'

אף שזה מקרוב כתבתי לכבודם אודיע עתה שקרוב אצלי להשיב בתשובה שלימה לק"ק פוזנא לילך להם, באמת היודע תעלומות יודע שאני ידעתי בנפשי שאיני ראוי להיות ראש לשועלים אף כי לאריות, וכסאי פה פרידלאנד גדול הרבה מערכי אף כי כסא פוזנא, אבל מה אעשה אם רבו עלי רבותי והבירי מליסא מברלין ומראוויטש ומיתר הקהלות הסמוכים לפוזנא מרעישים עלי ואומרים לנפשי שהחיוב מוטל עלי לילך להחזיר עפרה ליושנה ולהגדיל חיבוב התורה, וכאשר הרעישו עלי ומנעו א"ע מלילך לא"ש, כן עתה בהיפך רוצים שאלך לפוזנא, ולזה מאוד אבקש ממו חתני נ"י להזכירני בתפלתו שיחזק ה' כחי להנהיג ציבור הגדול הזה, ולהאיר עיני בתורתו, ויתן חני בעיני

העם שלא אבוש בעוה"ז ולא אכלם בעוה"ב, ויהי' לי בזה משענת קנה ברזל ולסמוך על כחו דמר חתני נ"י לעזרני בתפלתו,

(כאן כתב איזה ד"ת)...

והדרן לקמייתא שיעשה נא חתני נ"י זה למען אשתו הצדקת תחי' לחוס עלי להזכרני בתפלתו וכו' ידידכם אביכם דש"ת בלב ונפש.

ח"ק עקיבא גינז מא"ש

8 ידוע דכאשר ביקר רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל בארץ ישראל בשנת תשי"ב במעונו של הגאון בעל חזון איש ז"ל, ובמהלך שיח שרפי קודש שאל רבינו הלא בימינו אלה צריך לקיים את דברי הרמב"ם "יצא למדברות", וכוונתו על הרמב"ם (הלכות דעות פרק ו) דרך בריותו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחביריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם וכו', ואם היו רעים וחטאים שאין מניחים אותו לישב במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג

איז געווען א מבול, האט דער רבונו של עולם געהייסן מ׳זאל מאכן א תיבת נח, דער רבונו של עולם האט נישט געזאגט פאר נח עפעס אנדערש וכדומה נאר ער האט געזאגט מ׳דארף מאכן א תיבה אינעם מבול און דארט איז דער מדבר, אונזערע ישיבות דאס איז דער מדבר.

רבינו: יא, אין לנו שיור רק התורה הזאת, ב״ה ס׳איז דא התרחבות גבולי הקדושה איבעראל, אין אלע מקומות, וואו אידן וואוינען איבעראל איז דא, ס׳וועט שענער בכמות ובאיכות.

הגרש״י: דער אור החיים הק׳ זאגט דאך (פר׳ תצוה) אז דער רבונו של עולם וויל נישט אויסלייזן עם הבטלנים מן התורה, היינט איז שוין ב״ה – אזוי ווי דער רבי זאגט –

ס׳איז דא תורה, פון איין מאל קומען אהער צו די אנדערע מאל זעהט מען ב״ה ווי ס׳וועט נתרבה די גבולי הקדושה והטהרה, מ׳הערט די קול התורה, מ׳זעהט די אהבת התורה, חשקות התורה, חביבות התורה, אלע מעלות, איז אפילו לויטן אור החיים הק׳ קען שוין דער רבונו של עולם אויסלייזן כלל ישראל פון גלות.

אין תנא דבי אליהו שטייט אז ער וועט נישט אויסלייזן נאר מתוך עשרה שיושבין ולומדין תורה מתוך הדחק, דאם איז שוין אויך דא, דאם איז שוין נתקיים געווארן.

*

רבינו: ס׳איז געווען א שאלה דא, מ׳האמיר היינט צופרי גערעדט וועגן א פדיון הבן ביי די נאכט, פארוואס ס׳איז אין פודין בלילה. איינער האט גהאט עפעס א צורך צו מאכן א פדיון הבן ביי די נאכט.

הגרש״י: ווען ס׳פאלט אויס שבת מאכט מען עם מוצאי שבת. אזוי זאגט דער ש״ך (שו״ע יו״ד סי׳ ש״ה, ש״ך סק״ב).

רבינו: דער דגול מרבבה זאט אזוי (על המג״א או״ח תקס״ח).[9]

הגרש״י: דער ש״ך זאגט אז מ׳זאל נישט מאכן וויל ס׳פעלט אין פרסום.

רבינו: יא, ס׳איז א אינטערסאנטע זאך וועגן פרסום, דער ש״ך זאגט נישט וועגן פרסום, דער ש״ך הייבט אן אז על פי הלכה קען מען מאכן, מיהו נוהגין לפדות ביום, דער ש״ך זאגט נישט דעם טעם, ער זאגט נישט פארוואס, און עפעס דער שערי תשובה דארטן אין אורח חיים סימן תקס״ח דארט זעהט אזוי אוים, אז דאם איז דער טעם, וועגן פרסום,[10] ס׳איז א אינטערסאנטע זאך, אזא ענין פון פרסום, מ׳טרעפט נישט קיין מצוה אז מ׳זאל דארפן מאכן

במנהגם הרע יצא למערות ולחוחים ולמדברות, ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים בענין שנאמר מי יתנני במדבר מלון אורחים. והשיב לו החזון איש הישיבות והכוללים הן הם ה"מדברות" של זמנינו.

ויש להוסיף שכ"ק מרן רבינו שליט"א בביקורו בארה"ק בחודש כסלו תשס"ט לפ"ק, הלך לבקר אצל כ"ק הגאון הגדול בעל שבט הלוי זצ"ל, ושאל אותו רבינו אודות הביקור הנ"ל של רביה"ק אצל החזון איש, ומפני חיבת הקודש נעתיק תשובתו של הגאון זצ"ל בלשונו הזהב:

"...יא יא, איך בין דערבי געווען... דער סאטמארער רב האט מיר געזאגט אז ער ווייסט מיינע קשרים מיט אים, - איך בין דאך מיטן חזון איש זייער נאנט געווען - טוט מיר א טובה, איך וויל מיט אייך צוזאמען גיין צום חזון איש.

דעמאלטס ווי אלעמאל איז נאכגעלאפן אן עולם, ס׳איז געווען שפעט ביינאכט, מ׳האט קיינעם נישט ארייגעלאזט, נאר ביידע האבן געבעטן אז איך זאל זיין דערבי, דורך די פארשידנהייט פון די שפראכן זייער אנדערע הברה, האב איך ביידנס שפראך גוט פארשטאנען, האב איך געבראכט די נושאים ביים טיש... דאס איז דאך געווען ביי מיר א היסטארישער מאמענט.

דער שורש פון אלע דיבורים איז געווען וואס קען מען טון מציל צו זיין און מחזק זיין אידישקייט אין דעם דור. מ׳האט געזאגט פארשידענע באמערקונגען. דער סאטמארער רב זכותו יגן עלינו האט דעמאלטס געזאגט מ׳דארף מאכן קהילות קהילות, ער האט דאס נישט מדהה געווען.

דער חזון איש האט גונו געווען זיינע דיבורים און ער האט געשוויגן. ווען מ׳האט געהאלטן ביים סוף פון די שיחה, האט ער גענאגט "איך זאג אייך סאטמארער רב, נאך א ישיבה - כ׳זאג איבער פונקטליך דעם לשון - נאך א ישיבה, נאך א ישיבה, און נאך א ישיבה, נאך א תלמוד תורה און נאך א תלמוד תורה, נאך א מיידל שולע, און נאך א מיידל שולע, נאך שיעורי תורה תורה און נאך שיעורי תורה, כ׳זאג אייך מער קענען מיר נישט מאכן עד ביאת משיח צדקינו", ע"כ.

---

9 וז"ל שם: ולענ"ד יעשה גוף הפדיון עם הסעודה בליל מ"ש, ואין זה דומה למ"ש הש"ך שם, דשם יום ל"א הוא תענית ציבור לכן אין מקדימין הפדיון ללילה שלפניו משום דלפעמים בליל א' אכתי לא נשלם כ"ט י"ב תשצ"ג, אבל נדון זה של המג"א שליל מ"ש כבר הוא ליל ל"ב, למה לא יעשה אז הפדיון עם הסעודה כאחד.

10 וז"ל: ולפענ"ד דהמג"א ס"ל דע"פ מ"ש לעיל בשם הש"ך אין להטעם כמ"ש בדגול מרבבה משום דזימנין דלא שליטו בלילה ל' י"ב תשצ"ג אלא הטעם משום פרסומא מילתא ומעיקרא הוי סבר דעיקר פרסומי בסעודה, ושוב כתב ושמעתי כו' וא"כ הפרסום הוא גוף הפדיון ולכן עכ"פ א"א שיעשו שניהם בלילה, ולכן כתב המג"א שהפדיון יהיה ביום והסעודה בלילה.

בפרסום, נאר נר חנוכה, ביי נר חנוכה איז דא א ענין פון פרסומי ניסא, אבער אזוי איז נישטא קיין מצוה וואס עם זאל אויספעלן ס'זאל זיין בפרסום, עם איז נישטא קיין מצוה צו עסן מצה ברבים, צי שאקלען לולב ברבים, לייגן תפילין ברבים, נישטא קיין מצוה וואס מ'האט אויף דעם מקפיד געווען.

א' הנוכחים: א מצוה דארף נישט זיין ברב עם הדרת מלך?

רבינו: ברב עם הדרת מלך איז יעדע זאך, די גמרא זאגט דארט אין יומא (ע.) ביים כהן גדול,[11] אבער ס'איז נישט קיין מצוה לעיכובא, אפשר א הידור, אבער צו זאגן אין פודין בלילה וועגן פרסום דאס איז א חידוש. אין שערי תשובה זעהט עם אזוי אויס, אז דאס איז דער טעם.

וועלכע זון (רב דקהלתינו בוומסב"נ שליט"א) איז געבוירן געווארן בין איך געווען ביים פעטער ז"ל, האב איך געהאט א שמועס וועגן דעם, מיין זון איז דאך א בכור, און כ'האב געדארפט מאכן א פדיון הבן [שהתקיימה ביום א' ד' דחול המועד פסח]. האב איך געפרעגט דעם פעטער ז"ל, ס'שטייט אין שולחן ערוך (יו"ד סי' ש"ה ש"ך סק"ב) נוהגין לפדות ביום, פארוואס איז דער מנהג אז 'אין פודין בלילה'?, א ברית וויסט מען דאך איז פון די זאכן וואס 'מצוותו ביום' (ע' מגילה כ.), אבער א פדיון הבן פארוואס מאכט מען נישט ביינאכט?.

האט ער געזאגט אזוי, אזא טעם, פדיון הבן איז דאך פון די מתנות כהונה, וואס דאס איז אן ענין פון א צדקה, צו שטיצן די עבדי ה',[12] און על פי האר"י שטייט אזוי (פרי ע"ץ חיים שער מנחה ומעריב פ"ב) אז מ'גענט נישט קיין צדקה ביינאכט,[13] מילא איז וועגן דעם פירט מען זיך אז 'אין פודין בלילה'.[14]

---

11 וז"ל הגמ' (שם) הרואה כהן גדול כו' לא מפני שאינו רשאי: פשיטא מהו דתימא כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש אין מעבירין על המצות ומאי מצוה (משלי יד,כח) **ברב עם הדרת מלך**, קמ"ל:

12 עיין רמב"ם סוף הלכות שמיטה ויובל כו' **ובספר החינוך** (מצוה תק"ח) וז"ל: משרשי המצוה בענין מה שכתבתי במעשר הניתן ללוים בסדר ויקח קרח עשה ד' בסימן שצ"א [מצוה שצ"ה]. והכהנים כמו כן שהם המשרתים תמיד פני השם ואין להם נחלה בקרקעות ולא בביזה זכה להם השם יתברך כל צורך מחיתם על ידי אחיהם, והנה נתן להם התרומה ומעשר מן המעשר שהם לחמם ויינם, ומתנות בהמה שהם זרוע ולחיים וקיבה וחלקם בקדשי מקדש שיש להם בשר די ספקם, ועדיין חסר להם מלבוש, זכה להם ראשית הגז למלבושיהם, ועוד זכה להם שדה אחוזה וגזל הגר והחרמים ופדיון בכורות לשאר הוצאות וצרכים שהאדם צריך, עכ"ל.

13 וז"ל שם בפרע"ח: ענין הצדקה אמר לי מורי זלה"ה שאינו כ"כ ענין הצדקה כמו בשחרית, כי עקרו בשחרית, אך עכ"ז היה נותן לצדקה שלשה פרוטות ג"כ במנחה, אבל בערבית אין זמן צדקה כלל, כי החצונים גברו מאוד. ועי' עוד בברכי יוסף או"ח סי' קל"ה סק"א.

וע"ע דברי תורה (מהדורה א' או ק"ז) מש"כ בענין מנהגו של הדברי חיים וז"ל: כאשר יבא לפניו עני שצריך לתת לו בלילה בודאי לא ימנע מלתת לו ח"ו רק טוב לעשות כמו שנהג מרן הגה"ק הדברי חיים זי"ע מצאנו אשר היו עניים בני ביתו תמיד לא יחשו כנודע ומפורסם, וכשהי' מצטרך ליתן בלילה שלא הי' יכול להמתין עד הבוקר, הי' אומר לו אז קח על הכנסת כלה או לדורון דרשה והוצאות החתונה, או על משקה והוצאות ש"ק, או על הוצאות הדרך וכיוצא לפי הענין, כדי שלא יהי' סתם צדקה רק בדרך מתנה וכיוצא שאז אין חשש בלילהג"כ והמצוה מקויים ממילא, ע"כ. וע"ע בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' מ"ג ד"ה ועוד).

14 וכדברי מרן זי"ע נקט בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' ק"ו) למה אין פודין הבן בלילה יען כי בלילה הוא הזמן והגבול של המקטרגים ומובא דע"י הפדיון פודין את הבכור מתחת המקטרגים, ולכן משום לא תחסום שור בדישו אין לפדות בלילה, וכמבואר בספרי המקובלים שאין נותנים צדקה בלילה מטעם זה.

וכן הוא בשו"ת גור אריה שנתן הטעם שאין פודין בלילה מדברי הירושלמי במסכת שקלים (פ"ה ה"ד) דאמר ליה לר' חיננא בר פפא שר הרוחות שלא יתן צדקה בלילה משום דאז שליטת החיצונים ומשום 'לא תשיג גבול רעך' וכתב שכמו כן פדיון הבן שמציל ממיתה כמבואר בספר חסידים אין לפדות בלילה.

ועיין בגליון רעק"א ביו"ד כתב בשם הגודע ביהודה טעם למנהג הנ"ל דאין פודין בליל ל"א, משום דלפעמים לא כלו אז עדיין כ"ט י"ב ותשצ"ג חלקים כשהבכור נולד בסוף היום, ולפי טעם זה שפיר נוהגין לפדות הבן במוצ"ש כשיום ל"א חל להיות ביום שבת קודש, דהרי טעם זה אינו שייך אלא שלא לפדות בליל ל"א משא"כ ליל ל"ב, וכך נהגו בני אשכנז.

ובשערי תשובה (או"ח סי' תקס"ח אות ה') פירש טעם מנהג הנ"ל (באופן אחר דלא כבעל הנו"ב) והיינו שעדיף לפדות ביום משום דאז יש פרסומא מילתא טפי מבלילא.

אמנם מן הענין לציין מה שכתב היעב"ץ בספרו מגדל עוז וזה לשונו שם: לכאורה יש לי כעין ראיה מן התורה שמצות פדיון בכור בלילה דוקא כמו שהיתה מכת בכורי מצרים בלילה ומפני שניצולו בכורי ישראל לפיכך הצריכם הכתוב פדיון, עכ"ל.

הגרש"י: דער רבי האט דערמאנט פדיון הבן, אין שדי חמד שטייט אז די וועלט זאגט אז מ'עסט ביי א פדיון הבן איז ווי פ"ד תעניתים, זאגט ער אז ער וויסט נישט קיין מקור,[15] אין ספר פרי צדיק אין פרשת בא ברענגט ער דאס, און דער חידוש איז אז דער כף החיים אין הלכות שבת אין סימן רפ"ט, רעדט מען וועלכע סעודה מ'מעג מאכן שבת, ברענגט ער דארטן דעם פרי צדיק, אז ווער ס'עסט ביי א פדיון הבן איז כפ"ד תעניתים.

רבינו: אינעם פסוק כסף הפדיו"ם (שמוזכר בפרשת קח את הלויים תחת כל בכור), איז דא א רמז אויף פ"ד יום.[16]

הגרש"י: מ'האט נאכגעזאגט פון איינע פון די סלאנימער רבי'ם, אין ארץ ישראל גייט דער מנהג אז דער כהן וואשט זיך דער ערשטער און נאכדעם וואשט זיך דער גאנצער ציבור, און דער כהן עפנט א גרויסע חלה, און יעדער איינער כאפט, און איינער פון די סלאנימער רבי'ם איז געווען אמאל ביי א פדיון הבן, האט ער געפרעגט פארוואס כאפט מען? האט מען געזאגט, אז פדיון איז פ"ד, האט ער גענזאגט, איך פארשטיי נישט, ד"ף גמרא האט אויך פ"ד, כ'האב נישט געזעהן אז דער עולם זאל כאפן א דף גמרא אזוי ווי מ'כאפט דעם קויליטש, אזוי זאגט מען נאך.

רבינו: ס'איז דאם באקאנטע ווארט פונעם בעלזער רב (הגה"ק מהרי"ד ז"ל) פרשת וילך, בד"ף היה מונח, אז לערנען גמרא איז ווי פ"ד תעניתים.[17]

המשך השיחה בגליון הבא אי"ה

---

15 עיי' מה שכתב בס' שדי חמד (ח"ב מערכת ס') וז"ל: "בהיותי בעה"ק ירושלים ת"ו הזמינו אותי לפדיון הבן, ולא הלכתי, ואמרו לי שיש בספרים דסעודת פדיון היא עולה במקום פ"ד תעניות, ואני לא הייתי יודע דבר זה, שוב ראיתי בספר שו"ת הד"ר (סימן ל"ט) שכתב ש'העולם אומרים שסעודת פדיון הבן עומד במקום פ"ד תעניות כמנין אהה"ע כמו שמתענים בימי השובבים' ונראה שאין מקור לזה רק שיחה נאה בפי הבריות".

ובספר 'טעמי המנהגים' (הל' פדיון הבן) כותב "והרב הה"ג כש"ת מוהר"ר ישראל שליט"א אבד"ק בוקארעשט כתב לי ששמע מתלמידי מורו הקדוש מזידיטשוב זצוק"ל ששמעו מפיו הקודש שאמר בשם הרב הקדוש מוהר"ר פנחס מקאריץ זלה"ה שסעודת פדיון הבן עולה במקום פ"ד תעניות".

ועוד מביא 'בספר טעמי המנהגים' שם בשם קונטרס 'קרן לצבי' שיש רמז לזה מהפסוק "פדת שלח לעמו צוה לעולם בריתו" "פדת" חסר ו"ו ר"ת פ' ד' ת'עניות, היינו שסעודת פדות פדיון עולה פ"ד תעניות, "צוה לעולם בריתו" שנחשב תיקון לברית.

ועי' עוד בסוף ספר דברי יחזקאל החדש מש"כ בענין זה שהרה"ק משינאווא שאל מהמסובים בסעודת פדיון הבן אולי יש א' שראה מקור על מאמר העולם הנ"ל, עיי"ש.

ועי' בס' י"ג אורות (ח"ב עמ' רצ"ה) שהגה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זי"ע היה בבעלזא בסעודת פדיון הבן של בנו של הגה"ק רבי פני'עלע מאוסטילא התן הגה"ק המהרי"ד מבעלזא, ואז הזכיר המהרי"ד את הנ"ל שמתאמרא בפומי' דאינשי, ואמר: העולם אומרים שאם אוכלים מסעודת פדיון הבן הרי זה נחשב כמו פ"ד תעניתים, ואף שלא ראיתי דבר זה בשום ספר, מ"מ אם העולם אומרים כן, יש דברים בגו, ואמר אז דבר תורה על יסוד ענין זה. – ופ"א בסעודת הפדיון הבן של בנו של הרה"ח רבי משה שמואל פארקאש ע"ה (ששהל"ח בחודש כסלו דהאי שתא) שהי' מאנ"ש בב"פ, דיבר הגה"ק רבי איציקל עם רבינו ז"ל בעל דברי יואל מענין זה, ואמר רבינו ז"ל שאין לזה מקור בדברי חז"ל ובפוסקים, אבל כיון שאומרים כן בשם צדיקי אמת, זהו מקור

16 בפרי צדיק (ח"ג במאמרי פסח שני אות ג') מביא זאת בשם רבותינו הק'. ובספר 'אילנא דחיי' (סוף פרשת במדבר) כתב "ויקח משה את כסף הפדיום' אמר דודי הק' זצ"ל מנעשכיז בעסה"ק תולדות יצחק שהעולם טועים במה שיאמרו שמה שאומרים שסעודת פדיון הבן נחשבת כפ"ד תעניתים נמצא באיזה ילקוט או מדרש, שאין נמצא מזה בשום מקום רק הוא נובע מאמרי פיו של אביו הקה"ט מוהר"ם זצ"ל מנעשכיז זי"ע שאמר שבכל התורה כתיב 'כסף הפדיום', ורק כאן בפר' במדבר כתיב 'כסף הפדיום' שהוא אותיות פ"ד יו"ם, לרמז על זה ע"כ דבריו הק' זצ"ל ומי יתן ונזכה לעמוד על דעת קדושים".

17 שמפרש שם בזה מאמר הכתוב (פ' וילך) לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלקיכם והיה שם בך לעד, ופרש"י ז"ל נחלקו בו חכמי ישראל בבבא בתרא יש מהם אומרים דף היה בולט מן הארון מבחוץ ושם היה מונח, וי"א מצד הלוחות היה מונח בתוך הארון, ביאור הענין דהנה כתבו בשם האריז"ל (עיין לקו"א אגרת התשובה פ"א) דהתיקון לחטא פגם הברית רח"ל הוא פ"ד תעניתים, והטעם דיעקב אבינו כשהיה בן פ"ד שנים אמר כחי וראשית אוני, אולם לקיים תיקון זה היה אפשר בדורות הקדמונים אבל בדורות האחרונים משרבו ותקפו הצרות ונחלשו הדורות אי אפשר להתענות כל כך ימים, אלא התיקון הוא לעסוק בדברי תורה ולגדל את בניו לתלמוד תורה וזה מועיל כמו התעניות, וזה הפי' לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית, ופרש"י ז"ל נחלקו בו חכמי ישראל בבב"א בתר"א, היינו בזמן האחרון בדרא בתראה נחלקו למצוא דרך תשובה ותיקון לפגם הברית, יש מהם אומרים ד"ף היה בולט, היינו פ"ד תעניות צריך להתענות, ויש אומרים דבבבא בתרא התיקון הוא מצד הלוחות שהיה מונח בתוך הארון שאפשר לתקן על ידי התורה, עכדה"ק.

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040 **Fax** 845.783.2684

ביהמ"ד הגדול | ביהמ"ד אבני צדק | ביהמ"ד ישמח משה | ביהמ"ד אהל פיגא | ביהמ"ד ברך משה | ביהמ"ד בית ברוך | ביהמ"ד בית מרדכי | ביהמ"ד בית שמואל בנימין | ביהמ"ד עטרת זקנים | ביהמ"ד בלומינג-גראן | ביהמ"ד בית דוב | ביהמ"ד ויואל משה | ביהמ"ד דברי חיים | ביהמ"ד רב טוב | ביהמ"ד דברי יואל | ביהמ"ד קדושת יו"ט

בס"ד

ויאספו אליו כל בני העיר

הרים

ה' ויחי • בשעה 8:15 בדיוק גמור

איש בל יעדך

לחזק יסודות העיר ולהמשיך כוחו הרוחני של מייסד הקרי' מרן רביהי"ק זיע"א

בביהמ"ד הגדול קרית יואל